

การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระครูปริยัติคุณาวุธ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๖

การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระครูปริยัติคุณาวุธ (รักเจริญ)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๖

AN APPLICATION OF SANGHVATTHU PRINCIPLES (4) IN PUBLIC WEFARE WORK OF SANGHA IN SURAT THANI PROVINCE

PHRAKHRUPARIYATKUNAWUT (RAKCHAROEN)

A THESIS PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS

PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT

FACULTY OF RELIGIION AND PHILOSOPHY

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ)**
ชื่อปริญญา	:	**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ. ดร.**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี**

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

รักษาการแทนคณบดี
คณะศาสนาและปรัชญา .....
(พระสุทธิสารเมธี, ผศ. ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :
ประธานกรรมการ .....
(พระสุทธิสารเมธี, ผศ. ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....
(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ. ดร.)

กรรมการ/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(ผศ. ดร. ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี)

กรรมการ .....
(พระมหาวิชาญ กนฺตสีโล, ดร.)

กรรมการ .....
(ดร.โสภณ ขำทัพ)

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

Thesis Topic	:	An Application of Sanghavatthu Principles (4) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province
Student's Name	:	Phrakrupariyatkhunawut Phuripanyo (Rakchareoan)
Degree Sought	:	Master of Arts
Program	:	Buddhist Studies for Development
Anno Domini	:	2023
Advisor	:	Phrakhrusiridhammapirat, Asst. Prof. Dr.
Co-Advisor	:	Asst. Prof. Dr. Punnapong Wongnasri

Accepted by Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts (Buddhist Studies for Development)

Acting Dean of Faculty of Religion and Philosophy
(Phrasutthisanmethi, Asst. Prof. Dr.)

Thesis Committee :

Chairman
(Phrasutthisanmethi, Asst. Prof. Dr.)

Member (Advisor)
(Phrakhrusiridhammapirat, Asst. Prof. Dr.)

Member/Co-Advisor
(Asst. Prof. Dr. Punnapong Wongnasri)

Member
(Phramahavichan Kantaseelo, Dr.)

Member
(Dr. Sophon Khumtrup)

(Copyright of Mahamakut Buddhist University)

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูปริยัติคุณาวุธ (รักเจริญ)**
ชื่อปริญญา	:	**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา**
ปีพุทธศักราช	:	**๒๕๖๖**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**พระครูสิริธรรมาภิรัต,ผศ.ดร.**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี**

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักสาธารณสงเคราะห์ ๒) เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ ๔ และ ๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านการบริหารรวมจำนวน ๒๐ รูป/คน ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ ๔ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ๒๕๖๖ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า:

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การให้ความช่วยเหลือในภาวะวิกฤติ ไฟไหม้ น้ำท่วม บริจาคเงินหรือปัจจัย ส่งเสริมกิจกรรมพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ การสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การช่วยเหลือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและคนชราในพื้นที่บริเวณชุมชนใกล้เคียง ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ การตัดถนนในหมู่บ้าน การจัดระเบียบรั้วบ้าน การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป บริจาคเครื่องอุปโภคและบริโภคชุมชนรอบวัดและต่างจังหวัดในถิ่นทุรกันดาร เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงพร้อมมอบเงินช่วยเหลือค่ารักษาและทุนการศึกษา ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ให้หน่วยงานของรัฐใช้สถานที่ของวัดเป็นป้อมตำรวจ การใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล สร้างศาลาบำเพ็ญกุศล สร้างฌาปนสถาน เมรุเผาศพ

คำสำคัญ: หลักสังคหวัตถุ ๔, สาธารณะสงเคราะห์, คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ABSTRACT

Thesis Topic	:	**An Application of Sanghvatthu Principles (4) in public Wefare Works of Sangha in Surat Thani Province**
Student's Name	:	**Phrakhupariyatkunawut (Rakcharoen)**
Degree Sought	:	**Buddhist Studies for Development**
Program	:	**Master of Arts Program**
Anno Domini	:	**2023**
Advisor	:	**Phrakhrusiridhammapirat, Asst. Prof. Dr.**
Co-Advisor	:	**Asst. Prof. Dr. Pannapong Wongnasri**

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the principles of public welfare, 2) to study the principles of Sanghavatthu 4, and 3) to study the application of the principles of Sanghavatthu 4 in the public welfare work of the clergy in Surat Thani province. The key informants consisted of head of government department/administrative scholar Total 20 persons. The scope of content, including Sanghavatthu 4, textbooks and related research papers, this was a qualitative research study that was collected during February-April 2023. The data obtained was used to analyze the content and analyze it in an inductive conclusion way.

The results of research were found that:

An Application of Sanghavatthu 4 in public welfare work of the Buddhist clergy of Surat Thani province in 5 aspects, as follows: 1) Actions to provide support, assistance in crisis, fire, flood, donation of money or factors; Promote Buddhist activities on Sundays and holy Buddhist days. 2) Helping to support the affairs of others which working for the public benefit. Construction of the Phra Pariyati Dhamma school building, general education department helping the poor and disadvantaged people with disabilities and the elderly in nearby communities 3) Assistance and participation in the public domain, supplying roads in villages, organizing fences, building roads. Dredging canals, building bridges, planting trees.. 4) Assistance to the general public, donating supplies and consuming goods to communities around temples and provinces in the wilderness. Visit bedridden patients and provide financial assistance for treatment and scholarships. 5) In terms of providing the building and premises of the temple for public enefit, government agencies shall use the temple premises as a police box. The use of the temple as a place of charity build a charity pavilion, build a crematorium, and cremation crematorium site.

Keywords: Sanghavatthu 4, public welfare, Clergy of Surat Thani Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านพุทธศาสน์ศึกษา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ระดับปริญญาโท ขอกราบขอบพระคุณอธิการบดี และคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา ที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษาตลอดหลักสูตร

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุทธิสารเมธี,ผศ.ดร. ที่กรุณาเป็นประธานควบคุมการสอบ ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มวิทยานิพนธ์ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสิริธรรมาภิรัต,ผศ.ดร. ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี ที่ปรึกษาร่วมที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัชลดา สุวรรณนวล, พระครูภาวนาจันทคุณ วิ.,ดร. และพระครูเนกขัมมธรรมธาร.ดร. เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถาม

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะศาสนาและปรัชญาทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมาตลอดจนเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโททุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณญาติมิตรทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่คอยห่วงใยให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงจบการศึกษา

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอ แผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วยเทอญ

พระครูปริยัติคุณาวุธ

สารบัญคำย่อ

อักษรย่อพระไตรปิฎกในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 การอ้างอิงใช้ระบบชื่อคัมภีร์ระบุ เล่ม/ ข้อ/ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ที.ม. 10/16/10 หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ 10 ข้อ 16 หน้า 10 เป็นต้น

คำย่อ		คำเต็ม		
พระสุตตันตปิฎก				
ที.ปา.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค
องฺ.ปญฺจก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต
องฺ.ติก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต
องฺ.จตุกฺก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต
องฺ.ติก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... จ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... ฉ

กิตติกรรมประกาศ ..... ช

สารบัญคำย่อ ..... ซ

สารบัญ ..... ฌ

สารบัญภาพ ..... ฎ

บทที่

๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ๑

๑.๒ คำถามวิจัย ๓

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย ๔

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย ๔

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย ๕

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๕

๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๖

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย ๑๓

๑.๙ นิยามศัพท์เฉพาะ ๑๔

๒ หลักสาธารณะสงเคราะห์

๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ๑๖

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ ๑๙

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ ๓๒

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ๓๖

๒.๕ บทบาทของคณะสงฆ์ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ๔๐

๒.๖ กระบวนการงานของพระสงฆ์ ๕๑

๒.๗ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ๖๔

๒.๘ การวางแผนดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ ๖๘

๒.๙ การจัดการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ ๖๙

๒.๑๐ บทสรุป ๗๐

๓ หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์

๓.๑ หลักสังคหวัตถุ ๔ ๗๒

๓.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ ๗๖

๓.๓ หลักธรรมที่ส่งเสริมสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณะสงเคราะห์ ๗๗

๔ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๑ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ ๘๖

๔.๒ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ๙๕

๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๑๑๐

๕.๒ อภิปรายผล ๑๑๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ ๑๒๑

บรรณานุกรม ๑๒๓

ภาคผนวก ๑๒๘

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ๑๒๙

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ๑๓๑

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์ ๑๓๕

ภาคผนวก ง บุคลานุกรม ๑๕๖

ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ๑๖๑

ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบในการสัมภาษณ์ ๑๖๗

ภาคผนวก ช เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน ๑๗๘

ประวัติผู้วิจัย ๑๘๐

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ๑๓
๔.๑ แสดงการนำสังคหวัตถุ ๔ ใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ ๙๕
๔.๒ แสดงการประยุกต์สังคหวัตถุ ๔ ใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ ๑๐๘

บทที่ ๑
บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือ พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักอันทรงคุณค่าที่สำคัญที่สุดที่มีความเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของสังคมไทย พระพุทธศาสนามีอิทธิพลเป็นอันมากต่อความเชื่อ และความประพฤติ หรือการดำรงชีวิตของชาวไทยส่วนใหญ่ เป็นที่มาของการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามจึงมีผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ได้อาศัยคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแบบอย่าง มาเป็นเครื่องหล่อหลอม ขัดเกลานิสัยใจคอของคนไทยให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตน กล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยอันเป็นสิ่งดีงามตลอดจนถึงใช้หลักธรรมคำสอนมาเป็นแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติทำให้วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอิงอาศัยพระพุทธศาสนามาตลอด จึงทำให้สังคมไทยอยู่อย่างร่มเย็นสงบสุขมีความเมตตาความกรุณามีน้ำใจเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูล และความปรารถนาดีต่อกันตลอดมา พระพุทธศาสนาอาจจะถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติและดำรงอยู่เคียงคู่กับชาติไทยตลอดมา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทย พอสรุปได้ดังนี้[๑] ๑) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย ๒) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ ๓) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ ๔) พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย ๕) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย ๖) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ๗) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ชองชาติ ๘) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ ๙) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม ๑๐) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก

วัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธาความเคารพนับถือแต่ที่สำคัญคือประชาชนมีความรู้สึกว่าพระสงฆ์เป็นผู้ฉลาด มีสติปัญญาสามารถรอบรู้วิชาการต่าง ๆ สามารถช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้านในคราวประสบปัญหาในเรื่องต่าง ๆ จนเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลทุกชั้นในสังคม ปัจจัยที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา ในด้านการให้การศึกษา พระสงฆ์จะทำการอบรม สั่งสอน แนะนำผู้อื่นให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางโลกและทางธรรม เป็นการสืบต่อประเพณีใน

---

[๑] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๙-๑๐.

สังคมไทย[๒] ภาระหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทยคือพระสงฆ์ทำหน้าที่สงเคราะห์เป็นหลัก งานสงเคราะห์นี้พระสงฆ์จะทำการสงเคราะห์โดยตรงทางด้านจิตใจ เช่น การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางด้านจิตใจ การสงเคราะห์บำรุงขวัญด้วยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการประโลมจิตใจแก่ประชาชน ส่วนการสงเคราะห์ทางด้านวัตถุนั้นก็มีโดยอ้อม เช่น การขอความร่วมมือในการทำงานสาธารณประโยชน์หรือเชิญชวนให้นำสิ่งของมาบริจาคแก่ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

การบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเจ้าคณะจังหวัดและคณะทำงานเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ทั้งหลาย ขณะเดียวกันมีคณะทำงานไม่เพียงพอ พระสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีขาดความรู้ความเข้าใจในการปกครอง ในบางอำเภอไม่กระจายอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ พร้อมขาดความรู้ทางพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง กฎระเบียบของมหาเถระสมาคม ขาดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบและกลไกในการสร้างและพัฒนาศาสนทายาท ด้านสาธารณสงเคราะห์ยังขาดระบบและกลไกเพื่อกำกับดูแลและบริหารภารกิจให้เป็นรูปธรรม พร้อมทั้งขาดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ข่าวสารกิจการงานพระพุทธศาสนาและศาสนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง การรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้ จึงจำเป็นที่พระสังฆาธิการจะต้องมีการบริหารให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปได้ด้วยดี ต้องมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยหลักการพระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบ่งชี้ในความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับ ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน[๓] การสาธารณสงเคราะห์นับว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดี[๔] สถาบันสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่และภาระสำคัญที่ต้องเข้าไปมีบทบาท โดยให้การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ประชาชนทั้งด้าน

---

[๒] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๓), หน้า ๕๕–๕๖.

[๓] กองแผนงาน กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), คำนำ.

[๔] ชำเลือง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ,(กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๘.

จิตใจและวัตถุตลอดจนด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ยากของคนในสังคมด้วยเหตุนี้สังคมไทยจึงตั้งความหวังไว้กับสถาบันสงฆ์ที่จะเข้ามาฟื้นฟูช่วยเหลือเยียวยาและเป็นขวัญกำลังใจให้แก่สังคมไทย

ดังนั้นงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้วยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ บริหารงานสาธารณสงเคราะห์โดย ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ การปฏิบัติงานสาธารณะจะสำเร็จได้ต้องมีการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา งานสาธารณสงเคราะห์ วัดจึงเป็นสถานที่อบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัยก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะเป็นการทำประโยชน์ให้แก่ชาวบ้านที่ลำบากในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวให้พ้นจากทุกข์ต่อไป

ผู้วิจัยมีความตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะมีผลทำให้เป็นปัญหาในสังคมไทยที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น จึงได้ศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งถือว่าเป็นงานสำคัญอันเป็นหัวใจหลักต่อความมั่นคงต่อสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีความถูกต้องเหมาะสมดีงามอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องได้ในสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต ใน ๕ แนวทาง คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์อันเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของคณะสงฆ์ไทยเพื่องานสาธารณสงเคราะห์แก่สังคมไทยให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ หลักสาธารณสงเคราะห์ มีอะไรบ้าง

๑.๒.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔ มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาหลักสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ ๔

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีต่อประชาชนและสังคมใน ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และหนังสือหรือบทความอันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนงานวิจัยและบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการสัมภาษณ์ แบบเจาะจงตามกลุ่มของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัดจำนวน ๒ รูป ระดับเจ้าคณะอำเภอจำนวน ๖ รูป เจ้าคณะตำบลจำนวน ๖ รูป หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านการบริหารจำนวน ๖ รูป/คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน ๒๐ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกวัดที่โดดเด่นทางด้านสาธารณสงเคราะห์ในการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนและสังคม ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ของวัดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๖ วัด ๖ อำเภอ ได้แก่ ๑) วัดธรรมบูชา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ๒) วัดท่าไทร อำเภอกาญจนดิษฐ์ ๓) วัดพุนพินใต้ อำเภอพุนพิน ๔) วัดโฉลกศิลาราม อำเภอบ้านนาสาร ๕) วัดบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ และ ๖) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๕.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น วารสาร อินเตอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๔) รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา จำนวน ๒๐ รูป/คน

๑.๕.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

๑.๕.๓ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

๑) เรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งจากด้านตำราเอกสาร งานวิจัยและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

๒) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดนั้น ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

๓) นำเสนอผลการวิจัย

๔) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบหลักสาธารณสงเคราะห์

๑.๖.๒ ทำให้ทราบหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

๑.๖.๓ สามารถประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสารทางพระพุทธศาสนา

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า สงเคราะห์เพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ คือทำให้เขารู้และสามารถช่วยตัวเองได้ จะเป็นการสงเคราะห์ที่มีผลยืนยาวและมีผลจริง จะสงเคราะห์เรื่อยไปมีแต่ทำให้คนอ่อนแอ สงเคราะห์ด้วยวัตถุมากไป ก็ทำให้โง่ลง จะต้องสงเคราะห์ให้เขาฉลาดขึ้น ให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ชีวิตเป็นอย่างไรเกิดมาทำไม จะต้องทำอะไร จะต้องให้เขาตั้งหน้าช่วยตนเองก่อนการสงเคราะห์ไม่จำเป็นต้องเป็นการให้การช่วยเหลืออะไรเสมอไป สิ่งใดเป็นการกระทำให้ดีขึ้นก็เป็นการสงเคราะห์ ทั้งนั้น แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่เป็นที่พอใจแก่ผู้ถูกสงเคราะห์ก็ตาม มันก็ยังเป็นการสงเคราะห์อยู่นั่นเอง[๕]

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบัน เช่น การที่วัดหรือคณะสงฆ์หรือพระภิกษุดำเนินการเอง ซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผลงานเป็นสาธารณประโยชน์สาธารณสมบัติ การตั้งกองทุนสาธารณสงเคราะห์ การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือช่วยคราวประสบภัยพิบัติการกำหนดเขตอภัยทาน และกิจการอื่นที่เป็นเจ้าของเอง ลักษณะนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดขึ้นเอง ทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือกิจการชั่วคราว[๖]

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า พุทธศาสนาสอนมนุษย์ ให้หวังผลสำเร็จจากการลงมือกระทำความเพียรตามเหตุตามผล การมัวหวังผลจากการอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจบันดาล อาจทำให้กลายเป็นคนมีนิสัยเฉื่อยชา ชอบงอมืองอเท้า และหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ดลบันดาลในสิ่งที่ตนปรารถนาให้นั้น เป็นการพึ่งสิ่งภายนอก ทำให้ชีวิตขึ้นตรงต่อผู้อื่นเป็นเหตุให้ตนเองเป็นคนขาดประสิทธิภาพ ขาดอำนาจและขาดความมั่นใจในตนเอง ขัดต่อหลักการขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาที่สอนให้พึ่งตนเอง สอนให้ทำตนให้เป็นที่พึ่งได้คือ สามารถพึ่งตนเองได้[๗]

พระครูสุภาจารวัฒน์ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตโดยการสาธารณสงเคราะห์ให้กับชาวบ้าน ซึ่งพอสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของชาวบ้านเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน หากพระสงฆ์เข้าร่วมพัฒนา แก้ไขปัญหาก็จะมีส่วนให้ชาวบ้านได้มาก เพราะทุนเดิมทางพระพุทธศาสนามีอยู่ คือ พระพุทธศาสนาหยั่งลึกลงในสังคมไทยมาช้านานและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย พระสงฆ์เป็นผู้ที่ให้ชาวบ้านเกิดความ

---

[๕] พุทธทาสภิกขุ, บรมธรรมภาคต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิไชยา, ๒๕๒๕), หน้า ๑๒๘.

[๖] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๑-๖๒.

[๗] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖๔-๙๑๗.

เคารพศรัทธา แม้ปัจจุบันพระสงฆ์จะประพฤติตัวออกนอกกรอบพระวินัยไปบ้าง แต่ชาวบ้านก็ยังให้ความเคารพนับถืออยู่เช่นเดิม[๘]

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กองแผนงาน กรมการศาสนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน" จากการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสวัดทุกรูป มีกระบวนการแบบธรรมาธิปไตย กล่าวคือ การบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังข้อคิดเห็นในลักษณะการปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ

๑. ปัจจัยหลัก หรือปัจจัยโดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือมีคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษย์สัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษา และกระบวนการบริหารในการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

๒. ปัจจัยเสริม หรือปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทำเลที่ตั้งบรรยากาศในวัด และการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมและอื่น ๆ[๙]

ชำเลือง วุฒิจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ" จากการวิจัยพบว่า ในส่วนของวัดผลพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมที่แตกต่างกันจากท้องถิ่นที่มีความผูกพันกันน้อยที่สุดคือ ในชุมชนนครหลวงไปสู่ท้องที่ชนบทที่มีพลเมืองหนาแน่นน้อยมีวัดและพระสงฆ์ในท้องที่น้อยแต่ประชาชนมีความต้องการและมีความผูกพันกับวัดมากที่สุด และพบว่าวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจโดยเป็นผู้ดำเนินการรักษาความเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์[๑๐]

---

[๘] พระครูสุภาจารวัฒน์, บทบาทพระสงฆ์ชนบทท่ามกลางวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

[๙] กองแผนงาน กรมการศาสนา, ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๒). หน้าบทคัดย่อ.

[๑๐] ชำเลือง วุฒิจันทร์, "การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ", วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๒). หน้าบทคัดย่อ.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”, จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีความเห็นว่าปัญหาสังคมที่ทุกฝ่ายควรเร่งแก้ไข ได้แก่ ปัญหาศีลธรรมเสื่อมโทรม ปัญหาความยากจนและปัญหาการว่างงาน และยังเห็นว่าพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาศีลธรรมเสื่อมโทรม ปัญหาศิลปวัฒนธรรมเสื่อมสลาย ปัญหาสิ่งแวดล้อมปัญหายาเสพติด เป็นต้น นอกจากนั้นยังพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในอนาคต ซึ่งนอกเหนือจากการเผยแผ่ศาสนธรรมแล้ว พระสงฆ์ควรมีบทบาทในด้านการให้การศึกษา และพัฒนาจิตวิญญาณ เมื่อพิจารณาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ บทบาทด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ บทบาทด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อม บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม บทบาทด้านการให้การศึกษา บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์และ สาธารณสงเคราะห์[๑๑]

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถือธุดงค์วัตรเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรมความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ[๑๒]

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลาวราภรณ์” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลูกจิตสำนึกนำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศน์บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่มซึ่ง

---

[๑๑] พระมหากฤษฎา นันทเพชร, “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒). หน้าบทคัดย่อ.

[๑๒] พระมหาบุญมี อธิปุญฺโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหามกุฏราชวิทยาลัย ,๒๕๔๔). หน้าบทคัดย่อ.

ตั้งเป้าหมายไว้คือชุมชนปลอดจากอบายมุขโดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง[๑๓]

ไอศูรย์ อินทร์เพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) ผลการวิจัยพบว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป แต่ถ้าหากชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเอง ถ้าพระเป็นผู้นำท้องถิ่นก็ควรมีบทบาทด้วยการเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มว่า ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทางวัตถุจะทำได้ก็โดยทางอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ ด้วยการทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาท เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย วัตถุนิยมได้เข้ามามีบทบาทในสังคม หากพระสงฆ์แสดงบทบาททันตามปรากฏการณ์ของสังคมปัจจุบันก็จะสามารถแก้สภาพปัญหา จะส่งผลให้สภาพสังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า[๑๔]

ประทุม อังกูรโรหิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์” ผลการศึกษาพบว่า

๑. พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง

๒. วัดทั้งห้าวัด และเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน แต่เผชิญปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านเงินทุนและบุคลากร ขณะที่เสถียรธรรมสถานได้รับความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับที่น่าพึงพอใจชาวบ้านมักมีทัศนคติว่างานสังคมสงเคราะห์ที่วัดทั้งหลายทำมิใช่ “กิจของสงฆ์”

๓. การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพน่าจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับโดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชน และใช้สื่อช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น ที่สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานสังคมสงเคราะห์กับการเผยแผ่ธรรม นอกจากนั้นพระสงฆ์ต้องมีความระมัดระวังด้านความประพฤติให้อยู่ใน

---

[๑๓] พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนาหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลาวราภรณ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ,(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗). หน้าบทคัดย่อ.

[๑๔] ไอศูรย์ อินทร์เพชร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๘.

กรอบของพระวินัยและจารีตประเพณีในขณะปฏิบัติภารกิจให้การสงเคราะห์ประชาชนในภาพรวม งานวิจัยนี้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในสังคมพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างสำหรับพระสงฆ์และวัดอื่น ๆ ที่ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้[๑๕]

พระครูประภัสร์สิทธิคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การศึกษากระบวนการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดพระสงฆ์มีการประยุกต์งานด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่อง บทบาทการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ภายในวัด ใช้เป็นที่ประชุมของหน่วยงานราชการ เป็นที่ประชุมของชุมชนหมู่บ้าน ตำบลในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานีอนามัย ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ หรือที่ตั้งของหน่วยราชการประปาประจำหมู่บ้าน ตลอดจนถึงกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เกิดอุทกภัยพระสงฆ์จัดการรวบรวมเครื่องอุปโภคบริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อให้สังคมได้ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ คือ ทาน ศีล ภาวนา[๑๖]

พระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า คณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินงานในด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่สำคัญ มีหลักสังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ และพรหมวิหาร ๔ มาดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชน ชุมชนและสังคม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนในชุมชนและสังคมควรให้มีความเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ และยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนอีกทางหนึ่งด้วยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านกายภาพคือวัตถุสิ่งของ เพื่อให้มีความสมดุลทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำที่สำคัญในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายนำไปสู่การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาชุมชนและสังคมและการ

---

[๑๕] ประทุม อังกูรโรหิต, “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓). หน้าบทคัดย่อ.

[๑๖] พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร), “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้าบทคัดย่อ.

อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันจะนำความสุขมาสู่ประชาชนสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป[๑๗]

สุริยนต์ น้อยสงวน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลจากการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องมีหลักพุทธธรรมอันเหมาะสมในเพื่อให้งานได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรมและหลักสังคหวัตถุธรรม มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม ระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งทางวัตถุ และจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และจิตใจ อันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ ดังนี้ ๑) การให้ความช่วยเหลือและส่งเคราะห์แก่เคราะห์แก่ประชาชน มีการฝึกอบรมปลูกฝังให้มวลชนมีความรับผิดชอบต่อสาธารณมากขึ้น การส่งเสริมกิจกรรมให้มากกว่าเดิม อาจควบคู่ไปกับองค์กรอื่นหาแนวร่วมที่มีความพร้อมมาสนับสนุน ๒) การมีส่วนร่วมและสนับสนุนเพื่อสาธารณประโยชน์ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตั้งอยู่ในหลักศีลธรรม มีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมทางสังคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพวัดและศาสนาสถานให้มีความสะอาด ร่มรื่น ถาวร และมั่นคง ๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนและส่วนราชการมีส่วนร่วมในการเติมเต็มให้แก่ประชาชน หน่วยงานเอกชน และภาครัฐ โดยเฉพาะความมุ่งหวังทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรมประสานสัมพันธ์ความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ป้องกันปัญหาการทุจริตและการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง[๑๘]

---

[๑๗] พระมหาสันติ ฐานวโร, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖). หน้า ๙๘.

[๑๘] สุริยนต์ น้อยสงวน, “รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๔๗.

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้านและสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาสังคม ด้วยการเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมการ วัดเป็นตัวแทนสถาบันทางพระพุทธศาสนาพระสงฆ์มีบทบาทภาระหน้าที่ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ การดำเนินการช่วยเหลือประชาชนและสังคมทางด้านจิตใจและปัจจัยวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร และประชาชนการสร้างสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ชุมชน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียนและการช่วยแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์นอกจากเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ชุมชนและสังคมแล้วในภาพรวมแล้วยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับบ้าน และหน่วยงานของรัฐรวมถึงภาคเอกชนที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่ประชาชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง แนวคิดนี้จะใช้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อไป

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๙ นิยามศัพท์เฉพาะ

การประยุกต์ หมายถึง การนำแนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมมาใช้ประโยชน์ หรือความรู้ในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง เช่น หลักสังคหวัตถุ ๔ สู่ภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม เช่น การปรับใช้ให้กับเข้าชุมชน

สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรม ๔ ประการ ที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบรัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาติ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา

๑) ทาน ได้แก่ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เสียสละ หรือการช่วยเหลือ อาจจะเป็นการให้ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ หรือการให้ทุนทรัพย์ก็ได้ นอกจากนั้น การให้วิชาความรู้ก็ถือว่าเป็นการให้ทานอย่างหนึ่ง

๒) ปิยวาจา ได้แก่ การพูดด้วยวาจาอันไพเราะ สุภาพ อ่อนโยน น่าฟัง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนกันด้วยคำพูด เป็นคำพูดที่นำไปสู่ความดีงาม เป็นการช่วยเหลือด้วยคำพูด เช่น คำแนะนำตักเตือน

๓) อัตถจริยา ได้แก่ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกาย เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น

๔) สมานัตตตา ได้แก่ การมีมนุษย์สัมพันธ์ดี สามารถเข้าหากันได้ง่าย คบหากันได้อย่างสบายใจ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ทะนงตัว ไม่เอาเปรียบคนอื่น อันก่อให้เกิดความสามัคคีและประโยชน์สุขร่วมกัน

งานสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจหลักอันสำคัญของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องดำเนินการสงเคราะห์แก่ประชาชนและสังคมเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจได้แก่

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ปลูกต้นไม้ และอื่นๆ

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณะภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ น้ำท่วม และโรคระบาดโควิด-๑๙ พร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ประชาชนผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส หรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณะภัย ซึ่งได้แก่ ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้

๕) การให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น จัดตั้งโรงเรียน ตั้งกองงานราชพิธี ๙๐๔ ป้อมตำรวจ เป็นต้น

คณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในงานวิจัยเล่มนี้ หมายถึง คณะสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ อันประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล จำนวน ๖ วัดได้แก่ ๑) วัดธรรมบูชา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ๒) วัดท่าไทร อำเภอกาญจนดิษฐ์ ๓) วัดพุนพินใต้ อำเภอพุนพิน ๔) วัดโฉลกสิตาราม อำเภอบ้านนาสาร ๕) วัดบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ และ ๖) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา

บทที่ ๒
หลักสาธารณสงเคราะห์

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสงเคราะห์

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์

๒.๕ บทบาทของคณะสงฆ์ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์

๒.๖ กระบวนการงานของพระสงฆ์

๒.๗ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์

๒.๘ การวางแผนดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์

๒.๙ การจัดการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์

๒.๑๐ บทสรุป

๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสงเคราะห์

ทฤษฎีการสงเคราะห์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการสงเคราะห์นั้น ได้มีนักวิชาการ นักทฤษฎีได้นำเสนอทฤษฎีไว้หลากหลาย แต่สรุปได้โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้[๑]

กลุ่มที่ ๑ ทฤษฎีสำหรับปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

เป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ที่มีจุดกำเนิดมาจากสาขาวิชาอื่น นอกวงการสังคมสงเคราะห์ และนักสังคมสงเคราะห์ได้นำมาใช้ในการทำงานสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยใช้วิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม สภาพปัญหา สถานการณ์ทางสังคมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีบุคลิกภาพ ทฤษฎีบทบาท เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์

เป็นทฤษฎีที่มีจุดกำเนิดภายในแวดวงของการสังคมสงเคราะห์โดยตรง แม้ว่าจะมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีในกลุ่มแรกก็ตาม แต่ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ก็มีวิวัฒนาการในด้านเนื้อหาสาระ และ

---

[๑] กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุล, พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๒-๓.

แนวความคิดที่เป็นของนักสังคมสงเคราะห์โดยตรง ซึ่งทฤษฎีในกลุ่มนี้สามารถแยกเป็นรายย่อยได้ดังนี้

๑) กลุ่มทฤษฎีให้แนวความคิดในการปฏิบัติงาน เป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่

๑.๑) ทฤษฎีในระบบงานสังคมสงเคราะห์ โดยต้นกำเนิดของทฤษฎีนี้เกิดจากนักชีวเคมี เมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๙๕๐ โดยมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

๑.๑.๑) ระบบ คือ หน่วยที่ประกอบด้วยระบบย่อยอย่างน้อยสองระบบโดยระบบย่อยต้องปฏิสัมพันธ์กัน

๑.๑.๒) สามารถแยกระบบออกเป็นระบบย่อยได้ แต่การพิจารณาระบบต้องพิจารณาถึงผลรวมของทั้งระบบ

๑.๑.๓) ระบบแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ระบบเปิด เป็นระบบที่สามารถมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารพลังหรือองค์ประกอบจากระบบอื่นได้ และระบบปิด ซึ่งก็จะมีลักษณะตรงข้ามกัน

๑.๑.๔) ระบบมีขอบเขต ซึ่งจะสามารถแยกออกได้อย่างเห็นได้ชัดเจนจากระบบอื่นโดยเฉพาะจากระบบสภาวะแวดล้อม

๑.๑.๕) ระบบเปิดจะมีรูปแบบของการแปลงรูปวัตถุดิบ ออกมาเป็นวัตถุสำเร็จภายใต้ระบบสภาวะแวดล้อม

๑.๑.๖) โดยปกติทุกระบบจะพยายามรักษาดุลยภาพของระบบเสมอ

๑.๑.๗) ทุกระบบดำเนินไปสู่สภาพเสื่อมสลาย ซึ่งสภาพนี้เกิดขึ้นเมื่อโครงสร้างของระบบนั้นไม่มีความเป็นระเบียบ และเมื่อไม่มีการปรับปรุงบำรุงรักษาก็จะไปสู่สภาวะเสื่อมสลาย แม้ระบบพยายามรักษาดุลยภาพเพียงใด แต่ก็มีข้อจำกัดและเหตุผลมากมายที่จะทำให้ระบบไปสู่สภาพเสื่อมสลาย

๑.๑.๘) ในธรรมชาติของระบบจะต้องมีการสะท้อนกลับ ซึ่งมีทั้งทางบวก และทางลบ อันเป็นการประเมินการแปลงรูป ว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเช่นไร จึงจะสามารถธำรงไว้ซึ่งดุลยภาพของระบบได้นานที่สุด

๑.๒) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผน คือ กระบวนการปรับปรุงระบบให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจจะเป็นการปรับปรุง การพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนก็ได้กระบวนดังกล่าวนี้ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ได้แก่

๑.๒.๑) การพัฒนาความคิดจะเปลี่ยนแปลง นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่จะต้องชี้หรือกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการเกิดความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลง

๑.๒.๒) สร้างความสัมพันธ์ที่จะเป็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลง นักสังคมสงเคราะห์จะต้องสร้างความสัมพันธ์ทางวิชาชีพที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

๑.๒.๓) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ หรือผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างละเอียดถูกต้อง และใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ไตร่ตรอง โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นหลัก

๑.๒.๔) การตรวจสอบทางเลือกในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา และสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการ

๑.๒.๕) การดำเนินการตามทางเลือกที่กำหนด

๑.๒.๖) การสร้างความมั่นใจให้แก่กระบวนการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การดำเนินงานตามทางเลือกที่กำหนดได้รับผลที่พึงประสงค์

๑.๒.๗) การยุติกระบวนการเปลี่ยนแปลง

๒) กลุ่มทฤษฎีที่อธิบายวิธีในการทำงาน เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ใน ๓ วิธีการ ได้แก่

๒.๑) การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย มีทฤษฎีหลักที่ใช้ ๔ ทฤษฎี คือ

๒.๑.๑) ทฤษฎีจิตสังคม มีความเชื่อว่า พฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจ พยากรณ์ และปรับเปลี่ยนได้ โดยศึกษาจากอดีตของเขา

๒.๑.๒) ทฤษฎีการหน้าที่ มีแนวคิดว่างานสังคมสงเคราะห์มีพื้นฐานความเชื่อถือว่าจุดศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงได้แก่ผู้ใช้บริการเอง

๒.๑.๓) ทฤษฎีการแก้ปัญหา มีแนวคิดว่า บุคคลทุกคนจะต้องมีการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน แต่การที่คนเราไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้นั้นเกิดจากความบกพร่อง ๓ ประการ คือ แรงจูงใจ สมรรถภาพ และโอกาส

๒.๑.๔) ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม มีความเชื่อพื้นฐานมาจากจิตวิทยาการเรียนรู้ในกลุ่มทฤษฎีการวางเงื่อนไข

๒.๒) การสังคมสงเคราะห์ชุมชน มีทฤษฎีที่ใช้ ๓ ทฤษฎี คือ

๒.๒.๑) ทฤษฎีการพัฒนาการ มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางสังคมและปรัชญาสังคมร่วมสมัยที่ผสมผสานกัน

๒.๒.๒) ทฤษฎีการปะทะรังสรรค์ มีพื้นฐานความเชื่อว่า ผู้ใช้บริการมีความตระหนักเข้าใจตนเอง มีพลังในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้คนในกลุ่มสามารถสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

๒.๒.๓) ทฤษฎีการป้องกันและการฟื้นฟูสภาพ

นอกจากนี้ ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ยังแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑) สังคมสงเคราะห์เฉพาะราย ประกอบด้วย

๑.๑) ทฤษฎีจิตสังคม เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของคนและการปรับตัวของคนกับสิ่งแวดล้อม

๑.๒) ทฤษฎีการหน้าที่ เน้นการทำหน้าที่ของหน่วยงานและการมองคุณค่าของมนุษย์

๑.๓) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา นำทัศนะแบบมนุษย์นิยมมาผสานกับเหตุผลในการแก้ไขปัญหา

๑.๔) ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม เป็นเทคนิคการทำงานที่ซับซ้อน

๒) การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ประกอบด้วย

๒.๑) ทฤษฎีการพัฒนาการ มุ่งสร้างบุคคลให้เข้มแข็งในการเผชิญปัญหา

๒.๒) ทฤษฎีการปะทะรังสรรค์ ทำให้สัมพันธภาพของแต่ละส่วนส่งผลกระทบถึงกันหมด

๒.๓) ทฤษฎีการป้องกันและฟื้นฟู เน้นการทำงานกับกลุ่มที่บำบัดรักษา

๓) การสังคมสงเคราะห์ชุมชน ประกอบด้วย

๓.๑) การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นโดยคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ซึ่งสามารถขจัดปัญหาของตนได้

๓.๒) การวางแผนทางสังคม

๓.๓) การปฏิบัติทางสังคม เป็นการจัดระเบียบชุมชน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการสังคมสงเคราะห์ อีกนัยหนึ่งก็คือทฤษฎีการสาธารณสงเคราะห์นั้นถึงจะมีมากมายหลากหลายทฤษฎี ซึ่งเป็นทั้งทฤษฎีสังคมศาสตร์ หรือทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ก็จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะเข้าไปปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์แก่บุคคล ชุมชน และสังคม ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีดังกล่าวเป็นพื้นฐาน จะทำให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้งานสังคมสงเคราะห์นั้นเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

๒.๒.๑ ความหมายของงานสาธารณสงเคราะห์

วัดหรือพระสงฆ์กับชาวบ้านนั้น ในสมัยพุทธกาลหรือในสมัยปัจจุบันย่อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเสมอเพราะวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันที่สำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้านมาเป็นเวลายาวนาน ตั่งแต่เริ่มมีวัดเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องงานสาธารณสงเคราะห์ ไว้ดังนี้

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐ หรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป และการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของตามแนวคิดพระพุทธศาสนาถือว่า การให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทำนี้ทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ดี การแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็ดี จัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น[๒] การสาธารณสงเคราะห์แยกโดยลักษณะ คือ

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น หน่วยอบรม อปต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดคลอง การพัฒนาก่อสร้างวัด พัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้น รวมถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการรับการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนรวยกับคนจน ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศล และช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส ดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์วัด ทายก ทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะสามารถทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่า วัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้านของ

---

[๒] พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที (ซองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต): ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๘.

วัด ภิกษุสงฆ์ สามเณรในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแลรักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้น และหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชนในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้ การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์” (ม. ๑๕ ตรี) และในระเบียบการการปกครองของคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณแยกโดยลักษณะ มี ๕ คือ

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณสงเคราะห์ เช่น กิจกรรมอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุด เพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเอง หรือโครงการที่กำหนดเอง ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือกิจกรรมชั่วคราว

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่น มิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่อง แม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า หรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (นอกวัด) สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณประโยชน์

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวหนาวจัด หรือแม้ในยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

๕) การสงเคราะห์โดยการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือมีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วยเมตตาธรรม[๓]

---

[๓] กรมการศาสนา, พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒.

การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนของพระภิกษุนั้น อาจจะกระทบกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เผยแผ่ธรรม หรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ มิให้ขัดกับความเชื่อของคนเหล่านั้น และให้ปรับธรรมเข้าหาแนวความเชื่อนั้น หรือถ้าแนวความเชื่อเดิมนั้นสามารถทำให้คนนั้นเป็นคนดีได้พระองค์ก็ทรงอนุโลมตามประเพณีการปฏิบัติของชาวบ้าน ถ้าประเพณีนั้นมิได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวม จากแนวคิดเช่นนี้จึงทำให้พระสงฆ์และประชาชนโดยทั่วไปอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน[๔]

ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์สามารถทำการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่สังคม เพราะประชาชนในปัจจุบันนี้หรือแม้ในอดีตก็ตาม ยังมีความเดือดร้อนทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ จึงตั้งความหวังไว้กับพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งได้ในยามประสบปัญหา เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ และสามารถช่วยเหลือประชาชนให้คลายจากความทุกข์ในชีวิตได้ดังนั้น พระภิกษุสงฆ์จึงมีความสำนึกในหน้าที่ของตนอยู่เสมอนั้นก็คือ การศึกษาปฏิบัติธรรมไม่ประมาท ดังพุทธพจน์ใน ปัพพิชิตอภิณหสูตร ว่า “บรรพชิตพึงพิจารณาอยู่เนื่อง ๆ ว่า ...การเลี้ยงชีพของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ...วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่”[๕]

เมื่อมีความสำนึกในหน้าที่ดังนี้แล้ว พระสงฆ์จึงควรตอบแทนอุปการคุณชาวบ้านด้วยการนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาและปฏิบัติมาสั่งสอนประชาชนให้เกิดความสงบสุข ดังพุทธพจน์ที่ว่าในพหุการสูตร ว่า

ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย พวกเขาบำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลาย ก็จงเป็นผู้มีอุปการะมาก แก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จึงแสดงธรรม อันดีงามในเบื้องต้น ท่ามกลางในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐพร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะบริสุทธิ์ บริบูรณ์แก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเถิด ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกันด้วยอามิสทาน และธรรมทาน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อทำความสิ้นทุกข์โดยชอบด้วยอาการอย่างนี้[๖]

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึงการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและ

---

[๔] ภัทรพร สิริกาญจน์, “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสุวณฺโณในการพัฒนาชุมชน”, งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑.

[๕] องฺ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๔๘/๑๐๔.

[๖] ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๗/๔๖๘.

สาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี ๔ ประการคือ[๗] ๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบลกิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐ หรือเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ

๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอก คูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ปลูกต้นไม้และอื่น ๆ

๔) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและด้อยโอกาส หรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัย ได้แก่ ภัยคือความยากจน ความเจ็บไข้

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นงานในส่วนไม่วาจะเป็นการก่อสร้างถนน ทำสะพาน ศาลาพักร้อน งานนี้จะมีองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาทำหน้าที่ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัย หรือการจัดบริการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟ ไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูดาย[๘]

---

[๗] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๑-๖๒.

[๘] พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), สารภาค ๑๕, (กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

พระมหาบัว ปิยวณฺโณ ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์ไว้ว่า เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการบรรพชาและอุปสมบทพระภิกษุและสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์ภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น การให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่ เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น[๙]

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์วัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้[๑๐]

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น[๑๑]

สรุปได้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการที่พระสงฆ์ให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นต้น ดังนั้นงานด้านสาธารณสงเคราะห์นอกจากจะช่วยเหลือประชาชนแล้วยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้านอีกด้วย ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยและกฎหมายของบ้านเมืองโดย

---

[๙] พระมหาบัว ปิยวณฺโณ, การจัดระเบียบสังคมวัด, (นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓.

[๑๐] พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด ,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔.

[๑๑] กรมการศาสนา, คู่มือบริหารจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา ,๒๕๔๐), หน้า ๗.

มุ่งหวังให้การสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสุขทั้งกายและใจ เพื่อความเจริญของคนในชุมชนและสังคมต่อไป

๒.๒.๒ ความสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาค้นคว้าทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับความสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีพระมหาเถระ และนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ดังนี้

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดด้านงานสาธารณสงเคราะห์ ว่าต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้[๑๒]

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดีโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ร่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ ยังเป็นกิจกรรมการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนสวนมากหรือคนทั่วไป หน้าที่ของเจ้าอาวาสมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้อ ๔ บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” ความหมายของข้อนี้คือ ให้วัดกับบ้านต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวบ้านช่วยกันทำนุบำรุงวัด บางคนถึงจะยากจนหาเช้ากินค่ำ อาศัยกระท่อมที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นที่พำนักอาศัย แต่ด้วยแรงศรัทธามีเงินเพียงเล็กน้อยก็บริจาคสมทบสร้างกุฏิวิหาร ถาวรวัตถุ ในวัดเพื่อความผาสุกของพระทางวัดจึงมีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านบางในทางที่ชอบ นับว่าเป็นงานด้านสาธารณสงเคราะห์โดยตรง[๑๓]

เมื่อกล่าวโดยสรุปว่า การบริหารวัดด้านงานสาธารณสงเคราะห์ควรจัดวัดให้เป็น ๗ โรง คือ

๑) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหวพระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อย ๆ เสื่อมไป

---

[๑๒] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

[๑๓] พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด,หน้า ๑๒๕.

๒) วัดเป็นโรงทึม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพนี้เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากจะตายอยู่บ้านนั้น อยากจะเผาอยู่วัดนั้น

๓) วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจโขนหนังละครเพราะนั้นเป็นการแสดงพื้นบ้านเท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ได้ศิลปินไว้ใช้ในงานต่าง ๆ

๔) วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัย แต่ก่อนแต่ไรมาพระสงฆ์นอกจากจะมีความรู้ ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

๕) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียนด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖) วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ต้อนรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถาร เป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นที่พักพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๗) วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้างพระสังฆาธิการแห่งวัดนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้างนั้นเอง การพัฒนาฝีมือของพระเณรในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่างมีความสำคัญ

พระมหาทะนงชัย บูรณพิสุทธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดมีวัด และมีบทบาทในการอุดหนุนค้ำจุนวัด ส่วนวัดก็มีบทบาทต่อชุมชนอย่างกว้างขว้างเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในสังคาโลวาทสูตร อันเป็นพรพะสูตรที่ว่าหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกันในสังคม โดยได้กล่าวถึงหน้าที่ระหว่างนักบวชกับประชาชนไว้อย่างชัดเจน อย่างเช่น คฤหัสถ์พึงอุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ หรือนักบวชด้วยการกระทำสิ่งใด ๆ ก็ประกอบด้วยเมตตาทั้งการกระทำทางกาย คำพูด ความคิด ต้อนรับด้วยความเต็มใจ และอุปถัมภ์ด้วยปัจจัยสี่ ส่วนสมณพราหมณ์ หรือนักบวชทั้งหลาย เมื่อได้รับการอุปถัมภ์บำรุงดังนั้นแล้ว จึงควรแนะนำสั่งสอนให้ชาวบ้านละเว้นจากการทำความชั่ว ดำรงอยู่ในความดีสงเคราะห์อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม และบอกทางแห่งการดำเนินชีวิตอันประเสริฐตามหลักพุทธธรรม เป็นต้น พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่าทั้งพระภิกษุสงฆ์ และชาวบ้านต่างก็ต้องเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันและกันทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นความสมดุลที่ต่างฝ่ายต่างเต็มใจที่จะพึ่งพาซึ่งกันและกัน[๑๔]

---

[๑๔] พระมหาทะนงชัย บูรณพิสุทธิ์, “บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๕๔.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์สมัยใหม่ดังนี้[๑๕]

๑) การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วยเพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบแบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารวัดจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒) จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสมเป็นไปตามเป้าหมาย หรือจัดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน

๓) จัดระบบงาน ได้แก่ การรักการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

๔) จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงานเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

๕) บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้อย่างเหมาะสม

๖) เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

๗) กลยุทธ์ ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบ ต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

คะนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร ได้สรุปหลักการบริหารและจัดการวัดด้านสาธารณสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัฒน์ ไว้ดังนี้[๑๖]

๑) ควรมีการจัดสรรอบรมบุคคล ผู้จะมาบวชในพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่มั่นใจที่จะเข้ามาศึกษาธรรม

๒) ต้องมีการศึกษาอบรมธรรมแก่ผู้เข้ามาบวชทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการบวชด้วย

---

[๑๕] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖-๔๘.

[๑๖] คะนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๖.

๓) ต้องมีการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อการเผยแผ่ต่อไปแก่ประชาชน

๔) แต่ละวัดจักต้องให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และต้องพยายามวิเคราะห์หาทางเผยแผ่ธรรมต่อประชาชนด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องด้วย มิใช่รอให้ผู้มานิมนต์เท่านั้น

๕) กิจกรรมการศึกษาธรรมของประชาชน ควรมุ่งให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องให้พัฒนาขึ้นตามลำดับ ทั้งในการงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักการแห่งความไม่ประมาทและหลักการแห่งการพึ่งตนเอง

๖) ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ ดังนั้น การปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรม และการกระทำที่เหมาะสม นับเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่พระทุกรูปพึงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรดำเนินการให้พระทุกรูปในสังกัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อประชาชนพบเห็นจักเกิดความศรัทธา ถือเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเบื้องต้นแล้ว

๗) พระควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

(๑) ห้ามปรามการทำความชั่วทั้งมวล

(๒) ส่งเสริมให้กระทำความดีทั้งมวล

(๓) ให้ได้ฟังและได้รู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง

(๔) ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยินได้รู้มาแต่ไม่เข้าใจให้เข้าใจ

(๕) ให้คิดอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยเมตตา ปรารถนาดี

(๖) บอกทางสวรรค์ คือ ทางดำเนินชีวิตที่ดี ถูกต้อง ให้ประชาชน

๘) การเผยแผ่ธรรมควรศึกษากลุ่มคน หรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์การนำเสนอธรรมให้เหมาะสมต่อสภาพ เหตุ ผล ตน ประมาณ กาลเวลา ชุมชนและบุคคลเป็นสำคัญ

๙) เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัด ผู้อาศัยในวัดหรือเกี่ยวข้องกับวัด ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนผู้พบเห็น และมาติดต่อกับวัด

๑๐) จักต้องพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณาบริเวณ เหมาะสมต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็น ทำให้อยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรม รวมทั้งสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จักต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญแก่ประชาชนที่มาวัดหรือที่อยู่ใกล้วัดด้วย

๑๑) วัดกับประชาชนจักต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบ

ให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย

๑๒) ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลาง ของขลัง วัตถุมงคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ ทำให้ประชาชนขาดการพึ่งตนเอง ไม่พัฒนาพระพุทธศาสนาควรทำหน้าที่เป็นยารักษาโรคเหล่านี้ โดยการไม่ไปดูถูกตำหนิการกระทำเหล่านั้น แต่ควรใช้หลักธรรมในเรื่องเหตุและผล เรื่องการพึ่งตนเอง เรื่องการศึกษาฝึกฝนพัฒนา และการครองชีวิตอย่างไม่ประมาทมาใช้ในการเผยแผ่ โดยให้เครื่องราง ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นเครื่องปิดช่องความประหวั่นใจ จักทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลดียิ่งขึ้น

๑๓) ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับชุมชน วัดก็ครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของประชาชนในแต่ละตำบล หากจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ที่พัฒนาทั้งจิตใจและคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระพุทธศาสนาเจริญอย่างยั่งยืน โดยที่พระสงฆ์จะให้ธรรมทานแก่ประชาชน ส่วนประชาชนจะให้อามิสทานแก่พระสงฆ์ นับเป็นการเกื้อกูลกันอย่างถูกต้องเพื่อการมีพลังอยู่ในสังคมต่อไป

๑๔) การจัดบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนาด้วย จึงสมควรปรับปรุงการบริหารวัดให้เป็นองค์การบริหารวัด ถึงแม้วัดแต่ละวัดจะเป็นนิติบุคคลอยู่แล้วก็ตาม แต่การมีองค์กรร่วมบริหารวัด เสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใน ดำเนินการประชาชนก็จะร่วมดำเนินการอย่างเต็มที่ เต็มใจ พุทธศาสนาย่อมเจริญยิ่งขึ้น

๑๕) กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ย่อมมีเจตนาที่ดีในการรักษาและพัฒนาพระพุทธศาสนา ดังนั้น เจ้าอาวาสและพระภิกษุควรศึกษางานโครงการของทางราชการ เพื่อประสานการดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

๑๖) วัดทุกวัดควรได้ดำเนินการรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น ร่วมจัดโครงการป่าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษา เป็นต้น จะได้ทั้งการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และการใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมต่อไปด้วย

๑๗) มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์จะต้องศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานเพื่อการเผยแผ่ธรรม และพัฒนาพระพุทธศาสนาจะได้ตรงตามนโยบายถูกทิศทาง แก้ไขสถานการณ์และเหมาะสมกับโอกาส ย่อมเป็นพลังส่งเสริมการพัฒนายิ่งขึ้น

๑๘) หลักการบริการ การดำเนินงานต่าง ๆ ควรมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว เพื่อการปฏิบัติพัฒนาวัด และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ หลักการเหล่านี้

พระสงฆ์สามารถค้นคว้าให้เกิดความรู้ได้ซึ่งจักต้องยึดหลักการ การฝึกฝน การพัฒนา การไม่ประมาท และหลักการพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ จึงจะบังเกิดผลดี

๑๙) สงฆ์ควรมีความสมถะ มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ ไม่หวังลาภสักการะ มุ่งศึกษา ปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ดังนั้นกิจกรรมที่วัดต่าง ๆ ดำเนินอยู่ขณะนี้จึงจำเป็นต้องมีการทบทวน สังคายนา เพื่อการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนของพระพุทธศาสนาต่อไป

๒๐) ปัจจุบันจำนวนพระสงฆ์มีมาก ยิ่งในฤดูพรรษายิ่งมีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติหลายเท่า ดังนั้น จำเป็นต้องมีการปกครองพระบวชใหม่โดยให้พระที่ประพฤติดีแล้วดูแลการปกครองอบรมพระบวชใหม่เป็นกลุ่ม ๆ จะช่วยส่งเสริมพระวินัย และการศึกษาของสงฆ์ได้ดีขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาสงฆ์ พัฒนาวัด พัฒนาบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ จนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง

ชำเลือง วุฒิจันทร์ และคณะ กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์ว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตน ให้ดำเนินไปด้วยดี[๑๗]

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ ได้กล่าวถึงความสำคัญ ของภารกิจด้านนี้ ว่าการสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส และลักษณะการสาธารณสงเคราะห์มี ๔ ลักษณะดังนี้[๑๘]

๑) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่นกิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการ

---

[๑๗] ชำเลือง วุฒิจันทร์ และคณะ, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๘.

[๑๘] บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

สาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภค และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ และอื่น ๆ

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาล และจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างประปา สร้างเครื่องมือกำเนิดไฟฟ้า ปลูกต้นไม้ และอื่น ๆ ข้อนี้ มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นส่วนของสาธารณประโยชน์

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนเลี้ยงเด็กกำพร้า และเด็กด้อยโอกาส

ไพบูลย์ เสียงก้อง ได้กล่าวถึง หลักการในการบริหารวัดยุคใหม่ว่า เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรือง สันติสุข และความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่าง ๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกัน ปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงสุด และให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคง เป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรม ภาวนาธรรม คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน แก่ชุมชน และประชาชนทั้งใกล้และไกล ให้เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริงเจ้าอาวาสต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัด นอกจากจะมีทั้งศาสตร์ และศิลป์แล้วในการบริหารและการจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ สำหรับเรื่องดังกล่าวเจ้าคณะพระสังฆาธิการควรหาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้การบริหารและการจัดการของวัดดำเนินการไปในเชิงรุก และได้ผลเต็มที่อย่างมีประสิทธิภาพ[๑๙]

สรุปได้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ เป็นการดำเนินการที่ต้องประกอบไปด้วยศาสตร์และศิลป์ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน และสังคม ที่ประสบปัญหา โดยการนำวัตถุ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม และวิธีการสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือประชาชน หรือสังคมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไป

---

[๑๙] ไพบูลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐.

ในทางที่ดีขึ้น โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทั้งทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ และยังได้สร้างความผูกพันระหว่างบ้านกับวัดอีกด้วย โดยที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อพัฒนาความเจริญมาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติต่อไป

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้

๒.๓.๑ ความหมายการประยุกต์

ประยุกต์ หมายถึง การนำความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ ที่นำความรู้มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ประยุกต์ จิตวิทยาประยุกต์[๒๐]

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง "บางสิ่ง" ที่นำมาใช้ ประโยชน์นั้นอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ "บางสิ่ง" นั้นอาจเป็นวัตถุสิ่งของที่นำมานอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริง ในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่ง หรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียนแบบ การลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้ง หลักการ วิธีการและรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกันคนที่คิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำสิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัวโดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น[๒๑]

๒.๓.๒ การเกิดขึ้นของประยุกต์

๑. ในปัญหาที่มีจำกัด สมองจะพยายามนำสิ่งที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาโดยวิธีการทดแทนคุณสมบัติ สมองจะทำการเทียบเคียง มโนทัศน์เชิงนามธรรมเพื่อหาตัวร่วมหรือ

---

[๒๐] ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘๔.

[๒๑] เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดเชิงวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ซัคเซสมีเดีย, ๒๕๔๙), หน้า ๘๖-๙๐.

คุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อหาความเป็นไปได้ในการนำมาทดแทน สมองอาจจะใช้วิธีการต่างๆในการแก้ปัญหาโดยการหาสิ่งทดแทน การใช้วิธี "ลองผิดลองถูก" เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ถ้าวิธีการที่ใช้ไม่ประสบความสำเร็จจะมีการเปลี่ยนไปใช้วิธีการอื่นแทน

๒. สมองนำความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เรารู้ว่า กฎ หลักการ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น สิ่งของนั้นคืออะไร รู้ว่า เมื่อใดจึงต้องใช้กฎนี้รู้ว่าจะต้องนำมาใช้ได้อย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ความรู้ที่เรามีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะช่วยให้เราตัดสินใจในเรื่องที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าไม่มีความรู้ และจะดียิ่งขึ้น ถ้าไม่เพียงแต่มีความรู้แต่สามารถประยุกต์ความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม สิ่งใหม่ๆ มากมายเกิดจากการประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่ให้เป็น สิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้การประยุกต์ช่วยให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนเราจะมีความสามารถในการคิดประยุกต์เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว แต่ยังมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ระหว่างคนที่มีทักษะความสามารถในการคิดประยุกต์กับคนที่ปราศจากทักษะใน การคิดประยุกต์ อาทิ คนที่มีทักษะการคิดเชิงประยุกต์จะปฏิเสธการลอกเลียนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความไม่เหมาะสมที่อาจเกิดตามมา แต่จะสามารถปรับเปลี่ยน ให้เข้ากับบริบทใหม่ รู้ว่าควรนำ ความรู้มาใช้อย่างไร รู้ว่าจะนำส่วนใดมาใช้ รู้ว่าจะใช้เมื่อใด เพื่อตองสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้มากที่สุด คนที่คิดเชิงประยุกต์ จะเป็นนักพัฒนา และนักสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้มากกว่า คนที่ปราศจากความสามารถในการคิดด้านนี้ การคิดเชิงประยุกต์อาจเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ โดยในขั้นแรกของการคิดสร้างสรรค์มักจะเริ่มต้นด้วย การระดมความคิดใหม่ๆ ที่หลากหลาย เน้นปริมาณความคิดมากกว่าคุณภาพ ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นมาได้นั้นอาจจะมีความคิด ในเรื่องของการนำของ สิ่งหนึ่ง มารวมกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เป็นสิ่งใหม่ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์นั้นได้เช่น ผลิตเป็นสินค้าใหม่ที่น่า จะจำหน่ายได้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย วิธีการที่แปลกใหม่ เป็นต้น

การคิดเชิงประยุกต์ทำหน้าที่เป็นเหมือนขั้นที่สองของการคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ใน การนำมาใช้ความเหมาะสม เมื่อนำมาใช้ในบริบทนั้นๆ และพิจารณาว่าควรนำส่วนใดมาใช้ ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมถึงการวิเคราะห์ว่า เมื่อนำมาใช้แล้ว จะเกิดผลดีผลเสียอย่างไร คนที่ช่างคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ประสบความสำเร็จด้วย ผลงานสร้างสรรค์จำนวนไม่น้อย ในโลกเป็นผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์ การคิดชิงประยุกต์จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความยืดหยุ่นทางความคิด พยายามฝึกให้ไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่เดิมๆ แต่สามารถขยายขอบเขตเพื่อใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น การไม่คิดเชิงประยุกต์อย่างรอบคอบอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น สิ่งที่มีลักษณะเป็นแนวคิดเชิงนามธรรมอันได้แก่ แนวคิดเพื่อ แก้ปัญหาใด ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น กรอบแนวคิดทางคุณธรรมหรือแนวคิดใด ๆ ก็ตามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้คนปฏิบัติ

ตามจำเป็นต้องมีการประยุกต์ เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น ออกเป็นกฎหมายระเบียบปฏิบัติข้อบังคับ มีรูปแบบปฏิบัติ วิธีการ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามแนวคิดนั้น แต่แนวคิดเชิงนามธรรมจำนวนมาก ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ใน ภาคปฏิบัติได้ด้วย สาเหตุประการสำคัญ อันได้แก่ ขัดแย้งกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการของผู้ปฏิบัติ หรือไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นต้น

ดังนั้น การนำแนวคิดใด ๆ สู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประยุกต์สิ่งนั้นเพื่อให้คนยอมรับในหลักการ เห็นพ้องกันในแนวคิดก่อนจนกระทั่งยินดีที่จะปฏิบัติร่วมกันการประยุกต์แนวคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสู่ความเป็นรูปธรรมนี้ จำเป็นต้องใช้การคิดเชิงประยุกต์อย่างเหมาะสมเพื่อทำให้แนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ และสามารถกระทำตามได้ เช่น หากต้องการให้คนสวมหมวกกันน็อค ต้องเริ่มตั้งแต่การรณรงค์ให้คนเห็นความสำคัญของการสวมหมวกกันน็อค โดยการทำประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดการรณรงค์เผยแพร่ความรู้การชี้ให้คนเห็นความสำคัญของชีวิตการเห็นคุณค่าความปลอดภัย อาจจะใช้วิธีการอ้างสถิติผู้เสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุลักษณะนี้ และผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ครอบครัว หลังจากนั้นอาจจะต้องสนับสนุนการผลิตหมวกกันน็อคที่ได้มาตรฐานในราคาต่ำเพื่อที่ประชาชนจะเป็นเจ้าของได้ วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการยอมรับได้ง่ายกว่าการออกกฎหมายบังคับใช้ทันที การพัฒนาวิธีคิดเชิงประยุกต์จะเน้นการพัฒนาความสามารถ ในการนำมาใช้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากบริบทขณะนั้นเป็นสำคัญการคิดเชิงประยุกต์เป็นการพัฒนาทักษะการคิดที่สำคัญอีกมิติหนึ่ง จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญหลายประการ อาทิ

๑. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมอง คนที่ความคิดไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่จะคิดเชิงประยุกต์ได้ดี เพราะจะมีมุมมองที่หลากหลาย สามารถประยุกต์สิ่งๆ เดียวให้สามารถ ปรับใช้ได้ในหลายๆ บริบทสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะ โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าเคยใช้มาก่อนหรือไม่ จึงทำให้แก้ปัญหาได้ดีกว่าคนอื่น เพราะมีทางออกที่ไม่จำกัด นอกจากนี้ การคิดเชิงประยุกต์ยังช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วมากขึ้น เพราะไม่ยึดติดกับวัตถุประสงค์หรือ บทบาทหน้าที่ของสิ่งนั้น ทำให้แม้ไม่มีคำตอบที่ชัดเจน แต่เราจะพยายามค้นหา ความเป็นไปได้จากสิ่งที่มีอยู่ และนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเวลานั้นได้

๒. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง แนวคิดดีๆ หากเราไม่ประยุกต์เข้ากับบริบทให้เหมาะสมอาจจะประสบความล้มเหลวเมื่อนำมาใช้ เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่ที่ขัดแย้งกับ วิถีชีวิตประจำวัน ความเคยชินค่านิยมของผู้ปฏิบัติไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา สถานการณ์หรือขัดกับบริบทความเคยชินของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อให้คนสามารถรับแนวคิดที่เราต้องการนำเสนอได้

๓. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์ การคิดสร้างสรรค์ เป็นการระดมความคิดที่แตกต่างหลากหลาย เป็นความคิดนอกกรอบวงความคิด หรือความรู้เดิมๆ เพื่อให้

เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้ดี และเหมาะสมมากยิ่งกว่าเดิม ส่วนหนึ่งของการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการประยุกต์สิ่งหนึ่ง เข้ากับอีกสิ่งหนึ่ง จนกลายเป็นสิ่งใหม่ ที่ไม่เคยมีมาก่อน

๔. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้ลดการลอกเลียนแบบลดอาการวัวหายล้อมคอก การคิดเชิงประยุกต์จะช่วยให้เราไม่ด่วนฉกฉวยความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งมาใช้ แต่ช่วยให้เกิดการคิดใคร่ครวญว่าจะนำมาใช้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง เนื่องจากก่อนที่จะนำสิ่งใดมาประยุกต์ใช้จะต้องมีการคิดพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบก่อน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมมากที่สุดในเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่ จึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหา เมื่อต้องนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้

๕. การคิดเชิงประยุกต์เป็นแนวทางนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ การมีเครื่องมือที่ประยุกต์ประโยชน์จากความรู้อื่นๆมาใช้จะช่วยพัฒนาความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นๆ หรือพัฒนานวัตกรรมของ สิ่งประดิษฐ์ ต่างๆ ให้ทันสมัยต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้งอย่างไรก็ตาม การที่เราจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาทัศนคติ และนิสัยต่าง ๆ เหล่านี้ให้สอดคล้องเหมาะสมด้วย อาทิ

(๑) เป็นนักพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง นักพัฒนาที่มีความปรารถนาที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่ดีขึ้นอยู่เสมอ เป็นคนที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่พยายาม ตรวจสอบอยู่เสมอว่ามีอะไรต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างหรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่ช่างสังเกต ช่างเรียนรู้และพยายามดึง ส่วนดีที่พบเห็นจากภายนอกมาปรับใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้ดีขึ้น

(๒) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความจำกัดของทรัพยากร ทำให้นักเศรษฐศาสตร์พยายามใช้สิ่งที่มีอยู่อย่าง คุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

(๓) ใช้ความรู้คู่การเรียนรู้ ความรู้ที่เรามีจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสัยการคิดเชิงประยุกต์ ถ้าเราเป็นคนที่ไม่เพียง แต่มีความรู้แต่ตั้งมั่นที่จะใช้ความรู้นั้นประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ๆ โดยต่อยอดพัฒนาความรู้นั้นอยู่เสมอ

(๔) ยืดหยุ่น และแง่บวก นักคิดเชิงประยุกต์ต้องเป็นคนที่มีความยืดหยุ่นทางความคิด ไม่ยึดติดใน กรอบบทบาทหน้าที่หรือ วัตถุประสงค์ ของสิ่งใด และต้องเป็นคนที่มีความคิดแง่บวก พยายามหาสิ่งที่พอจะช่วยแก้ปัญหาได้คัดเลือก คุณสมบัติที่พอจะทดแทนกันได้ แม้จะไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ย่อมช่วยให้ปัญหาในเวลานั้นลดน้อยลงไปได้

(๕) มีความสามารถในการคิดมิติอื่นๆ การคิดเชิงประยุกต์เกี่ยวข้องกับการคิดในมิติอื่นๆ อย่างแยกกันลำบาก เพราะการประยุกต์เรื่องใดๆ มาใช้จำเป็นต้องพึ่งพาการคิดในมิติอื่นๆ ร่วมด้วย อาทิ ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์จะช่วยในการค้นหาสิ่งที่จะนำ มาใช้ประยุกต์ได้อย่างรวดเร็ว การหาสิ่งทดแทนจะรวดเร็วขึ้นมาก ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ในด้านต่าง ๆ เพื่อคัดเลือกสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตอบสนองต่อ วัตถุประสงค์มาใช้ ประโยชน์ได้ ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์คิดแตกแขนงความรู้ที่มีอยู่ให้ขยายในขอบเขตที่จะนำไปใช้กับคนกลุ่มต่างๆ

คนในบริบทต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด เพื่อให้สิ่งนั้นสามารถได้รับการนำ ไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายภายใต้สถานการณ์นั้น ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ สามารถแยกแยะส่วนประกอบหรือความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของสิ่งนั้นเพื่อให้ดึงส่วนประกอบ หรือหลักการ ที่เกี่ยวข้องมาตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อช่วยให้ได้การมองในมุมตรงกันข้ามหาจุดอ่อน จุดที่ต้องการแก้ไขของสิ่ง ที่นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์

(๖) รอบคอบแต่กล้าเสี่ยง ผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์เรียกได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับบริบทใหม่ที่เกิดขึ้นการนำมาใช้จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ ความสอดคล้องเหมาะสมของปัจจัยต่างๆ ภายใต้บริบทใหม่นั้นด้วยซึ่งอาจจะมีความผิดพลาดล้มเหลวเกิดขึ้นได้ นักคิดเชิงประยุกต์จึงต้อง มีความรอบคอบ ในการคิดวิเคราะห์วิจัยหรือองค์ประกอบที่มีความแตกต่างกัน และประสบสิ่งที่ต้องการนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ทดสอบความเป็นไปได้ก่อนที่จะนำมาใช้จริง มิฉะนั้นแทนที่จะช่วยแก้ปัญหาอาจจะทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นมากขึ้นอีกก็เป็นได้ นักคิดเชิงประยุกต์ต้องมีความกล้าเสี่ยง โดยตระหนักว่าแม้มีการตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว แต่เมื่อนำมาใช้ประโยชน์จริงแล้ว อาจมีปัญหาที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ นักคิดเชิงประยุกต์ต้อง ไม่เป็นคนที่ท้อแท้หรือล้มเลิกอะไรง่ายๆ แต่ต้องเป็นคนที่พร้อมจะเรียนรู้จาก ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในหลายๆ ครั้งอาจต้องลองผิดลองถูกหลายครั้ง จึงจะประสบความสำเร็จ แต่ต้องคิดแง่บวกอยู่เสมอว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแม้จะดูช้าไปสักหน่อยแต่เป็นสิ่งที่คุ้มค่าแก่การรอคอยเสมอ

สรุปได้ว่า การคิดเชิงประยุกต์ หมายถึง ความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ บริบทสภาพแวดล้อม และเวลาในขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การประยุกต์อาจทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยทิศทางใหม่ ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการพยายามคิดเพื่อหาทางใช้ประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่มากกว่าเดิม เพื่อใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะแสดงออกตามสถานภาพของตน โดยได้รับมอบหมายสิทธิหน้าที่ตามสถานภาพแล้ว พึงประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ สำหรับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ได้มีพระมหาเถระและนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้คือ

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการ เป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธ

บริษัทให้เป็นผู้นำในกิจการด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจึงสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ภารกิจของพระสังฆาธิการนั้น นอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้ว ยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก ๖ ด้าน กล่าวคืองานการปกครองงานการศาสนศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ เป็นการบริหารจัดการภาระงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังหมายได้[๒๒]

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่การบริหารงานเป็นกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนา มี ๖ ประการดังนี้ ๑. การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองคณะสงฆ์) ๒. การศาสนศึกษา ๓. การศึกษาสงเคราะห์ ๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕. การสาธารณูปการ ๖. การสาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ระเบียบกฎมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีต[๒๓]

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้วก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกับแนวคิด ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ ย่อมขึ้นอยู่กับการกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย[๒๔]

พระราชรัตนมุนี(ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) ได้กล่าวเกี่ยวกับ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ ๑. การบูรณะและพัฒนาวัด

---

[๒๒] พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ข.

[๒๓] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

[๒๔] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๒๗๔.

๒. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และ ๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด[๒๕]

พระครูมงคลศีลวงศ์ (กุศล คนฺธาวโร) และคณะกล่าวว่า บทบาทพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรก ประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองภายในวัดวาอารามให้เรียบร้อย และประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียน แผนกปริยัติธรรมขึ้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ขึ้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้แก่พระภิกษุและสามเณร เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือ การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าก่อนเข้าเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กเล็กให้เข้ามาพึ่งพระสงฆ์ พระสงฆ์มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ก็คือ ลูกหลานชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานได้ดีความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชน[๒๖]

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข[๒๗]

กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง บทบาทหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ฝ่าย คือ[๒๘]

---

[๒๕] พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๙.

[๒๖] พระครูมงคลศีลวงศ์ (กุศล คนฺธาวโร) และคณะ, พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทการแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๕๓-๖๗.

[๒๗] กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนา.

[๒๘] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กฎมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม

๒) การศาสนศึกษา

๓) การศึกษาสงเคราะห์

๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๕) การสาธารณูปการ

๖) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดโรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนธรรม ดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

๔) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

๕) ด้านสาธารณูปการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้วัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

๖) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และหมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค[๒๙]

๒.๕ บทบาทของคณะสงฆ์ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์

๒.๕.๑ การสาธารณสงเคราะห์ด้านมโนภาพ

การพัฒนาจิตใจ เป็นงานที่สำคัญมาก คือ เป็นการฝึกอบรมให้จิตเป็นสมาธิมั่นคง ไม่หวั่นไหวฟุ้งซ่าน มีความตื่นตัวในการทำงาน มีสุขภาพจิตดี มีความฉลาดรู้และเข้าใจเรื่องราวปัญหา รวมถึงวิธีแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนี้มีพระมหาเถระและนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้หลักการและอธิบายไว้ ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิดเรื่องธัมมิกสังคมนิยมเพื่อการแก้ปัญหาทางจิตใจและการพัฒนาว่าคือ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน และปัญหายาเสพติด เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นพื้นฐาน ความเห็นแก่ตัวทำให้คนเราต้องสนองความอยากของตนเองจนปราศจากการคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น และปฏิเสธหน้าที่อันพึงปฏิบัติของตนเอง เช่น ความเห็นแก่ตัวของพ่อค้าที่ฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้าความเห็นแก่ตัวของนักการเมือง ท่านพุทธทาสได้เสนอแนวคิดธัมมิกสังคมนี้ อันเป็นหลักการในการสร้างความเจริญแก่ชุมชน สังคม ประเทศชาติ บนพื้นฐานของพุทธธรรม ในธรรมนี้สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ถูกต้อง เพื่อส่วนรวมเพื่อขจัดความเห็นแก่ตัว ให้ใช้ส่วนเกินให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ให้ทุกคนเจียดประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่หวังกับสิ่งที่เกินมา ควรแบ่งปันแก่ส่วนรวมให้เป็นประโยชน์มากที่สุด[๓๐]

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอาจแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประนีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

---

[๒๙] สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, ม.ป.ท., ๒๕๔๙, (อัดสำเนา).

[๓๐] พุทธทาสภิกขุ, รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๒๑), หน้า ๙๕.

๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการ และสภาพแวดล้อม

๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลัก พออยู่ พอกิน[๓๑]

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง การพัฒนาตามหลักพุทธบัญญัติว่าหลักการพัฒนาตามพุทธบัญญัติคำนึงถึงการพัฒนาทั้งทางความคิดจิตใจและวัตถุ โดยให้พัฒนาการทางจิตใจนำพัฒนาการทางวัตถุ และให้พระสงฆ์มีบทบาทในการอนุเคราะห์ชาวบ้าน แต่ในขณะเดียวกันก็ให้รักษาพระธรรมวินัย ไม่ช่วยเหลือชาวบ้านโดยฝ่าฝืนวินัย และไม่คลุกคลีกับชาวบ้านจนเกิดอุปสรรคในการแสวงหาความรู้พ้นทุกข์ของตน หลักการพัฒนาตามพุทธอาจสรุปได้ดังนี้

ก. การพัฒนาจิตใจเป็นพื้นฐาน

ข. การพัฒนาเพื่อพ้นทุกข์

ค. การทำลายกิเลสตัณหา

ง. การส่งเสริมการทำหน้าที่และ

จ. การส่งเสริมการพึ่งตนเอง

หลักธรรมพระพุทธศาสนาถือว่าการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทุกระดับต้องเริ่มที่จิตใจเป็นพื้นฐาน หากจิตใจยังไม่พัฒนายังมีความหลงผิด และยังเป็นอกุศล ย่อมไม่อาจนำไปสู่การพัฒนาทางวัตถุและการสร้างสรรค์งานภายนอกให้บรรลุเป้าหมายได้ ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นที่ยอมรับนับถือทั่วไปว่าเป็นผู้นำชุมชน พระสงฆ์จึงควรพัฒนาให้ได้ก่อนเข้าไปพัฒนาชุมชน มีจิตใจที่พัฒนาที่อิสระจากกกิเลสตัณหา ทำให้สามารถนำคุณธรรมและแนวทางอันดีงามมาสู่ชุมชนได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของชุมชนได้[๓๒]

---

[๓๑] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗.

[๓๒] พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พระกับป่ามีปัญหาอะไร, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๘.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ควรดำเนินบทบาทด้านการสงเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

๑. การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ

๒. การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจด้วยการประพฤติเป็นตัวอย่างตลอดจนสถานที่วัดวาอารามที่สงบ ร่มรื่น เป็นองค์ประกอบสำหรับหล่อเลี้ยงจิตใจของสังคมอย่างหนึ่ง

๓. การให้คำปรึกษาแนะนำด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำได้ เช่น ในทางวิชาการ เป็นต้นที่ผู้ปรึกษาสะดวกใจและสนิทใจ

๔. ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตัวเองในการพัฒนานั้นได้ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่นอยู่แต่เดิมแล้ว หากได้ท่านเป็นศูนย์กลางและท่านได้มีโอกาสเตรียมตัวพร้อม ก็อาจจะเป็นผู้ปิดช่องว่างที่มีอยู่ในงานพัฒนา และจะเป็นผู้นำชี้ช่องทางในการท้องถิ่นจะรับความเจริญใหม่ ๆ ได้ บทบาทนี้อาจประกอบด้วยข้อเสนอแนะความคิดริเริ่มว่า ในถิ่นนั้นมีอะไร ที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นแล้วเป็นศูนย์รวมประชาชนมาทำงานนั้น หรืออาจเป็นที่ปรึกษาที่ชาวบ้านมาขอความคิดเห็นว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นในท้องถิ่น จะควรหรือไม่ควร ถ้าพระมีความรู้ก็แนะนำได้ เป็นการให้ความอุ่นใจแก่ประชาชน

๕. การสงเคราะห์ทางจิตใจอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอยู่สำหรับประชาชนทั่วไปแม้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนในฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ สืบเนื่องมาจากความเร้นลับของชีวิตอย่างที่บางท่านเรียกว่าการบำรุงขวัญ ข้อนี้ได้แก่บทบาทประเภทพิธีกรรมต่าง ๆ และยังได้กล่าวถึงหลักธรรมการพัฒนาจิตใจมนุษย์ ไว้ดังนี้

๑. การพัฒนาทางกาย ได้แก่ การพัฒนาคนให้มีร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ดี มีปัจจัย ๔ พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

๒. การพัฒนาด้านศีล ได้แก่ การพัฒนาด้านการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมมีระเบียบวินัย มีความประพฤติดี มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนตลอดจนมีความสุจริตทั้งทางกาย วาจา ใจ และอาชีพ

๓. การพัฒนาด้านจิต ได้แก่ การพัฒนาด้านการฝึกอบรมจิตตนเอง พัฒนาตนเองให้เจริญขึ้นมีคุณธรรมเพื่อให้มีคุณภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่มั่นคงไม่ปล่อยให้จิตคิดฟุ้งซ่านไปตามอารมณ์ต่าง ๆ เมื่อสุขภาพจิตดีจะก่อให้เกิดมีสุขภาพดีไปด้วย

๔. การพัฒนาปัญญา ได้แก่ การพัฒนาการฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จะต้องฝึกปัญญาทั้งในแง่ที่ทำให้ขบวนความคิด การรับรู้ที่ไม่ถูกกิเลส อาทิ

ความโลภ ความโกรธ และความหลงเข้าครอบงำทำให้การคิดที่ไม่มีอคติด้วยการใช้โยนิโสมนสิการพิจารณาให้เห็นจริงด้วยปัญญาตามหลักทางพุทธศาสนา[๓๓]

ภัทรพร สิริกาญจน ได้กล่าวถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์ได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ดังนี้ว่า การปลูกฝังธรรมะในจิตใจ หมายถึง การหล่อหลอมความคิด ทัศนคติ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตหลักธรรมสอนให้เห็นว่าสิ่งทั้งหลายไม่อยู่โดดเดี่ยว แต่มีความสัมพันธ์สอดคล้องเป็นเหตุปัจจัยต่อกันเมื่อต้องการผลเช่นใดก็ต้องสร้างเงื่อนไขหรือเหตุปัจจัยเช่นนั้น เช่น เมื่อต้องการพ้นจากความยากจนก็ต้องขยันหมั่นเพียรและต้องแก้ไขสาเหตุของความยากจน เมื่อต้องการให้พืชผลเจริญงอกงามก็ต้องทำนุบำรุงและขจัดภัยของพืช เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมข้ออื่น ๆ ที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท ๔ ว่าด้วย ฉันทะ พอใจ ,วิริยะ ความพากเพียร, จิตตะความเอาใจใส่, วิมังสา หมั่นไตร่ตรองงานที่ทำ อันเป็นผลให้การทำงานมีผลดี ทำให้การงานมีความรอบคอบ ถี่ถ้วน และเกิดประโยชน์มากที่สุดมีคุณภาพที่สุด[๓๔]

อำนาจ บัวศิริ ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาจิตใจว่าวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์ที่เป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือ การร่วมมือกันเป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านนี้ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความรู้สึกของประชาชนต่อพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ที่มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ ทุกอย่างเหนือประชาชนทั่วไป สามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านเป็นเครื่องรักษาความเคารพนับถือได้ยั่งยืนมั่นคงยิ่ง ปัจจัยทั้ง ๓ อย่างที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์และสถาบันศาสนาสำหรับชนบทไทยนับได้ว่า เป็นสถานที่บริการที่มีความสมบูรณ์อยู่มากโดยเฉพาะในสมัยก่อน วัดนอกจากจะทำหน้าที่ทางศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นโรงเรียนของชุมชนเพราะท่านเป็นครูสอนอย่างดีเอาใจใส่เป็นพิเศษยิ่งกว่าครูอาชีพในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะท่านเป็นคนในหมู่บ้านเกิดและโตขึ้นมาในสิ่งแวดล้อมเดียวกับนักเรียน เข้าใจปัญหาของชุมชนมีความผูกพันกับชุมชนอย่างลึกซึ้งจนแยกไม่ออก ในบางแห่งจะเห็นว่าพระสงฆ์ท่านยังทำหน้าที่เป็นแพทย์หรือจิตแพทย์อย่างดีที่สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บของชาวบ้านให้หายได้ด้วยเวทย์มนต์คาถา น้ำมนต์หรือความขลังที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือจนเกิดศรัทธาที่แก่กล้า เชื่อว่าโรคนั้นจะหายหากหลวงพ่อท่านได้ใช้เวทย์มนต์หรือพรมน้ำมนต์ นี้แหละเป็นวิธีการรักษาด้านจิตซึ่งวิทยาการสมัยใหม่นำมาใช้กัน

---

[๓๓] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ลักษณะของสังคมพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๗๙.

[๓๔] ภัทรพร สิริกาญจน, “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติแนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๖.

ดังนั้นพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัด มีบทบาทเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของชาวชนบทในท้องถิ่น จึงเป็นหลักแห่งการยึดเหนี่ยวและมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นชนบท เช่น การสร้างโรงเรียน ศาลาประชาชน หรือการสร้างบ่อน้ำสาธารณะ[๓๕]

พิสิฐ เจริญสุข กล่าวว่า การพัฒนาที่จำเป็นจะต้องเน้นการพัฒนาจิตใจคนให้เป็นคนดีมีวินัย และคุณธรรม ตลอดจนอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสงบสุขโดยมีเป้าหมายพัฒนาดังนี้[๓๖]

๑. พัฒนาจิตใจให้คนเป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๒. เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคง และมีบทบาทในการพัฒนาคนตลอดจนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

๓. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ เด็กด้อยโอกาสคนไร้ที่พึ่งและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ได้รับสวัสดิการสังคม และบริการสังคมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

๔. เสริมสร้างความสงบสุขในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้รับการบริการด้านกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนในเมืองและชนบท

สรุปว่าการสาธารณสงเคราะห์ทางด้านมโนภาพ ในการพัฒนาจิตใจให้แก่ประชาชนนั้นถือเป็นหน้าที่หลักอันสำคัญของคณะสงฆ์ที่จะต้องกระทำเป็นอันดับแรก และให้พระสงฆ์มีบทบาทอนุเคราะห์ชาวบ้าน โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมมาอบรมขัดเกลาจิตใจ ให้เป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม ตามแนวทางที่ให้พัฒนาการทางจิตใจนำพัฒนาการทางวัตถุ เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพจิตใจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะการพัฒนาทางด้านจิตใจนั้นจะนำไปสู่การ

---

[๓๕] อำนาจ บัวศิริ ดร., รวบรวมความคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๖.

[๓๖] พิสิฐ เจริญสุข, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

พัฒนาทางวัตถุอีกต่อไปเพื่อให้ประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความสันติสุขสืบไป

๒.๕.๒ การสาธารณสงเคราะห์ด้านกายภาพ

การพัฒนาชุมชนและสังคม สถาบันสงฆ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสังคมในคราวที่ประสบปัญหาและภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินชีวิตได้รับความลำบากและเดือดร้อน คณะสงฆ์จึงต้องเข้าไปช่วยเหลือเยียวยาเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชน รวมถึงในส่วนที่หน่วยงานของรัฐเข้าไปช่วยเหลือไม่ทั่วถึงแม้ในยามปกติและยามที่ประสบภัยพิบัติ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสังคมประเทศชาติมีความร่มเย็นสงบสุข ในเรื่องนี้มีพระมหาเถระ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ ได้อธิบายไว้ดังนี้

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดและพระสงฆ์ไว้ว่า[๓๗]

๑. เป็นสถานที่ศึกษา สำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ์ รับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในแต่ละยุคสมัย

๒. เป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิต และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดจนผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ

๓. เป็นสถานพยาบาล ที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิปัญญาความรู้ของพระสงฆ์

๔. เป็นที่พักของคนเดินทาง

๕. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ พักผ่อนหย่อนใจหาความรู้เพิ่มเติม

๖. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและงานมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้าน

๗. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัว และความทุกข์ต่าง ๆ

๘. เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติเป็นเหมือนพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมศิลปวัตถุที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

๙. เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนจัดงานขึ้น

๑๐. เป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน เพื่อแจ้งข่าวทางราชการต่าง ๆ

๑๑. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือบริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของคนในระยะเวลาต่าง ๆ

---

[๓๗] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๗), หน้า ๑๖.

วิทยากร เชียงกูล ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาชุมชนในความหมายกว้าง คือ การพัฒนาสังคม เพราะการพัฒนาที่แท้จริงนั้น จะต้องทำทั้งสังคมไม่ใช่ทำเฉพาะชุมชนใดชุมชนหนึ่ง และการพัฒนาที่แท้จริงหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดีการพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเรียกว่าเป็นการพัฒนาคุณธรรมของชีวิต เพื่อที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า[๓๘]

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมาจากหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันทั้งทางรูปร่าง มันสมอง และจิตใจ มนุษย์จึงไม่มีความเท่าเทียมกัน แต่โดยข้อเท็จจริงมนุษย์ทุกคนจะมีสิทธิและความเสมอภาคในการมีโอกาสที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ สิทธิและโอกาสที่จะก้าวหน้า แสดงความรู้ ความสามารถ การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้พัฒนาขึ้น เป็นต้น แต่โอกาสเหล่านี้ขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติและภาวะกายภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้น มนุษย์จึงย่อมไม่มีสิทธิและเสมอภาคในความสำเร็จของชีวิตโดยเท่าเทียมกัน และได้แยกแยะความหมายของชุมชนออกเป็น ๒ ด้าน คือ การพัฒนาชุมชนในความหมายของงาน และในความหมายของหลักและวิธีทำงานโดยได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้[๓๙] (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี,๒๕๓๔, หน้า ๔)

๑. การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “งาน” ก็คือการกระทำให้เกิดสิ่งของต่าง ๆ หมายถึงการกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้และที่สังเกตได้ เช่น การสร้างถนน ขุดบ่อน้ำ สร้างทำนบ เหมืองฝาย สร้างโรงเรียน สถานีอนามัย ไฟฟ้า ประปา ให้มีขึ้นในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาจิตใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของคนในชุมชน จนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรที่แน่นแฟ้น โดยไม่คำนึงว่าประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการหรือไม่

๒. การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “หลักและวิธีการทำงาน” หมายถึงการที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสร้าง “งาน” หรือสิ่งของถาวรวัตถุและองค์ประกอบต่าง ๆ ของประชาชนขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนจะต้องเป็นผู้คิดริเริ่ม พิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ดังนั้นในความหมายนี้การพัฒนาชุมชนจะมีลักษณะ

---

[๓๘] วิทยากร เชียงกูล, พัฒนาชุมชน – พัฒนาสังคม, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗.

[๓๙] ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.บางกอกบล็อก, ๒๕๓๔), หน้า ๔.

เป็นงานที่มีความคิดริเริ่มของประชาชน กระทำโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งหัวใจของการพัฒนาชุมชนอยู่ที่การเสียสละยินยอมพร้อมใจกันของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผิดชอบในผลงานที่เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยมิได้มุ่งหวังค่าตอบแทนเป็นเงินทอง แต่หวังผลของงานที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมนั้นเป็นสำคัญปรัชญาองค์การพัฒนาชุมชนเกิดจากการผสมผสานหลักการดังกล่าวเข้ากับความหมายของการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการประสบความสำเร็จในชีวิตของคนมี ๕ ประการ คือ

๑. บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีสิทธิที่พึงได้รับความยุติธรรมและอย่างมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง

๒. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิ เสรีภาพในการกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตามความต้องการของตนโดยไม่ถูกบีบบังคับจากบุคคลอื่น

๓. บุคคลแต่ละคนมีศักยภาพหรือพลังความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เปิดเผยและแฝงเร้น ศักยภาพเหล่านี้มีประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชนเป็นอย่างมาก ถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างถูกวิธีโดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังที่แฝงเร้นอยู่ในบุคคล ซึ่งไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากนัก

๔. การพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคม โดยสามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

๕. ถ้ามีโอกาสเมื่อไร บุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ หรือพลังความสามารถของตนได้ประเวศ วะสี การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดที่เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้[๔๐]

๑. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในพลังความสามารถของคน การดำรงอยู่ หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนนั้นเป็นสำคัญยิ่ง การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองในระดับหนึ่ง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุก ๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวความคิดที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาชุมชน

---

[๔๐] ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐.

๓. การช่วยเหลือตัวเองของชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตัวเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพ

๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น ดังนั้นนอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยตนเองของคนในชุมชนแล้วต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ไม่หวังพึ่งจากภายนอกชุมชนเพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองเช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งรัฐบาลจะให้การสนับสนุนแต่มักจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ต้องใช้ทรัพยากรมากเป็นแผนและโครงการที่รัฐดำเนินผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ ควรเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชนจนมีความรู้ ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

๖. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบการบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดความสามารถจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นการจะดำเนินงานพัฒนาชุมชนในชุมชนใด จึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนรัฐบาลกล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งขีดความสามารถของตนเองมาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐก็เข้าไปให้ความสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐและประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีขีดความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและ

แนวคิดของการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในชุมชนแล้วยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะให้การสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง

๘. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลายด้านจะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ต้องใช้การประสานงานที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จ

๙. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการหลายด้าน ไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียวต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการ และเป็นกระบวนการทางสังคม ดังนี้

๑๐.๑ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือ มีความต่อเนื่องของปฏิกิริยาโต้ตอบต่อกันของคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

๑๐.๒ การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลความต้องการของประชาชนในชุมชนและเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชน

๑๐.๓ การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานย่อยที่เน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานกันระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑๐.๔ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม (Social process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดทางอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Movement) ไม่เฉื่อยชาหรือท้อถอย

พัฒน์ สุจำนง และคณะ ได้เสนอว่าการพัฒนาชุมชนควรมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้[๔๑]

๑. ยึดถือประชาชนเป็นหลัก โดยยึดเอาความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชนและความร่วมมือร่วมใจของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการที่จะเป็นไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้ในบั้นปลาย

๒. ยึดทรัพยากรของชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนาทั้งคน วัตถุ และสถาบันทางสังคม

๓. ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือแผนหรือโครงการพัฒนาชุมชนจะต้องมาจากประชาชนในชุมชน จะต้องไม่เป็นการบังคับให้ประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรม แต่ต้องให้ประชาชนเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

๔. หลักการปกครองตนเอง ต้องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองในรูปของสถาบันทางสังคมตามกลุ่มอาชีพ วัย เพศ โดยที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเอง

๕. หลักการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยทำหน้าที่เป็นกลางในการประสานงานที่จะนำบริการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนไปสู่ชุมชน

๖. การพัฒนาจะต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่ทำได้ง่ายก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ไปสู่งานที่ทำได้ยากขึ้นเป็นลำดับ

๗. การเปลี่ยนแปลงในชุมชนต้องคำนึงถึงสิ่งง่าย ๆ ในชีวิตคน เช่น ให้เริ่มต้นในกลุ่มคนที่ยอมรับ หรือแนะนำได้ง่ายก่อนไปสู่ด้านอื่น ๆ ต้องอาศัยอ้างอิงในสิ่งที่ชาวบ้านรู้และเคยชินอยู่แล้ว

๘. ยึดถือวัฒนธรรมเป็นหลัก การพัฒนาชุมชนจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น จึงจะทำให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้

สมพร เทพสิทธา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนว่า ในการพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักการประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) จะต้องมีการร่วมมือและประสานงานกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะการประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ การประสานงานระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน การประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ในชุมชนที่เรียกว่า บวร[๔๒]

สุรพล พยอมแย้ม ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทของวัด หรือบทบาทของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนและให้ความอนุเคราะห์แนะนำช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งในด้านการสั่งสอน การฝึกอบรมทางการศึกษา การดำรงชีพในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง

---

[๔๑] พัฒน์ สุจำนงและคณะ, การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย ,(กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๒๓.

[๔๒] สมพร เทพสิทธา, บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕.

การสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย ล้วนแต่มีองค์การหรือสถาบันทางสังคมในรูปแบบใหม่เข้ามามีบทบาทและจัดการแทนบทบาทของพระสงฆ์แทบทั้งสิ้น นอกเหนือจากบทบาทของผู้เผยแพร่ธรรมะและอบรมจิตใจประชาชนแล้ว รูปแบบหรือบทบาทของพระสงฆ์ที่เคยอยู่ในกรอบหรือแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันได้แปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม ตามความต้องการ และตามความจำเป็นของสังคมหรือชุมชนที่พระสงฆ์เกี่ยวข้อง[๔๓]

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ทางด้านกายภาพ ในการพัฒนาชุมชนและสังคม มีความสำคัญและถือว่าเป็นหน้าที่หลักอันสำคัญอีกอย่างหนึ่งของคณะสงฆ์ ที่ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากจะสงเคราะห์ทางด้านจิตใจแก่ประชาชนแล้วการสงเคราะห์ทางด้านกายภาพ ในเรื่องของปัจจัยวัตถุก็จะขาดเสียไม่ได้ ในคราวที่ประชาชนเกิดปัญหาได้รับความลำบากเดือดร้อน หรือประสบภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ คณะสงฆ์จะต้องเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั้งทางด้านการฟื้นฟูจิตใจและทางด้านวัตถุสิ่งของ เช่น ด้านปัจจัย ๔ เป็นต้น ถือว่าเป็นการช่วยบรรเทาความทุกข์ทั้งทางใจและทางกาย เพื่อช่วยให้คนเหล่านั้นดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองต่อไป

๒.๖ กระบวนการงานของพระสงฆ์

กระบวนการงานของพระสงฆ์ ในงานวิจัยนี้จะเป็นการทำงานของพระสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ดังนี้

๒.๖.๑ ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธุระหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการ[๔๔] คือ การปกครอง หรือการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ วิธีการดำเนินงานการทั้ง ๖ ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีต ที่ถือปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่

---

[๔๓] สุรพล พยอมแย้ม, จิตวิทยาชุมชน, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๑), หน้า ๕๙.

[๔๔] พระธรรมญาณมุนี (กิตติ กิตฺติทินฺโน), วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๒๖), หน้า ๗๑.

๑. การปกครอง หรือการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการ

ปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาจากสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังต้องทำหน้าที่ระงับอธิการณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมทั้งตลอดควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ภายใต้เขตปกครองของตน ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในการบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจการ และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ดังนั้นงานควบคุมและการส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติตนให้ถูกต้องดีงาม[๔๕] อาจจะกล่าวได้ว่าในงานด้านการปกครองนั้นเป็นงานที่จะต้องใช้การบริหารที่ละเอียดอ่อน และให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา ผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่ง คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งการศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณ มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่าง ๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถาน ที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อย นำไปสู่ความสงบ

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบ บำเพ็ญสังคมสงเคราะห์ตามสมณวินัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายกทายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสก อุบาสิกา มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาพอสมควร

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดถึงคำสั่งสอนและแนวทางปฏิปทาทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึ่งทางใจ

---

[๔๕] พระพุทธวรญาณ (กิตติ กิตฺติทินฺโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒-๕๓.

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่าง ๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแผ่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑลเพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนาเจ้าอาวาสมีหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ไปพร้อม ๆ กันด้วยความรับผิดชอบ โดยนโยบายที่สุขุมรอบคอบ เหมาะสมกับกาลเทศะ และสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดให้เป็นพื้นฐานเบื้องต้น[๔๖]

ดังนั้นคณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกลาที่ดี ได้แก่ ระบบกล่อมเกลาที่ไม่เป็นทางการ ก็ คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือ ระบบการศึกษาด้าน ปริยัติธรรมของพระสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในชุมชนสงฆ์ วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคมที่งดงามและมีความสามารถในการอบรมประชาชน ให้มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก[๔๗]

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้านเป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยวัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณี ประชาชนก็จะหันหน้าเข้ามาสู่ วัดวาอารามกันมากขึ้น[๔๘] ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาบทบาทและกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดทำก็จะพบว่าวัดมีความหมายที่สำคัญ ๆ อยู่ ๕ ประการ ดังนี้

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร

๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน

๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด

๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน

๕. วัดเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมของชุมชน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน บทบาทของวัดได้ถูกทำให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิม กรมการศาสนาจึงได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

---

[๔๖] พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร), “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๔๔-๔๕.

[๔๗] พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี–สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๕-๒๗๗.

[๔๘] พระมหารุ่น ธีรปญฺโญ, พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท,การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, หน้า ๕๓-๖๗.

๑. มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น

๒. มุ่งในการปกครอง ศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อย และสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

๓. มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้นดังนั้นการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนก็คือ การพัฒนาวัดตามหลักการ ๓ ข้อ คือ[๔๙]

๑) การพัฒนาวัดให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น เป็นสัดส่วน

๒) จัดการปกครองพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และผู้อยู่ในวัดให้เรียบร้อยดีงาม

๓) จัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตเป็นที่ทำบุญ บำเพ็ญกุศลและร่วมประกอบกิจกรรมทางสังคมประเพณีไทยได้อย่างเต็มที่ นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ว วัดจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน เป็นผู้นำชุมชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชนวัดที่จะเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น จะต้องประกอบด้วย

๑. พระภิกษุ สามเณร ของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้าน เป็นที่พึ่งของประชาชน สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดี มีความสงบสุขได้ รวมทั้งสามารถสอนให้ประชาชนนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือสอนให้ประชาชนมีความศรัทธา ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้ ทำให้ชีวิตเขามีความสุข จิตใจสงบ มีสมาธิในการประกอบสัมมาชีพ

๒. สงบ ร่มรื่น วัดต้องสงบร่มรื่น มีต้นไม้

๓. สะอาด วัดจะต้องสะอาด บริเวณวัดจะไม่มีสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ

๔. สวยงาม วัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงาม เหมาะกับเศรษฐกิจของชุมชน

๕. เสนาสนะ การปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ดี

๖. ถูกสุขลักษณะ วัดควรจะมีการจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะ มีระบบจัดการเก็บขยะ การกำจัดขยะมูลฝอย มีทางระบายน้ำ

๗. สิ่งแวดล้อม วัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนราษฎรล้ำเข้ามาในเขต

๘. สะดวก วัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด

---

[๔๙] ชำเลือง วุฒิจันทร์, การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖, หน้า ๑-๔.

๙. สัดส่วน วัดควรมีผังบริเวณที่ดี กำหนดสัดส่วนที่เป็นพุทธาวาส เขตสังฆาวาส

๑๐. สร้างศรัทธา วัดควรสร้างเสริมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัด

๑๑. ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรภายในวัด[๕๐]

๒. การศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศาสนศึกษาดังกล่าว คณะสงฆ์ยังมิได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อวิชาแล้วคงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ[๕๑] คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ

๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา

๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา

๕. เพื่อรักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา

๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ ว่าเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษาและวัดเป็นสถานที่ศึกษา คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘ ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง และให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดร่วมจัดด้วย ดังนี้

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา ในฐานะเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา

---

[๕๐] นำทรัพย์ จันทร์หอม, การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖, หน้า ๕๓-๖๗.

[๕๑] พระธรรมญาณมุนี (กิตติ กิตฺติทินฺโน), “วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย”, (กรุงเทพมหานคร: เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๒๖), หน้า ๔๑.

๒. เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด

๓. ในบางกรณีให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดร่วมจัดด้วย

จากบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสดังกล่าว[๕๒] ในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวมานี้จะสำเร็จตามจุดประสงค์หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนและเจ้าสำนักศึกษา ตลอดจนถึงครูอาจารย์ที่ได้ทำหน้าที่ทางด้านการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลังความสามารถ อันเป็นการเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนา การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหามาก คือ การศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยกันในการจัดการเรียนการสอนบาลีอันเป็นการศึกษาที่สำคัญของพระพุทธศาสนา การจัดการ ศาสนศึกษาให้แก่พระสงฆ์ได้ศึกษาพระปริยัติทั้งแผนกธรรมและบาลี จึงเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุน

๓. การศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจุนเจือช่วยเหลือด้านการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจกรรมอันหนึ่งของพระสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกออกเป็นลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลที่กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่ง เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัด

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัด และพระสงฆ์ให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วม

---

[๕๒] พระมหาสมทรง สิรินฺธโรและคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๒-๔๓.

พัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติในวัยเด็ก

๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาพระปริยัติธรรมหมวดธรรมบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมากจัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมิได้จัดเป็นการศาสนศึกษา หรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้นจึงจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษาการจัดการศึกษาและการจัดการอบรมทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ เป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังนั้นวัดจึงควรมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญสำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา การสงเคราะห์การศึกษาอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาสและพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์เป็นการส่วนตัว หรือเป็นรูปแบบคณะสงฆ์ได้แก่

๑. จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

๒. การช่วยพัฒนาสถานศึกษา

๓. การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา

๔. ช่วยเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการสงเคราะห์การศึกษาถือว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ การจัดการศึกษาเอง การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุน การช่วยพัฒนาสถานศึกษา การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา การช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ ในการช่วยเหลือเหล่านี้ จัดว่าเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยมีมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์และส่งเสริมการดำเนินการการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสียย่อมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการของคณะสงฆ์หรือ การพระศาสนา เป็นกิจกรรมของวัดตามหน้าที่เจ้าอาวาส ส่วนเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น การสร้างอาคารเรียน ช่วยหาอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษามัธยม และอุดมศึกษา ตามหลักประกาศของมหาเถรสมาคม ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ และพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่

๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลายได้แก่การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกโดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถ ประโยชน์(ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดต้องทำอันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ[๕๓]

๑. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต

๒. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยอบรมทางจิตทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้อย่างนั้น

๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ของตน

๓. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม

๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความธรรมวินัยตามใจชอบ หรือความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่น ๆ

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแพร่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่ทำหน้าที่

---

[๕๓] กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

เผยแพร่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีคำที่ใช้อยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแพร่” และ “เผยแผ่” คำว่า “เผยแพร่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้น ๆ ส่วนคำว่า “เผยแผ่” หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่เป็นที่น่ารังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนหรือศาสนาของตน[๕๔] ได้แก่

๑. อบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญา สมณสารูป และกิริยามรรยาทให้เรียบร้อย

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้มีระเบียบและเรียบร้อย

๓. อบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตามโอวาท

๔. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม

๕. จัดทำหนังสือเกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์ เพื่อให้ประชาชนได้ท่อง ได้อ่าน นอกจากนี้แล้วยังจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น จัดให้มีการเทศน์ในวันวิสาขบูชา การหล่อเทียนเข้าพรรษา มีการเทศน์มหาชาติ การกวนข้าวทิพย์ รวมถึงการสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น

๕. การสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่าเป็นคำนาม หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น[๕๕] หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบ การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรี่ยไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด

---

[๕๔] สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

[๕๕] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๔-๕๕.

การสาธารณูปการทั้ง ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่เจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำด้วยแรงความคิด แรงงาน และทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน

๓. การกระทำโดยการจัดประโยชน์

การกระทำใน ๓ ลักษณะนี้ บางอย่างเป็นกิจการเฉพาะในหน้าที่ของเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติโดยตรง เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะงานบางอย่างเริ่มแล้วผ่านการพิจารณาตามลำดับ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายราชอาณาจักร บางอย่างเริ่มต้นจากเจ้าคณะ และ หรือเจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักร หรือผู้มีศรัทธามุ่งช่วยการวัด และการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามระเบียบแบบแผนคณะสงฆ์ ดังนั้น ผู้จัดการสาธารณูปการ จึงได้แก่

๑. เจ้าอาวาส

๒. เจ้าคณะ

๓. เจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักร

๔. ผู้เจริญด้วยศรัทธามุ่งช่วยการวัด และการคณะสงฆ์

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัดเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมสาธารณูปการ ส่งเสริมสาธารณูปการการควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส[๕๖] ดังนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังของวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน

---

[๕๖] พระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต, พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัด ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๔๒.

๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

๕. ควบคุมดูแลเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัดเจ้าคณะทุกชั้นส่วนควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการ ดังนี้

๑. ออกตรวจตราเยี่ยมเจ้าอาวาสให้เร่งรัดการพัฒนาวัด

๒. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาส ดังนี้

๒.๑ จัดหาช่างดำเนินการก่อสร้าง

๒.๒ จัดแปลนอาคารตลอดแผนผังวัด

๒.๓ ดูแลการหาทุนก่อสร้างด้วยการขอเงินงบประมาณ

๒.๔ ให้คำชี้แจง แนะนำการปฏิบัติงานสาธารณูปการเพื่อเข้าใจให้ถูกต้อง

๒.๕ ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านซึ่งมีการสาธารณูปการเป็นเหตุ

๓. แนะนำการจัดงานวัด และการเรี่ยไร ให้เป็นไปตามระเบียบและคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๔. ช่วยยกฐานะวัดที่ได้พัฒนาดีแล้ว เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๕. ช่วยยกย่องเจ้าอาวาสผู้มีผลงานสาธารณูปการดี หรือแม้แต่รองเจ้าอาวาส และหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็ควรยกย่องด้วยแต่อย่าเกินกว่าเจ้าอาวาส

๖. แนะนำชี้แจงการจัดประโยชน์ของวัดให้ถูกต้องตามกฎกระทรวง

๖. การสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณะสงเคราะห์โดยแยกลักษณะมี ๔ ประการ คือ ๑. การดำเนินกิจเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดและคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำชุมชน เป็นสถานที่จัดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาร่วมกับหน่วยงานราชการ เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่สวดมนต์ไหว้พระในวันพระ ห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่นช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชนให้เป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์ เป็นสถานที่ให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปมาเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เช่นการพัฒนา

หมู่บ้าน การพัฒนาตำบลและการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ๓. การช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณะสมบัติ สถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง ก่อสร้างโรงพยาบาลและปลูกต้นไม้ เป็นต้น ๔. การช่วยเหลือประชาชนประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชน เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยช่วยเหลือประชาชนทางด้านไฟไหม้และน้ำท่วมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย และสาธารณะภัย ซึ่งได้แก่ ความยากจน ความเจ็บไข้ เป็นต้น ๕. ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น มีนโยบายให้วัดมีโรงเรียนหรือสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ขึ้นภายในวัด

ดังนั้นกระบวนการทำงานของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นคณะสงฆ์ได้ทำหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายได้อย่างเรียบร้อยครบถ้วน ถึงแม้จะมีความบกพร่องในบางประการก็สามารถแก้ไขให้ดำเนินงานไปได้ตามหลักของคณะสงฆ์ทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการทำงานด้านบริหารนั้นเจ้าอาวาสในแต่ละวัดจะเป็นผู้ทำการปกครองส่วนผู้เป็นผู้ปกครองในส่วนของแขวงก็จะรับเรื่องราวของเจ้าอาวาส แล้วจึงไปแจ้งต่อเจ้าคณะเขตทำให้การทำงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะมีการปรึกษา แนะนำและประสานงานกันอยู่เสมอ

๒.๖.๒ ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม

ดังพุทธพจน์ที่ตรัสในพหุการสูตร ทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ว่าภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้บำรุงอุปถัมภ์เธอทั้งหลายด้วยจีวรบิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย ข้อที่เธอทั้งหลายแสดงธรรม มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์บริสุทธิ์ บริบูรณ์ ครบถ้วนแก่พราหมณ์ และคหบดีเหล่านั้น ชื่อว่าเธอทั้งหลายก็มีอุปการะมาก แก่พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตต่างพึ่งพาอาศัยกันและกันอยู่ ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อต้องการสลัดโอฆะออกให้ได้เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ โดยชอบด้วยประการดังกล่าวนี้[๕๗] ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน จุดเน้นคือประชาชนอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัยสี่ เป็นการให้วัตถุ พระสงฆ์ก็ตอบแทนประชาชนด้วยการให้ธรรมะคือการแสดงธรรม การปฏิบัติธรรมให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนนั้น ก็ต้องมีกรอบไม่เกินเลยพระวินัย ซึ่งกรอบรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคงทางวินัยว่าให้พระสงฆ์พิจารณาปฏิสารณียกรรม แก่พระภิกษุที่ทำความผิดต่อคฤหัสถ์ เช่น ขวนขวายเพื่อมิใช่ลาภมิใช่ประโยชน์ เพื่ออยู่ไม่ได้แห่งคฤหัสถ์ด่าว่าเปรียบเปรยยุยงให้แตกกัน รับคำอันเป็นธรรมแก่คฤหัสถ์แล้ว

---

[๕๗] ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๗/๔๘๖.

ไม่ทำจริง เป็นต้น ด้วยวิธีลงโทษให้ไปขอขมาต่อคฤหัสถ์นั้นและในขณะเดียวกันกับกรณีคฤหัสถ์ทำความผิดต่อคณะสงฆ์ ในความผิดคล้าย ๆ กันนี้ก็บัญญัติให้สงฆ์ลงโทษคว่ำบาตรแก่คฤหัสถ์ผู้กระทำนั้น บทบาทของวัดและพระสงฆ์เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ไว้ว่า

๑. เป็นสถานศึกษา สำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ์ รับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในแต่ละยุคสมัย

๒. เป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดจนผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ

๓. เป็นสถานพยาบาล ที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิปัญญาความรู้ของพระสงฆ์

๔. เป็นที่พักของคนเดินทาง

๕. เป็นสโมสร ที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ พักผ่อนหย่อนใจหาความรู้เพิ่มเติม

๖. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและงานมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้าน

๗. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิต ครอบครัวและความทุกข์ต่าง

๘. เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆของชาติเป็นเหมือนพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมศิลปวัตถุที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

๙. เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนจัดงานขึ้น

๑๐. เป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน เพื่อแจ้งข่าวทางราชการต่าง ๆ

๑๑. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือบริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของคนในระยะเวลาต่าง ๆ

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนและสังคมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้นนับได้ว่าเป็นการช่วยเหลือประชาชนและสังคมในทุกด้านที่มีความเดือดร้อน และทุกข์ยาก เพราะพระสงฆ์กับชาวบ้านนั้นมีความใกล้ชิดและช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตลอด เมื่อชาวบ้านมีปัญหาพระสงฆ์ก็จะช่วยให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแก้ไขในปัญหาต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของชาวบ้านตลอดจนมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่อาศัยมีความสงบสุข และส่งเสริมทางด้านการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่ากระบวนการงานของคณะสงฆ์ในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีงานด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านสาธารณูปการ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่พระสังฆาธิการได้ปฏิบัติดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนงานของคณะสงฆ์เอง และในส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับภาคประชาชน อันมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม

ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น และต่อไปจะกล่าวถึงงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะสงฆ์อีกด้านหนึ่ง และเป็นงานที่เป็นเป้าหมายหลักในการวิจัยในครั้งนี้

๒.๗ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์

การทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนั้น มีการประสานงานและร่วมมือกันทั้งของคณะสงฆ์และภาคประชาชนตลอดถึงหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน ที่ได้สงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลร่วมทำกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนและสังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๒.๗.๑ ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่มีเห็นเป็นประจักษ์ว่าพระสงฆ์ที่มีประชาชนเลื่อมใส นับถือเคารพศรัทธาเป็นจำนวนมากนั้น ท่านได้เป็นผู้นำบุญให้ญาติโยมมีส่วนช่วยเหลือในด้านของแรงงานก็ดีหรือด้านบริจาคทรัพย์ก็ดีเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น สร้างสะพาน โรงเรียน โรงพยาบาล บริจาคเครื่องมือทางการแพทย์ หรือจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม เป็นต้น

๒.๗.๒ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์

การช่วยเหลือส่งเสริมกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณประโยชน์ ที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ กล่าวคือ ผู้อื่นทำเป็นหลัก ส่วนวัดหรือพระสงฆ์เข้าไปช่วยเหลือหรือสนับสนุน เช่นการพัฒนาชุมชน การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และการอื่น การนี้มุ่งเอาเฉพาะการส่งเสริมผู้อื่น ทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือกิจชั่วคราว แม้การช่วยป้องกันยาเสพติด เช่น ยาบ้า หรือการช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ เป็นต้น

๒.๗.๓ ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ

คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลในส่วนของสาธารณสมบัติ โดยมุ่งเอาผลเพื่อส่วนรวมที่เป็นสาธารณวัตถุ เช่น การสร้างห้องสมุดในโรงเรียน การสร้างถนน สะพาน การขุดลอกคูคลอง ซึ่งเน้นที่สาธารณสมบัติส่วนรวมเป็นหลัก การช่วยเหลือแก่ชุมชนต้องให้การสงเคราะห์ทั้ง ๒ ด้าน ไปพร้อมกัน คือ ด้านวัตถุและจิตใจ ด้านวัตถุนั้น หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุทุก ๆ ด้าน เช่น ถนนหนทาง ที่อยู่อาศัย โรงเรียน สถานรักษาพยาบาล เมื่อสภาพแวดล้อมดีแล้ว จิตใจของประชาชนก็จะดีไปด้วย แล้วให้การศึกษา ส่งเสริมอาชีพ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทางด้านของการพัฒนาวัด หรือศาสนสถาน อันเป็นถาวรวัตถุของพระพุทธศาสนาทางคณะสงฆ์เขต

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็ได้มีการสร้าง และซ่อมแซมศาสนสถานอยู่เสมอ เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาฯ เพื่อต้องการให้สิ่งเหล่านี้อยู่คู่กับพระพุทธศาสนา และยังเป็นการรักษาสมบัติของพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไป

นอกจากงานดังกล่าวแล้ว คณะสงฆ์ยังมองเห็นคุณค่าของการศึกษา โดยการให้ที่ดินของวัดจัดสร้างเป็นโรงเรียน เพื่ออนาคตของลูกหลานของคนในชุมชนใกล้ ๆ กับวัด ได้มีการศึกษาเล่าเรียน นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญทางการศึกษา และทางหน่วยงานของรัฐได้พัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ จนโรงเรียนวัดเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมากขึ้น ว่ามีการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย และได้ส่งเสริมการเรียนพุทธศาสนา เพื่อให้นักเรียนได้เติบโตไปเป็นคนดีของสังคมและเป็นอนาคตที่สำคัญของประเทศชาติ

๒.๗.๔ ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย

คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ทำการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยหรือผู้ประสบภัยพิบัติ และร่วมกันบริจาคทุนทรัพย์ให้แก่องค์กรที่ดำเนินงานในด้านสาธารณสงเคราะห์ รวมถึงมูลนิธิต่าง ๆ ได้บริจาคสิ่งของเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็น เพื่อที่จะนำไปช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย การให้ความช่วยเหลือนั้นทำโดยให้แต่ละวัดตั้งตู้รับบริจาคทั้งเงิน และอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีพ ในการนี้พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสามเณรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็ได้ร่วมบริจาคด้วย ในปัจจุบันนี้ภัยพิบัติหรือภัยธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ทำให้ประชาชนได้รับความลำบากเดือดร้อน ทางคณะสงฆ์ก็ต้องให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ให้พ้นจากความทุกข์ด้วยความเมตตา อันเป็นหลักธรรมที่สำคัญของพระสงฆ์ที่ใช้ในการทำงานสาธารณสงเคราะห์

ดังนั้นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชน เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ น้ำท่วม และโรคโควิด-๑๙ พร้อมมอบเรื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบสาธารณภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาสคนชรา หรือสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัย ได้แก่ ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้ ทั้งคุณภาพชีวิตและจิตใจ

๒.๗.๕ ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์

คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีนโยบายให้วัดมีโรงเรียนหรือสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ขึ้นภายในวัดด้วยการให้ที่ดินเพื่อจัดตั้งสถานศึกษา ทำให้ครู อาจารย์ และนักเรียนได้ใกล้ชิดกับวัดมากขึ้น มีโอกาสไปทำบุญสมาทานศีล ฟังเทศน์ฟังธรรม อบรมขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรม การที่วัดได้สนับสนุนในการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมานั้น ด้วยการมอบที่ดินให้หรือช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จัดว่าเป็นการช่วยพัฒนาทางด้านการศึกษาของชาติอีกทางหนึ่ง

จากแนวทางดังกล่าว วัดก็ยังมีส่วนช่วยในการศึกษาของประชาชน เช่น การใช้พื้นที่ของวัด หรือ ศาลา อาคารจัดตั้งเป็นห้องเรียนของนักเรียน กศน. (การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) นอกจากนี้แล้ววัดยังจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กที่มีอายุก่อนเกณฑ์บังคับเข้าโรงเรียนตามกฎหมายขึ้น โดยมีพระเป็นครูสอนในขั้นแรก เลือกวัดที่มีสถานที่กว้างขวาง และมีพระภิกษุที่พอจะทำการสอนได้เมื่อเริ่มดำเนินการ กรมการศาสนาได้วางหลักเกณฑ์โครงการจัดตั้งโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการต่อมหาเถรสมาคมดังนี้

๑. เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการกุศลโดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น

๒. ให้ชื่อว่า “โรงเรียนวัด...”

๓. ให้สอนเด็กก่อนเกณฑ์บังคับตามกฎหมายทั้ง ชาย หญิง ตั้งแต่อายุ ๓ ปี ถึงย่างเข้าปีที่ ๖

๔. ให้พยายามสอนผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือ ให้มีความรู้ขั้นอ่านออกเขียนได้

๕. ครูผู้สอนคือ พระภิกษุ สามเณร และจะให้ฆราวาสเป็นครูช่วยสอนได้

๖. ความมุ่งหมายของโรงเรียน คือ เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าเรียนในภาคบังคับกับอบรมในด้านกิริยามารยาท และศีลธรรมตลอดจนสอนผู้ใหญ่ให้มีความรู้อ่านออกเขียนได้อย่างเช่นวัดในเขตอำเภอเมืองก็ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลีและสามัญศึกษาขึ้นเพื่อให้เยาวชนที่ไม่ปัจจัยหรือทุนทรัพย์ในการเรียนก็สามารถบรรพชาเป็นสามเณรเพื่อที่จะเข้ามาศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ซึ่งตรงนี้เป็นสิ่งที่ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่ไม่มีทุนในการส่งลูกหลานเข้ามาศึกษาเล่าเรียน มีการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยมีการคัดเลือกเด็กที่เห็นว่าเหมาะสมกับการได้รับทุนการศึกษา การแจกทุนการศึกษาก็จะแจกทั้งที่ในโรงเรียนพระปริยัติเองรวมทั้งยังมอบทุนการศึกษาให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และอาจจะมีการมอบทุนให้กับโรงเรียนในต่างจังหวัดบางแห่ง ตามแต่ทางวัดนั้น ๆ จะจัดมอบให้ทางคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตระหนักถึงการศึกษาเล่าเรียนทางด้านพระปริยัติธรรมของพระภิกษุและสามเณร จึงสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนขึ้น ทั้งแผนกธรรม และบาลี โดยค่าใช้จ่ายทั้งหมดนั้นทางวัดจะรับผิดชอบ ตลอดจนถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดตั้งใจเรียน สามารถสอบได้ทั้งนักธรรมหรือบาลี ทางวัดก็จะมีรางวัลให้ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญยิ่งขึ้น

เมื่อทั้งวัดและคณะสงฆ์ ประชาชนในท้องถิ่นสามารถร่วมมือประสานใจ เพราะว่าวัดกับบ้านเป็นของคู่กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต้องอาศัยความสัมพันธ์กันระหว่างวัดกับบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จึงต้องช่วยกันสร้างสรรค์ให้ได้ ดังนี้

๑. พระภิกษุสามเณรต้องมีการศึกษาเล่าเรียน ต้องมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยต้องมีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีสมณสารูปให้เหมาะสม ทำตนให้เป็นที่เคารพเลื่อมใสและ

ปลูกศรัทธาให้ชาวบ้านได้ทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ เมื่อชาวบ้านมีปัญหา มีความทุกข์เดือดร้อน ก็คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ถ้าสิ่งนั้นไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยแล้วอย่านิ่งดูดาย ควรให้การช่วยเหลือเต็มที่

๒. ทางวัดต้องให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลตามสมควรคือให้เหมาะสมกับฐานะของญาติโยม ไม่ว่าจะเป็นการขอใช้สถานที่ ยืมสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำบุญ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ถ้วยจาน ชามหรือการนิมนต์พระสงฆ์ แม้การให้คำปรึกษาในการจัดงานทำบุญในพิธีต่าง ๆ ก็ต้องให้ความอนุเคราะห์แก่ญาติโยม ได้รับความสะดวกตามสมควร

๓. เวลาชาวบ้านประสบความสูญเสีย ควรเตรียมสถานที่ให้พร้อม จัดเตรียมอุปกรณ์ให้ถูกต้องเหมาะสมกับพิธีนั้น ๆ พร้อมที่จะให้คำปรึกษา สิ่งใดขาดตกบกพร่องทางวัดก็ควรจัดหาให้ตามความเหมาะสม ทางคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะวัดกลางใหม่ ก็ได้มีการจัดตั้งการณาปนกิจสงเคราะห์ เพื่อให้ชาวบ้านที่เกิดความสูญเสียบุคคลในบ้าน ได้มีเงินไว้ใช้จ่ายในการประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลสำหรับบุคคลที่ติดเชื้อโรคโควิด-๑๙ บางบ้านที่มีฐานะทางการเงินไม่ค่อยดี ก็ไม่ต้องเดือดร้อนกังวลใจ เพราะว่าจะมีเงินณาปนกิจมาช่วยเหลือในการจัดงาน ถือว่าเป็นการช่วยเหลือประชาชนในยามประสบทุกข์และเดือดร้อน ในการนี้ก็มีอีกหลายวัดที่ให้ ความสนใจและเริ่มจัดงานด้านณาปนกิจสงเคราะห์มากขึ้น ในด้านการใช้อาคารสถานที่ของวัดจัดตั้งสถานพยาบาล ห้องสมุด และใช้เป็นที่ประชุมทางหน่วยงานราชการเพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งทางวัดก็มีหน้าที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ หรือในการให้ประชาชนมาร่วมรับบริการจากภาครัฐ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำดื่ม การสอนฝึกอบรมอาชีพ บริการตัดผม ตรวจสุขภาพฟัน ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าให้แก่สุนัขและแมว เป็นต้น

นอกจากนั้นยังใช้เป็นศูนย์ประสานงานของประชาชนในกิจการต่าง ๆ และให้เป็นที่พักอาศัยในคราวที่ประชาชนประสบภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม หรือเป็นที่รวบรวมสิ่งของที่ประชาชนร่วมกันบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย และทางวัดได้จัดนำส่งไปให้ภาครัฐดำเนินการแจกจ่ายต่อไป ในส่วนของการใช้เป็นสถานที่อบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียน เยาวชนทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคประชาชนตามที่โรงเรียนนั้นเสนอมา การจัดการอบรมในเรื่องต่าง ๆ ทางวัดก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมถึงในการจัดพื้นที่ของวัดให้เป็นอุทยานแห่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนเสริมสร้างทักษะให้กับเยาวชนและประชาชนผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ เช่น หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ต้นไม้สมุนไพร หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษา

จากการศึกษากระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า คณะสงฆ์ฯ ได้การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชนและสังคมทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุสิ่งของในด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อัน

เป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือประชาชนในกาลอันควร และการให้อาคารสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การจัดตั้งสถานศึกษา สถานพยาบาล ห้องสมุดอุทยานแห่งการเรียนรู้ เป็นศูนย์ฝึกอาชีพ เป็นสถานที่ประชุมของหน่วยงานราชการและชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน เป็นสถานที่ให้ประชาชนมารับบริการจากภาครัฐ เป็นสถานที่อบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียน ใช้เป็นสถานที่ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด เป็นสถานที่รวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัย ซึ่งในบทต่อไปผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

๒.๘ การวางแผนดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์

เพื่อให้การดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงมีความจำเป็นผู้ที่รับผิดชอบหรือพระสงฆ์เถระผู้ใหญ่หรือเจ้าเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ จะต้องใช้อำนาจดุลยพินิจสถานการณ์หรือมองภาพของผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ในการที่จะเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยเหล่านั้นอย่างไร ในการเริ่มต้นเข้าไปช่วยเหลือให้ได้ตามสภาพความเป็นจริงให้ได้ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์

ที่มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง โดยมีการวางแผนล่วงหน้าไว้อย่างดีและรอบคอบ เพราะการวางแผนเป็นการทำนายอนาคตด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น การวางแผนมีดังต่อไปนี้[๕๘]

๑. การวางระเบียบเกี่ยวกับการรับผู้มาขอรับบริการเข้าสู่ระบบของการช่วยเหลือตลอดจนการกำหนดระเบียบวิธีการช่วยเหลือในกรณีต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดระยะเวลาของการช่วยเหลือ การติดตามและการประเมินผล จนถึงวาระสุดท้ายของช่วยเหลือ

๒. แบ่งหน้าที่ให้แก่ผู้ที่รวมทีมการปฏิบัติงาน โดยปกติงานสาธารณะสงเคราะห์จะเหตุการณ์ฉุกฉินเฉพาะหน้า และกรณีที่ต้องใช้เวลาให้การสงเคราะห์ในระยะยาว จึงต้องแบ่งหน้าที่ให้เป็นชุดปฏิบัติงานฉุกเฉินที่สามารถปฏิบัติงานได้ทันท่วงทีและรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์เฉพาะหน้า ส่วนชุดปฏิบัติงานช่วยระยะยาว ซึ่งจะใช้ในกรณีผู้ที่มาขอรับใช้บริการมีปัญหาที่จำเป็นต้องให้บริการสงเคราะห์อันยืดยาวนาน จนกว่าเขาจะอยู่ในสภาพที่พึ่งตนเองได้

๓. แผนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่พึงจัดขึ้นในการสงเคราะห์ กำหนดเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ตามเวลาและโอกาส เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการตื่นตัวตามกิจกรรมที่ปฏิบัติ

---

[๕๘] รัถยา สารธรรม, หลักคิดสู่ความเป็นผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ ๒๕๕๐), หน้า ๔๓.

๔. แผนในการจัดหา การใช้จ่ายเงิน วัสดุอุปกรณ์ การเก็บรักษา การเบิกจ่าย การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายวัสดุสิ่งของ ให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย

๕. แผนปฏิบัติกับผู้มารับบริการเฉพาะกรณี และการจัดทำสาระบบผู้มาใช้บริการ

๖. แผนในการแก้ปัญหาของการปฏิบัติงาน เช่น กรณีที่เกินความสามารถของตนจะต้องมีวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไว้

๗. แผนในการประสานงานกับหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายซึ่งจัดบริการที่เหมือนใกล้เคียงหรือเหนือกว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งต่อกรณีปริมาณผู้ใช้บริการมีจำนวนมาก จะให้บริการได้ หรือกรณีที่เกินความสามารถในการให้บริการที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์เครื่องมือเข้าช่วย หรือเทคนิคที่เหนือกว่า

๘. แผนในการจัดฝึกอบรมผู้ร่วมปฏิบัติงานก่อนทำหน้าที่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของตนอันจำเป็นต้องปฏิบัติ เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดบกพร่อง หรือผิดน้อยที่สุด[๕๙]

สรุปได้ว่า การวางแผนงานเป็นเรื่องที่สำคัญในงานสาธารณสงเคราะห์ เพราะเป็นการวางนโยบายที่จะทำงานไว้ล่วงหน้าช่วยให้งานสาธารณะสงเคราะห์สามารถดำเนินไปได้อย่างดีและแบ่งบุคลากรให้ถูกกับงานที่ตนถนัด เป็นการจัดระบบงานเพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาเฉพาะได้การจัดฝึกอบรมพนักงานให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่เพื่อป้องกันการผิดพลาดในบางกรณีที่เกิดฉุกเฉินขึ้นมาโดยไม่ตั้งใจ

๒.๙ การจัดการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์

การจัดการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักธรรมาธิปไตยตัดสินใจทุกอย่างด้วยธรรมเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร และที่สำคัญในการบริหารนอกจากการวางแผนที่ดีแล้วก็อยู่ที่การควบคุมดูแลและสั่งการ อันเป็นกิจกรรมในการทำหน้าที่บริหารงานของผู้นำที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการและนำไปสู่เป้าหมายที่ถูกต้อง ฉะนั้นการควบคุมดูแลและสั่งการในงานสาธารณะสงเคราะห์ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ดังนี้[๖๐]

๑. ด้านปริมาณงาน คือ การควบคุมจำนวนของชิ้นงาน ที่ทำตามมาตรฐานเวลาที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

---

[๕๙] ประดิษฐ์ ดีเลิศ, ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕). หน้า บทคัดย่อ.

[๖๐] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

๒. ด้านคุณภาพของงาน คือ การควบคุมดูแลด้านผลงานที่เกิดขึ้นให้ได้มาตรฐานด้านคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับมาตรฐานงานที่ได้ตั้งไว้ การเทียบเคียงอาจใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทางจิตวิทยา หรือสถิติเข้าช่วย เช่น ในกรณีถูกอุทกภัย วาตะภัย เป็นต้น หรือการช่วยเหลือผู้ที่อดอยากขาดแคลนว่า บุคคลผู้นั้นช่วยเหลือตนเองได้มากน้อยเพียงใด

๓. ด้านเวลา ได้แก่ การควบคุมดูแลการมาทำงานตามเวลาของผู้ร่วมทีมปฏิบัติงานการเลิกงานของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดถึงความรวดเร็วในการออกปฏิบัติงาน

๔. ด้านค่าใช้จ่ายได้แก่ การควบคุมดูแลการใช้จ่ายในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

๕. ด้านกระบวนการทำงาน คือ การควบคุมกระบวนการทำงานให้ดำเนินไปตามระบบอย่างมีประสิทธิผล ไม่ให้ขัดข้อง หรือชะงักในระหว่างปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การจัดการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วยกันและเป็นงานที่ต้องเสียสละแรงงาน แรงทรัพย์ในเบื้องต้น ต้องมีหัวหน้าคอยควบคุมดูแลเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เวลาการทำงานก็ให้ต้องสม่ำเสมอทั้งเวลาเข้าปฏิบัติงานและหลักปฏิบัติงานต้องมีการควบคุมดูแลค่าใช้จ่าย เพื่อให้งานได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยพัฒนาด้านจิตใจให้ชาวบ้านรับศีลและรักษาศีล สมาธิ และปัญญาในเบื้องต้น เพื่อเป็นการไม่ประมาทในชีวิต สอนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีสติ มีสมาธิ ในการปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชนเน้นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ จนเกิดกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ตามมา โดยอาศัยหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นตัวนำ ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความเสียสละ ความสามัคคี มองเห็นประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน ดังผู้วิจัยได้ศึกษาการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ต่อไป

๒.๑๐ บทสรุป

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธุระหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการ คือ ๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ การ ๔) เผยแผ่พระศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย ๑) ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย และ ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ซึ่งได้มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของหรือให้ ความรู้และแนะนำ

สั่งสอน ปิยวาจา ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รักวาจา ดูดดื่มน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจคือ กล่าววาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีหางเสียง สมานสามัคคีซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรีเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ทำให้งานสาธารณะสงเคราะห์สามารถดำเนินไปได้อย่างดีและแบ่งบุคลากรให้ถูกกับงานที่ตนถนัด เป็นการจัดระบบงานเพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

บทที่ ๓

หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์

ในบทนี้จะกล่าวถึงหลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยมีผลของการทำงานในด้านต่าง ๆ คือ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๓.๑ หลักสังคหวัตถุ ๔

หลักสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชน ให้มีความสามัคคีเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปเป็นการปลูกไมตรีเติมน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข[๑] ดังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตาม ทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเองและทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ธรรมะของพระพุทธองค์เป็นความรู้อันบริสุทธิ์เป็นธรรมโอสถขนานเอก ที่สามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อใจปราศจากสิ่งเหล่านี้ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตากรุณาปราณีมีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกันดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน สังคหวัตถุสูตร[๒]

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้างเป็นที่ยอมรับนับถือของทุก ๆ คนและปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญมากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า ขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองก่อน คือ ต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนนั้นประกอบด้วยหลัก ๔ ประการด้วยกัน ดังนี้[๓]

๑. ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของหรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมีความโอบอ้อมอารีจะช่วยผูกใจคนไว้ได้การทำทานจะไม่สูญเปล่าผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มนาปทายี ลภเต มนาปํ” แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ การให้ทานอาจให้ได้ ๒ วิธี ด้วยกันคือ

---

[๑]พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๗.

[๒]องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๓๗.

[๓]องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๔๔/๔๕.

๑) อามิสทาน ให้สิ่งของแก่เพื่อนหรือผู้อื่นที่ด้อยกว่ารวมทั้งการให้รางวัลต่าง ๆ เป็น ต้น

๒) ธรรมทานหรือวิทยาทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ให้รู้ดีรู้ชั่วหรือการแนะนำให้รู้ศิลปวิทยาในการประกอบสัมมาชีพ

ใน ๒ อย่างนี้ธรรมทานนั้นเป็นเลิศกว่าทานทั้งหลาย อามิสทานช่วยค้ำจุนชีวิตทำให้เขามีที่พึ่งพาอาศัย แต่ธรรมทานช่วยให้เขารู้จักพึงตนเองได้ต่อไป เมื่อให้อามิสทานแล้วพึงให้ธรรมทานด้วย

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รักวาจาดูดดื่มน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าววาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีหางเสียง สมานสามัคคี ซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาท[๔]

สรุป สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการพูดไว้ดังนี้[๕]

๑. ต้องเป็นคำจริง

๒. เป็นคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน

๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์

๔. พูดแล้วเกิดการสมานสามัคคี

๕. พูดด้วยจิตเมตตา

๖. พูดถูกกาลเทศะ คือถูกเวลาและสถานที่

จะเห็นได้ว่า การให้แต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถที่จะทำให้เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปได้จึงต้องรู้จักพูดจาปราศรัยให้ไพเราะนุ่มนวลน่าฟัง เมื่อได้ฟังแล้วเกิดกำลังใจที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนอยากทำความดีให้ยิ่งขึ้นไป ไม่พูดจาส่อเสียดอันก่อให้เกิดความแตกแยก พูดแต่คำที่จะทำให้เกิดความสามัคคีเปรียบเสมือนน้ำทิพย์ชโลมใจ ประสานใจทุก ๆ ดวงให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

๓. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๑) การทำตนให้เป็นประโยชน์หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป

---

[๔]ข.ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๓๖/๒๗๖.

[๕] ที.สี. (ไทย) ๙/๙/๔.

๒) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้วก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่นิ่งดูดาย มีน้ำใจไมตรีต่อกันบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ตามสติกำลังความสามารถ

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

๑) วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเสมอในสุขและทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม[๖]

ดังนั้น คุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจกันไว้เสมือนหนึ่ง สลักเพลารถ ถ้าหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจเหล่านี้ไม่มีบุคคลก็จะไม่เป็นที่น่าเคารพ รักใคร่ ยกย่องนับถือเราจึงต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่าในแต่ละฐานะที่เราเป็นอยู่นั้นมีหน้าที่อะไรบ้างเมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบรูณ์นอกจากนี้เราก็ต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายด้วย คือ เคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ดีอย่างไร แม้ว่าเราจะได้ดิบได้ดีไปแล้ว ก็ต้องไม่ลืมตัวยังคงปฏิบัติตัว เหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดีก็ต้องแสดงออกให้เขารับรู้ว่าเรามีความยินดีกับเขาอย่างจริงใจ ไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีเขา ถ้าทำได้อย่างนี้เราก็ย่อมจะเป็นที่รักที่ พอใจของทุกคนรอบข้าง

พระพุทธองค์ได้ทรงกล่าวถึงอานิสงส์ที่เกิดจากการสงเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) อัถจริยา (การประพฤติประโยชน์) สมานัตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) อยู่เป็นประจำ เมื่อจุติจากเทวโลกมาแล้ว บุญที่เกิดจากการให้ทานเป็นประจำ จะทำให้ได้ลักษณะมหาบุรุษ คือ มีฝ่ามือและฝ่าเท้าอ่อนนุ่มและมีเส้นที่ข้อ พระองคุลีจดกันเป็นรูปตาข่ายงดงาม น่าดูน่าชม[๗] และบุญที่เกิดจากการใช้ปิยวาจานั้น จะทำให้มีพระชิวหาใหญ่ยาวและมีพระสุรเสียงดุจเสียงพรหม ตรัสดุจเสียงร้องของนกการเวกที่ชัดเจน แจ่มใส ไพเราะ ก้องกังวาน สามารถเหนี่ยวรั้งใจผู้ฟังให้ดื่มด่ำไปกับน้ำเสียงนั้น ส่วนอานิสงส์ของอัตถจริยาและสมานัตตตานั้น จะทำให้มีญาติสนิทมิตรสหายตลอดจนพวกพ้องบริวารมากมาย รวมถึงพระราชา มหาอำมาตย์เศรษฐีมหา

---

[๖] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมนูญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

[๗] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๑๐/๑๗๐ - ๑๗๑.

เศรษฐีพ่อค้า ประชาชนทุกชาติทุกภาษา ทั้งวรรณะต่าง ๆ ให้การยอมรับนับถือ ทั้งหมดจะมาเป็นพันธมิตรเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันและไม่ว่าจะไปที่ไหนย่อมได้รับการปฏิสันถารเป็นอย่างดี

นอกจากนี้หลักสังคหวัตถุ ๔ ยังอำนวยประโยชน์ที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรมดังต่อไปนี้

๑. ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข

๒. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน

๓. เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ

๔. เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี

๕. ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติที่เสื่อมเสียในสังคม

ความหมาย สังคหวัตถุ ๔ ว่าหมายถึงธรรมที่เป็นเครื่องยึด เหนี่ยวใจ บุคคลให้สามัคคีต่อกันมีไมตรีจิตมีความรักความปรารถนาดีต่อกันมี ๔ อย่างคือ

๑. ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก้ผู้อื่นควรให้ปัน อันได้แก่ การเสียสละการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนถึงการให้วิชาความรู้และแนะนำสั่งสอนที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

๒. ปิยวาจา เจรจาถ้อยคำที่อ่อนหวาน ได้แก่ การพูดถ้อยคำน่ารัก กล่าวคำสุภาพไพเราะ สมานสามัคคี ก่อให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดจนถึงถ้อยคำที่มีประโยชน์เป็นธรรมอื่น ๆ

๓. อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติในสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น อันได้แก่ การขวนขวายช่วยเหลือ กิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และสนับสนุนส่งเสริมในทางศีลธรรม

๔. สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย อันได้แก่ความเป็นคนดีต่อผู้อื่นเสมอต้นเสมอปลาย ความมีใจร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นทุกเวลา และทุกกรณี[๘]

หลักการบริหารคนว่า การบริหารคนนี้ยังมีสิ่งลึกลับ อีกอย่างหนึ่ง คือ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ เราไว้ใจเขา เรารักเขา เราหวังดีต่อเขาอย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคงได้ยินได้ฟังมาแล้วจากหนังสือธรรมะทั่ว ๆ ไป เรื่อง สังคหวัตถุ ๔

๑. การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

๒. การพูดจาไพเราะ

๓. การบำเพ็ญประโยชน์

๔. การทำตัวให้เป็นเกลอ หรือเป็นเพื่อนมากกว่าที่จะเป็นนาย หรือเรียกว่าความงดงามในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันเป็นเครื่องหน่วงเหนี่ยวให้เกิดความร่วมมือกันได้[๙]

---

[๘] กรมการศาสนา กรม, สารานุกรมไทย ฉบับเยาวชน เล่ม ๔, (กรุงเทพมหานคร : พระบรมมหาราชวัง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

[๙] พุทธทาสภิกขุ, บริหารธุรกิจแบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๓๓). หน้า ๑๕.

ความหมายของสังคหวัตถุ ๔ คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีประกอบด้วย

๑) ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

๒) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลชักจูงไปในทางที่ดีงาน หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือช่วยเหลือด้วยแรงกาย และขวนขวายช่วยกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ปัญหา และช่วยแนะนำปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอกันต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบและเสมอในทุกข์สุข คือร่วมสุข ร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจต่อกันและกัน ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และแบ่งปันน้ำใจบุคคลในหมู่ชนที่อยู่ร่วมกันเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว พูดจากันด้วยถ้อยคำสุภาพพูดด้วยจิตที่ปรารถนารู้จักกาลเวลาในการพูดอย่างเหมาะสม และรู้จักการใช้คำพูด เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น คือ เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ได้แก่ การสงเคราะห์เกื้อกูลกันของบุคคลในชุมชนเดียวกัน เช่น การช่วยเหลือการงานแบ่งเบาภาระของกันและกันและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพ บทบาท หน้าที่กลุ่มชุมชนของตนโดยวางตนเสมอต้นเสมอปลายทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

๓.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า สามารถกล่าวได้ว่าเป็นคำสอนที่มุ่งช่วยเหลือสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นจากความทุกข์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสงเคราะห์และอนุเคราะห์อันสูงสุดของพระองค์ส่วนคำสอนที่ว่าด้วยการสงเคราะห์สังคมเป็นกรณีเฉพาะปรากฏอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีทั้งเรื่องที่ทรงแสดงแก่ภิกษุสงฆ์ นักบวช และคฤหัสถ์ในที่ต่างกรรมต่างวาระ อย่างไรก็ดีหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ในปัจจุบัน เริ่มจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยการอนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์สุขและการเอื้อเฟื้อแก่มหาชน เมื่อครั้งที่ตรัสแด่พระอรหันต์ที่

ออกไปประกาศพระศาสนาความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์...” [๑๐]

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ทั้งพระไตรปิฎกและเอกสารทางวิชาการที่กล่าวถึงหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นคุณธรรมที่ให้การช่วยเหลือผู้อื่น และเป็นหลักการให้อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งในเรื่องนี้มีพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการผู้ชำนาญการหลายท่านได้ให้หลักการและอธิบายไว้ดังนี้

๓.๒.๑ สังคหวัตถุ ๔ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของการให้บริการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นคือ การบริการอย่างหนึ่ง เช่นลูกช่วยแม่ทำงานบ้านก็เป็นการช่วยเหลือ บริการแม่ทางหนึ่ง เป็นต้น อันประกอบด้วย[๑๑]

๑. ทาน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เสียสละ หรือการช่วยเหลือ อาจจะเป็นการให้ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ หรือการให้ทุนทรัพย์ก็ได้ นอกจากนั้น การให้วิชาความรู้ก็ถือว่าเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งด้วย

๒. ปิยวาจา คือ การพูดด้วยวาจาอันไพเราะ สุภาพ อ่อนโยน น่าฟัง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนกันด้วยคำพูด เป็นคำพูดที่นำไปสู่ความดีงาม เป็นการช่วยเหลือด้วยด้วยคำพูด เช่น คำแนะนำตักเตือน เป็นต้น

๓. อัตถจริยา คือ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกาย เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น

๔. สมานัตตตา คือ การมีมนุษย์สัมพันธ์ดี สามารถเข้าหากันได้ง่าย คบหากันได้อย่างสบายใจ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ทะนงตัว ไม่เอาเปรียบคนอื่น อันก่อให้เกิดความสามัคคี และประโยชน์สุขร่วมกัน

๓.๓ หลักธรรมที่ส่งเสริมสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณะสงเคราะห์

๓.๓.๑ พละ ๔ คำสอนเรื่องพละ ๔ ปรากฏในพลสูตร มีเนื้อความเดียวกับสังคหวัตถุ ๔ ที่มุ่งสอนผู้ครองเรือนเป็นหลัก พลสูตรกล่าวถึงพละ ๔ ประการ ได้แก่ ปัญญาพละ (กำลังคือปัญญา) วิริยพละ (กำลังคือความเพียร) อนวัชชะพละ (กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ) และสังคหพละ (กำลังคือการสงเคราะห์) พลสูตรเป็นคำสอนสำหรับภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อความในหัวข้อสังคหพละกล่าวถึงการสงเคราะห์สาธารณชนในส่วนที่ภิกษุสงฆ์สามารถทำได้ด้วยการชักชวนให้คนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร เช่น การให้ทาน สำหรับภิกษุสงฆ์ คือการให้ธรรม ได้แก่การแสดงธรรม อบรมสั่งสอนธรรม

---

[๑๐] วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๑.

[๑๑] องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๔.

แก่ประชาชน จาคะ คือการชักชวนคนตระหนี่ให้เห็นประโยชน์ของการบริจาค อัตถจริยาคือประพฤติประโยชน์ด้วยการชักชวนคนให้รักษาศีล เป็นต้น การสงเคราะห์ทางธรรมของภิกษุสงฆ์ทั้ง ๔ ข้อถือว่าเป็นเลิศกว่าการสงเคราะห์อื่นใด

สังคหพละ เป็นอย่างไร คือ สังคหวัตถุ (ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ ได้แก่ ๑) ทาน (การให้) ๒) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) ๓) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ๔) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิกษุทั้งหลาย การให้ธรรมเลิศกว่าการให้ทั้งหลาย การแสดงธรรมบ่อย ๆ แก่บุคคลผู้ต้องการจะฟังเงี่ยโสตลงสดับเลิศกว่าวาจาเป็นที่รักทั้งหลาย การชักชวนคนที่ไม่มีศรัทธาให้ตั้งมั่น ดำรงมั่นในสัทธาสัมปทา ชักชวนคนที่ไม่มีศีลให้ตั้งมั่น ดำรงมั่นในสีลสัมปทา ชักชวนคนที่มีความตระหนี่ให้ตั้งมั่น ดำรงมั่นในจาคสัมปทา ชักชวนคนที่มีปัญญาทรามให้ตั้งมั่นในดำรงมั่นในปัญญาสัมปทา เลิศกว่าการประพฤติประโยชน์ทั้งหลาย การที่พระโสดาบันมีตนเสมอกับพระโสดาบัน พระสกทาคามีมีตนเสมอกับพระสกทาคามี พระอนาคามีมีตนเสมอกับพระอนาคามีพระอรหันต์มีตนเสมอกับพระอรหันต์ เลิศกว่าการมีตนเสมอทั้งหลายนี้เรียกว่า สังคหพละ[๑๒] สิงคาลกสูตร มีใจความตอนหนึ่งกล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการสงเคราะห์ประชาชนไว้ดังนี้ คือ พระสงฆ์สอนประชาชน ให้เว้นจากการกระทำความชั่ว แนะนำให้ทำความดีอนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม สอนในสิ่งที่ยังไม่ได้สดับเล่าเรียนให้ได้สดับเล่าเรียน ชี้ลงให้เข้าใจในสิ่งที่ได้เล่าเรียน และบอกทางสวรรค์[๑๓]

ทิศ ๖ คำสอนเรื่องทิศ ๖ มุ่งสอนผู้ครองเรือนที่มีความสัมพันธ์กันให้ปฏิบัติตนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสำคัญ แต่ในทิศเบื้องบนที่เป็นคู่ความสัมพันธ์ระหว่างคฤหัสถ์กับนักบวช เมื่อคฤหัสถ์บำรุงพระสงฆ์ ๕ ประการแล้ว พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์บุคคลทั่วไป ๖ ประการ ส่วนนี้ถือว่าเป็นคำสอนสำหรับพระสงฆ์ที่พึงปฏิบัติโดยตรงต่อคฤหัสถ์ การอนุเคราะห์ในทุกข้อ เป็นการสงเคราะห์ทางธรรมมากกว่าวัตถุสิ่งของ ยกเว้นข้อ ๓ การอนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม บ่งบอกถึงจิตใจของผู้ให้การสงเคราะห์ แต่ไม่ได้บอกชัดเจนเรื่องสิ่งที่ต้องการสงเคราะห์ จึงเป็นการสงเคราะห์ได้ทั้งทางธรรมและวัตถุ

ดังมีตัวอย่างในพระไตรปิฎกที่แสดงให้เห็นว่านักบวชสามารถช่วยเหลือคฤหัสถ์ทางโลกได้ เช่น ใน ติรีฏวัจฉชาดก และโสณนันทชาดก ใจความในชาดกทั้งสองกล่าวไว้ตรงกันว่าแม้เป็นนักบวช เมื่อพบคนมีทุกข์หรือตกอยู่ในอันตรายต้องให้การช่วยเหลือ ในโสณนันทชาดกมีใจความกล่าวถึงพระเจ้ามโนชะที่ได้รับการช่วยเหลือจากนันทบัณฑิตดาบสในกิจการต่าง ๆ ทำให้แว่นแคว้นของพระองค์เจริญรุ่งเรือง[๑๔]

---

[๑๒]องฺ.นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๔๔๐-๔๔๑.

[๑๓]ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๔/๒๐๘.

[๑๔]ขุ.ชา.ทสก. (ไทย) ๒๘/๙๔/๗๑.

๓.๓.๒ สาราณียธรรม ๖ คือ ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว หรือในสังคมก็ตาม หลักการอยู่ร่วมกันโดยทั่วไปแล้วการอยู่ร่วมกันต้องมีความเคารพ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย

๑) เมตตากายกรรม คือ การกระทำต่อกันด้วยเมตตา การแสดงกิริยาอาการที่สุภาพต่อเพื่อมนุษย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ให้ความช่วยเหลือกันไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามกัน

๒) เมตตาวจีกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาปราณีต่อกันทางวาจา การช่วยบอกแจ้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอนตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรด้วยความปรารถนาดี มีวาจาสุภาพให้ความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตามโนกรรม คือ การตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม หมู่คณะเดียวกัน มีจิตคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกัน มองกันแต่ในแง่ดี ไม่มีความระแวงสงสัย ในกันและกัน

๔) สาธารณโภคี คือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อกันและกัน การแสดงความเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารีด้วยการแบ่งปัน แจกจ่าย ลาภผล สิ่งที่ตนได้มาโดยชอบธรรมให้ทุกคนอย่างสม่ำเสมอกัน เพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน

๕) สีลสามัญญตา คือ ความเป็นผู้มีศีล ความประพฤติเสมอกันกับบุคคลอื่นการประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม เคารพกติกา ระเบียบของสังคมไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือ ความเป็นผู้มีทิฏฐิหรือความเห็นเสมอกัน การปรับความคิดเห็นเข้าหากัน การให้ความเคารพยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น กล่าวคือ ยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มาก แม้จะไม่ถูกใจก็ตาม ยึดหลักอุดมคติแห่งความดีงามหรือมีจุดมุ่งหมายสูงสุดอันเดียวกัน[๑๕]

หลักพุทธธรรมของผู้ทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์อีกส่วนคือสัปปุริสธรรมในสัปปุริสสูตร อุปริปัญญาสก์ มัชฌิมนิกาย ปรากฏพุทธโอวาทเรื่องธรรมของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ชาติ มีธรรมะหรือคุณสมบัติที่เรียกว่า สัปปุริสธรรม ๗ ประการ[๑๖] คือ

๑. ธัมมัญญุตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการรู้วาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง เช่น อย่างผู้ปกครองประเทศชาติก็ต้องรู้หลักรัฐศาสตร์และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการตั้งตนอยู่ใน

---

[๑๕]ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑.

[๑๖]พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔.

หลักการให้ได้ ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการ มีกฎ มีกติกา ที่ผู้นำจะต้องรู้ชัด แล้วก็ตั้งมั่นอยู่ในหลักการนั้น

๒. อัตถัญญุตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจุดหมาย ด้วยข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัวรุ่นวาย ใครจะพูดว่าด่าเหน็บแนม เมื่อไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เข้าแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมาย อย่างชัดเจน และมุ่งมั่นแน่วแน่

๓. อัตตัญญุตา รู้ตน คือ ต้องรู้ตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป

๔. มัตตัญญุตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่าง ๆ ท่านยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจและต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้น ๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้องค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

๕. กาลัญญุตา รู้กาล คือ รู้จักเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะ จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะ ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่าสังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างนี้ในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

๖. ปริสัญญุตา รู้ชุมชน คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหารู้ความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

๗. ปุคคลัญญุตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล ตลอดจนสามารถทำบริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธี

สัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัยความสามารถอย่างไรเพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าในการทำงานนั้นไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่าเขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญงอกงามแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย ที่กล่าวมานี้คือ หลักธรรมที่เรียกว่า สัปปุริสธรรม ๗ ประการ[๑๗]

ถ้ามีคุณธรรม ๗ ประการนี้ แม้จะไม่มีคุณสมบัติข้ออื่นก็เป็นผู้นำได้เพราะรู้องค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอที่จะจัดการให้ได้ผล สามารถจัดวางวิธีปฏิบัติการที่เหมาะสมให้บรรลุผลสำเร็จได้ ส่วนคุณสมบัติอย่างอื่นก็มาเสริม อปริหานิยธรรม คือ หลักธรรมที่ป้องกันความเสื่อมไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ ประการ[๑๘] คือ

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การประชุมพบปะปรึกษาหารือมีความจำเป็นที่จะช่วยระดมความคิดเห็น หาข้อยุติร่วมกัน การวางระเบียบกติกาทางสังคมหรือแม้กระทั่งการปรับความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบการปกครองและงานสาธารณสงเคราะห์

๒) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกประชุมตลอดถึงความพร้อมเพรียงในการทำกิจการงานทุกอย่างที่ทำร่วมกัน อันจะเกิดเป็นผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ ไม่แบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติในกฎระเบียบ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด ที่สมาชิกในสังคมได้ร่วมกันบัญญัติหรือตกลงกันไว้เป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้ความเคารพในกฎเกณฑ์ที่ได้บัญญัติเอาไว้ หากเพิกถอนสิ่งที่ดีงามเหล่านั้น ก็จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเคารพยำเกรงในสิ่งที่ดีงามนั้น อันอาจจะส่งผลไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมในภายหลังได้

๔) การให้ความเคารพยำเกรงนับถือ ให้เกียรติผู้ใหญ่ของบ้านเมืองและยอมรับฟังข้อคิดเห็นไม่ละเลยต่อคำแนะนำตักเตือนของท่าน ในฐานะท่านเป็นผู้ผ่านประสบการณ์อันยาวนาน ข้อนี้จึงมีลักษณะคล้ายข้อ ๓ ต่างกันแต่ ข้อนี้เน้นที่ตัวบุคคล ส่วนข้อที่ ๓ เน้นที่หลักการ

๕) การให้เกียรติ คุ้มครอง ป้องกันสตรีมิให้ถูกข่มเหงรังแก หลักการข้อนี้มุ่งถึงการป้องกันละเมิดสิทธิสตรีซึ่งสังคมดั้งเดิมถือว่า สตรีนั้นไม่ค่อยมีปากมีเสียงหรือมีบทบาทในสังคมแต่อย่างไรก็ตามสตรีก็มีบทบาทในครอบครัว หากสตรีมิได้รับการคุ้มครองก็อาจจะกระทบ กระเทือนถึงความดีงามภายในสังคมได้

---

[๑๗]ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๕.

[๑๘]ที.ม. (ไทย) ๑๑/๓๔/๗๘-๘๐.

๖) การให้ความเคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำเร้าใจให้ทำความดีเป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ ไม่ปล่อยให้ประเพณีหรือการบูชาต่าง ๆ ที่เคยกระทำต่อปูชนียสถานเหล่านั้นสูญหายไป

๗) การให้การอารักขา บำรุง คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่สมณพราหมณ์ นักบวช ผู้ทรงศีลธรรมอันบริสุทธิ์ ผู้เป็นตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรม และขอให้ตั้งใจไว้ว่าท่านที่ทรงคุณธรรมเหล่านั้นที่ยังไม่มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข ข้อนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสถาบันศาสนา อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน หากผู้ปกครอง หรือผู้บริหารบ้านเมืองไม่ให้ความสำคัญ ถือว่าขาดสรรพกำลังในการช่วยบริหารบ้านเมืองให้เกิดสันติสุขร่มเย็น

๓.๓.๓ พรหมวิหาร ๔ ประการเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่จะต้องให้มีประจำในจิตใจและเป็นท่าทีของจิตใจที่จะทำให้แสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ทั้ง ๔ ที่ประสบ กล่าวคือ

๑. ในสถานการณ์ที่เขาอยู่เป็นปกติ เราก็มีเมตตา คือ ความเป็นมิตรไมตรีความมีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข ซึ่งหมายถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ทั้งแต่ละคน ๆ ที่เราเกี่ยวข้องขยายออกไปจนถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์หรือต่อสังคมทั้งหมดทั่วโลก เมตตานี้เป็นคุณธรรมพื้นใจประการแรกที่ต้องมี ซึ่งใช้ในยามปกติ คือ เมื่อคนอื่นเขาอยู่กันเป็นปกติ เราก็มีเมตตาปรารถนาดี คิดหาทางสร้างสรรค์ความสุขความเจริญให้เขาเรื่อยไป

๒. ในสถานการณ์ที่เขาตกต่ำเดือดร้อน เราก็มี กรุณา คือ ความพลอยรู้สึกไหวตามความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือปัญหาของเขา และต้องการช่วยเหลือปลดเปลื้องให้เขาพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น กรุณานี้ต่างไปจากเมตตา คือเมตตาใช้ในยามปกติ แต่เมื่อเขาตกต่ำลงไปกลายเป็นเดือดร้อนเป็นทุกข์ เราก็มีกรุณา ใฝ่ใจช่วยบำบัดทุกข์ให้

๓. ในสถานการณ์ที่เขาขยับสูงขึ้นไปในความดีงาม ความสุข ความสำเร็จ เราก็มี มุทิตา หมายความว่า เมื่อเขาเปลี่ยนไปในทางสูงขึ้น ได้ดีมีสุข ทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ประสบความสำเร็จ เราก็ย้ายไปเป็นมุทิตา คือพลอยยินดีด้วย ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในวงการงานตลอดจนการเป็นผู้นำทั่วไปนั้น เรื่องที่สำคัญมากก็คือ เมื่อคนมีปัญหา มีทุกข์เดือดร้อน เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรือยากไร้ขาดแคลนก็ต้องมีกรุณาที่จะเอาใจใส่แก้ปัญหา เมื่อมีคนประสบผลสำเร็จในการทำสิ่งดีงาม ทำให้อะไรต่ออะไรพัฒนาก้าวหน้าไปก็ต้องมีมุทิตาช่วยส่งเสริมสนับสนุน แต่ในยามปกติก็ต้องไม่ปล่อยปละละเลย ต้องเอาใจใส่ต่อการที่จะให้เขาอยู่ดีมีสุข เช่น สุขภาพดี อยู่ในวิถีทางของความสุขความเจริญ และการพัฒนาสืบต่อไป คือ ต้องมีเมตตาปรารถนาดี

ถ้าปฏิบัติได้อย่างนี้จะทำให้กิจการงาน และประโยชน์สุขที่มุ่งหมายพร้อมที่จะสำเร็จผลหนึ่งก็จะเกิดขึ้นในตัวผู้นำ คือ “ปิโย” แปลว่า “ผู้เป็นที่รัก” กล่าวคือผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมไปด้วยกันหรือจะเรียกผู้ตามก็แล้วแต่ ก็จะมีความรัก มีความรู้สึกสนิทสนม สบายใจต่อผู้นำนั้น เสริมความรู้สึก

อยากร่วมไปด้วยให้หนักแน่นมากขึ้น ทั้งร่วมใจและร่วมมืออย่างไรก็ตาม ปิโยเท่านั้นไม่พอ ปิโยนั้นได้มาจากเมตตา กรุณา มุทิตา แต่ยังต้องมีอีกข้อหนึ่ง คือ อุเบกขา

๔. ในสถานการณ์ที่เขาทำผิดหลักหรือละเมิดธรรม เราก็มี อุเบกขา หมายความว่าเมื่อใดเขาทำอะไรไม่ถูกต้อง โดยละเมิดธรรม คือ ละเมิดต่อหลักการ หรือละเมิดต่อความถูกต้องทำให้เสียหลัก เสียกฎเกณฑ์ เสียความเป็นธรรม เสียความชอบธรรม ทำลายกติกา เป็นต้น ผู้นำจะต้องอยู่ในหลักที่เรียกว่า อุเบกขา อุเบกขาก็คือรักษาความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่เข้าข้างหยุดการขวนขวายไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือการปฏิบัติต่อคน หรือช่วยเหลือคนจะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม ไม่ให้เป็นการทำลายหลักการ ไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกาที่ชอบธรรม[๑๙]

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เสนอหลักคำสอนที่ถือเป็นหลักพื้นฐานสำหรับงานสังคมสงเคราะห์ไว้ดังนี้[๒๐] พรหมวิหาร ๔ หลักธรรมที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องยึดเป็นหลักใจในการปฏิบัติงานประกอบด้วย

๑. เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้รับบริการเป็นสุข โดยนักสังคมสงเคราะห์พยายามแผ่เมตตาให้แก่ตนเองและผู้รับบริการ การแผ่เมตตานี้ประยุกต์เข้ากับหลักการของงานสังคมสงเคราะห์ ค่านิยม จรรยาบรรณของงานสังคมสงเคราะห์ด้วยการเข้าใจ ยอมรับ ยินดีที่จะช่วยเหลือให้ความเห็นใจต่อปัญหาและความทุกข์ของเขา

๒. กรุณา คือ นักสังคมสงเคราะห์ปรารถนาจะช่วยให้ผู้รับบริการพ้นจากสภาพปัญหาความเดือดร้อน เมื่อเห็นเขามีความเดือดร้อนให้พิจารณาว่า เขาเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกับเรา

๓. มุทิตา คือ นักสังคมสงเคราะห์พลอยยินดีเมื่อผู้รับบริการสามารถแก้ปัญหาได้และยินดีกับเพื่อนร่วมงานเมื่อเขาปฏิบัติงานได้ดี

๔. อุเบกขา คือ นักสังคมสงเคราะห์วางใจเป็นกลางในการให้บริการด้วยความเป็นธรรมไม่อคติ และเมื่อช่วยเหลือผู้รับบริการอย่างเต็มความสามารถแล้ว ผู้รับบริการยังตกอยู่ในความเดือดร้อนก็ไม่ควรวิตกกังวลหรือเป็นทุกข์ให้มากเกินไป เพื่อสุขภาพจิตที่ดีของนักสังคมสงเคราะห์ในหลักธรรมอุเบกขานี้ จะทำให้นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง อยู่ในขอบเขตของวิชาชีพ รู้จักประมาณตน มีความตระหนักในตนเอง คือรู้ว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไร มีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร

---

[๑๙]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔.

[๒๐]พุทธทาสภิกขุ, บรมธรรมภาคต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิไชยา, ๒๕๒๕), หน้า ๓๙๕.

๓.๓.๔ ทศพิธราชธรรม หมายถึง ธรรมของพระราชา หรือคุณธรรมของผู้บริหารหรือผู้ปกครองบ้านเมือง รวมถึงผู้นำผู้ปกครองผู้สงเคราะห์ทุกระดับชั้น มีอยู่ ๑๐ ประการ[๒๑] คือ

๑. ทาน การให้ปัน การช่วยเหลือ เกื้อกูล อนุเคราะห์ให้ผู้ใต้ปกครองของตนให้มีการดำรงชีวิตที่ดี ไม่อดอยาก รวมถึงการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงการเผื่อแผ่แบ่งปันกับบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมอีกด้วย

๒. ศีล การประพฤติปฏิบัติตนให้ดีงาม ประกอบด้วยความสุจริตทางกาย วาจา และใจให้ดีงาม เรียบร้อย ถูกต้องตามกฎระเบียบวินัยของสังคม เพื่อเป็นแบบอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนหรือผู้อยู่ใต้ปกครอง

๓. ปริจจาคะ การเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของส่วนรวมยอมเสียสละความสุขส่วนตนเข้าไปรับภาระหน้าที่ดำเนินงานเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หมู่คณะหรือประเทศชาติ ข้อนี้เป็นการมุ่งถึงความเสียสละไม่เห็นแก่ตัวนั้นเอง

๔. อาชชวะ ความซื่อตรง การกระทำในสิ่งที่เป็นภาระหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซื่อตรง จริงใจต่อประชาชน หลักธรรมนี้มุ่งถึงความซื่อตรงต่อตนเองและบุคคลอื่น ตลอดถึงหน้าที่การงานด้วยความสุจริตจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลังไม่หลอกลวงประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองมีความจงรักภักดีต่อสถาบันและประเทศชาติ

๕. มัททวะ ความอ่อนโยน การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ อ่อนโยนไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีงาม พร้อมที่จะรับฟังคำแนะนำตักเตือนจากผู้อื่น อันจะส่งผลให้ได้รับความจงรักภักดีจากประชาชนและผู้ใต้บังคับบัญชา

๖. ตปะ ความทรงไว้ซึ่งอำนาจ เดช หรือธรรมอยู่ในตัว ที่คอยกำกับยับยั้งชั่งใจไม่ปล่อยให้ความชั่วอกุศลกำเริบ เป็นอำนาจที่ปราบจิตใจของผู้ปกครองให้ดำรงอยู่ในทำนองคลองธรรมไม่หลงใหลหมกมุ่นอยู่ในกามคุณ จนหลงลืมความมุ่งมั่นในการทำภารกิจของตนให้สมบูรณ์

๗. อักโกธะ ความไม่ถือโกรธ ความมีเมตตาธรรมประจำจิตใจ กระทำกิจกรรมต่าง ๆโดยยึดหลักเหตุผลเพื่อระงับความโกรธความขุ่นเคือง มีความรักปรารถนาดีต่อประชาชน หรือผู้ใต้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

๘. อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน ไม่บีบคั้น กดขี่ข่มเหง ให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองของตนให้ได้รับความเดือดร้อนโดยปราศจากเหตุผล ตลอดถึงการบริหารกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เช่น ไม่เก็บภาษีขูดรีด ไม่ใช้แรงงานจนเกินขนาด ไม่หลงระเริงในอำนาจขาดความเมตตากรุณา ในทางกลับกันจะต้องมีความกรุณาช่วยเหลือให้ประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองให้พ้นจากทุกข์ และมีความสุขความเจริญ

---

[๒๑]ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๔๐/๖๒.

๙. ขันติ ความอดทน อดกลั้น รู้จักข่มใจตนเอง ไม่ท้อแท้เหนื่อยหน่ายกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่มากระทบกระทั่งกับการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของตน มีสติคอยควบคุมจิตใจให้คงที่อยู่ตามปกติ ไม่ให้กำเริบอ่อนไหวในเมื่อเผชิญกับปัญหา แม้จะหนักขนาดไหนก็ต้องอดทนเพื่อให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี หลักธรรมข้อนี้เป็นการแสดงออกถึงความเข้มแข็งกล้าหาญและอดทนต่อทุกสถานการณ์

๑๐. อวิโรธนะ คือ ความไม่ผิดไปจากธรรม ความไม่คลาดเคลื่อนจากธรรม วางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรม ไม่หวั่นไหวไปตามลาภสักการะและถ้อยคำดี–ร้าย มีความเที่ยงธรรมและรักษาระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนประเพณีอันดีงามไว้ มั่นในธรรมทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรมก็ดี นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดี มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวด้วยอำนาจขององคติในหลักธรรม ๑๐ ประการนี้ วัตรปฏิบัติที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนโดยตรงได้แก่ ทาน และการบริจาค (จาคะ) ซึ่งทั้งสองข้อปรากฏอยู่ในฆราวาสธรรม ๔ หรือธรรมสำหรับผู้ครองเรือนทั่วไป คือหลักจาคะหรือการบริจาคซึ่งเป็นคำสอนสำหรับคฤหัสถ์ที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์สังคมโดยตรง ซึ่งจาคะหมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว หลักธรรมที่ว่าด้วยการบริจาคเป็นคำสอนฆราวาสสละความตระหนี่ละของของตน รู้จักการเสียสละ กล้าบริจาค โดยคิดถึงประโยชน์ของผู้อื่น ในพระไตรปิฎกมีคำสอนสำหรับผู้ครองเรือนที่สัมพันธ์กับการบริจาค นั่นคือคำสอนเรื่องการหาทรัพย์และการใช้ทรัพย์ พระพุทธเจ้ามิได้ทรงสอนให้ละทิ้งการแสวงหาทรัพย์อย่างสิ้นเชิง เพราะยังทรงคำนึงถึงการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือน แต่ทรงสอนให้ผู้ครองเรือนประกอบอาชีพที่ถูกต้องเหมาะสม มีหลักในการหาทรัพย์ รู้จักใช้ทรัพย์ แบ่งปันทรัพย์ และบริจาคทรัพย์ ผู้ครองเรือนต้องรู้ตระหนักด้วยว่า การมีทรัพย์มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงอุปกรณ์สำหรับสนับสนุนการทำสิ่งที่ดีงามเพื่อชีวิตและผู้อื่นแล้ว พึงทราบขอบเขตแห่งคุณค่าของทรัพย์สมบัติ และการที่จะต้องแสวงหาสิ่งอื่นที่มีคุณค่าสูงขึ้นต่อไปด้วย

สรุปได้ว่าหลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มหาชนทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ การนำเอาหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานสาธารณสงเคราะห์โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ก็เพื่อช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูจิตใจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้มีสถานภาพที่ดีขึ้นและยังเป็นปัจจัยในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสงเคราะห์นั้น พระสงฆ์ทุกรูปต้องมีจิตใจเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความพร้อมที่จะเสียสละความสุขและประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นหลักพุทธธรรมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสนับสนุน ส่งเสริม งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

บทที่ ๔
การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในบทนี้จะกล่าวถึงการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยมีผลของการทำงานในด้านต่าง ๆ คือ ผลของงานสาธารณสงเคราะห์ที่ทางคณะสงฆ์ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป และการให้อาคารสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๔.๑ สังคหวัตถุ ๔ ที่นำมาใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักคุณธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นได้ หรือหลักสังคมสงเคราะห์ เพราะเมื่อมนุษย์อยู่รวมกัน เป็นหมู่ เป็นสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันตามฐานะ คนในสังคมจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งจะทำให้สังคมราบรื่น มีความสงบ เครื่องมือหรือหลักธรรมที่ เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง วิธีการทั้ง ๔ นี้ เมื่อปฏิบัติได้ ย่อมให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชนนั้น ๆ ถ้าไม่มีหลักปฏิบัติเช่นนี้ ผู้นั้นย่อมไม่เป็นที่รักของคนทั่วไป ข้อนี้บางท่านจึงเรียกว่า มนต์มหาเสน่ห์ เพราะทำให้ตนเข้าไปนั่งในใจของผู้อื่น ซึ่งการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์มี ดังนี้

๔.๑.๑ สังคหวัตถุ ๔ ที่นำมาใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านทาน

ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของหรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมีความโอบอ้อมอารีจะช่วยผูกใจคนไว้ได้การทำทานจะไม่สูญเปล่าผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มนาปทายี ลภเต มนาปัง” แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่า การรู้จักให้ทานเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นการช่วยเหลือซึ่งกัน

และกัน การแบ่งปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้[๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า ทาน คือ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเป็นการให้แก่คนอื่นเป็นการให้พวกสิ่งของกับคนอื่นที่เขาต้องการให้แล้วตัวเราก็จะมีความสุขจะเกิดความอิ่มใจเราจะสบายใจเวลาเราให้ทาน คนได้รับทานจากเราไปเขาก็การพัฒนาชีวิตเพราะเขาได้รับสิ่งที่เขาต้องการ เขาก็มีความพอใจเพราะได้ในสิ่งที่เขาต้องการ[๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๔ ได้กล่าวไว้ว่า ทาน คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัวแต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไปและยังรวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วย[๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า ทาน เป็นการให้ปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และทำให้เกิดความสามัคคี ความสามัคคีความพร้อมเพรียง ความร่วมมือร่วมใจ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคุณธรรมนี้ นับว่าสำคัญมากในหมู่คณะ[๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า การให้ทานปัจจุบันโดยมีกระบวนการร่วมมือจากส่วนต่างๆ บูรณาการจากปัญหาที่เกิดขึ้นของคณะสงฆ์ แล้วนำมาแก้ไขพัฒนาบูรณาการจนเกิดโครงการรวมน้ำใจ[๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ ได้กล่าวไว้ว่า มีความสามัคคีกันแล้ว สามารถจะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญขึ้นแก่สังคมนั้น[๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ ได้กล่าวไว้ว่า มีความสามัคคีของชุมชนต่าง ๆ คือการได้ร่วมทำกิจกรรมการทำบุญในเทศกาลหรือประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ ช่วยกับบริจาคเพื่อช่วยเหลือในงานศพงานบวชของคนในชุมชน[๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า การทำทานเพื่อส่วนรวมเป็นพื้นฐานและแนวทางการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันทำให้ชุมชนเกิดความรัก สมัครสมานสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่[๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ ได้กล่าวไว้ว่า ประสานสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมแสดงความคิดเห็น และเคารพในการตัดสินใจ ของคนส่วนใหญ่สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้[๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ ได้กล่าวไว้ว่า การทำทานเอื้อเฟื้อเผื่อกันจะเป็นพื้นฐานทำให้สังคมนั้นมีความเจริญ ช่วย

---

[๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

พัฒนาชีวิต ชุมชน โดยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากรัฐ อันเป็นพื้นของสังคมที่เข้มแข็ง[๑๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า การให้ทานไม่ว่า จะให้ด้วยแบบไหน เป็นวัตถุสิ่งของหรือเป็นคำแนะนำ กำลังใจแก่ผู้อื่นจะช่วยให้ใจได้มีจิตใจสงบ สะอาด จิตจะประกอบไปด้วยเมตตา เมื่อทำไปแล้วถึงระดับหนึ่งจัดว่าเป็นความสุขเพราะเกิดจากพัฒนาจิตใจต่อให้ทานการช่วยเหลือต่อชุมชนในกลุ่มนั้น[๑๑]

สรุปได้ว่า ทานเป็นการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเป็นการให้แก่คนอื่น นอกเหนือจากให้ทานเป็นวัตถุสิ่งของแล้วโดยเฉพาะการให้อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น หรือวิทยาทาน ได้แก่ วิทยาทานทางโลกการสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการ เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การให้ทานจึงเป็นการพัฒนาจิตใจเราให้ผ่องใสมีความสุข

๔.๑.๒ สังคหวัตถุ ๔ ที่นำมาใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านปิยวาจา

ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รักวาจา ดูดดื่มน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าววาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีหางเสียง สมานสามัคคีซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูง ใจให้นิยมยอมตาม สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน[๑๒] อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาท[๑๓] สรุป สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการพูดไว้ดังนี้[๑๔] ๑. ต้องเป็นคำจริง ๒. เป็นคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน ๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ ๔. พูดแล้วเกิดการสมานสามัคคี ๕. พูดด้วยจิตเมตตา ๖. พูดถูกกาลเทศะ คือถูกเวลาและสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะผูกมัดใจคนได้นั้นก็ต้องอาศัยธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน[๑๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ ได้กล่าวไว้ว่า ปิยวาจาเป็นการแสดงพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง[๑๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า มีกลุ่มบุคคลจะเกิดขึ้นในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน[๑๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

---

[๑๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๒] ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๖๓/๒๐๓

[๑๓] ข.ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๓๖/๒๗๖.

[๑๔] ที.สี. (ไทย) ๙/๙/๔.

[๑๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

ของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า เกิดความเข้าใจอันดี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน[๑๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า การรับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำต่าง ๆ โดยที่บุคคลสามารถให้การช่วยเหลือพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งแต่ละกลุ่ม ที่ได้จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กันและสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์ หากฝ่ายประชาสัมพันธ์พูดจาไม่ดี ถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของ สมาชิกกลุ่มได้ ปิยะวาจาเป็นเครื่องมือของใจที่แสดงให้ผู้อื่นรับรู้ได้ว่าเป็นวาจาที่สร้างสรรค์หรือไม่ และวาจานั่นเองที่ทำให้เกิดทุกข์สุขในชีวิต[๑๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บรรยากาศในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่นโดยคนในชุมชนที่รับรู้ว่าผู้นำชุมชนกับตนด้วยความจริงใจให้ความรักเอาใจใส่ตนด้วยความจริงใจ[๒๐] และสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า ยอมรับในการกระทำของผู้นำชุมชนว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นประโยชน์แก่การนำไปปฏิบัติลักษณะการปฏิบัติตนของผู้นำชุมชนกับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความสามัคคี[๒๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า เห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคี[๒๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๕ ได้กล่าวไว้ว่า เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน[๒๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ ได้กล่าวไว้ว่า การใช้วาจาที่ดีย่อมก่อเกิดการสร้างสรรค์ในกลุ่มชน ช่วยชี้ทางในการพัฒนาชีวิตไปในทิศทางที่ดี[๒๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า หากมีการพูดที่ไม่ดี ก็เป็นการทำลายสังคม ทำให้ชีวิตของตัวเรา ผู้อื่นจนถึงสังคมตกต่ำไม่มีความสุข[๒๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ ได้กล่าวไว้ว่า การใช้วาจาที่ดีคือการพูดในเวลาที่เหมาะสมกับเวลา บุคคล และสถานที่ แล้ว ก็พึงกระทำ โดยไม่ปล่อยให้โลภะ โทสะ โมหะ มาครอบงำการตัดสินใจ[๒๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ ได้กล่าวไว้ว่า การใช้ปิยวาจาในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสภาพสังคม วิถีชีวิตในปัจจุบัน ที่มีความ

---

[๑๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

ขัดแย้งค่อนข้างง่าย[๒๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๐ ได้กล่าวไว้ว่า การพูดจาที่ดีมีประโยชน์ ย่อมแสดงให้เห็นถึงบุคคลนั้นมีความประพฤติที่ดี[๒๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๒ ได้กล่าวไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติตามวิธีที่ถูกต้องดีงามในการดำเนินชีวิตที่มีต่อตนเอง และผู้อื่น[๒๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่พูดดีมีแต่ประโยชน์หมายถึงผู้เจริญ เป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ ตลอดจนอมนุษย์ถึงสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย[๓๐]

สรุปได้ว่า ปิยวาจาเป็นการใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเพื่อเป็นเครื่องผูกใจคน เป็นการพูดหรือภาษาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่ เป็นประโยชน์ตัวผู้พูดและผู้ฟัง เช่น การชี้บาป - บุญ – คุณ – โทษ – ถูก – ผิด ตำหนิติเตียน หรือสั่งสอน ด้วยความหวังสงเคราะห์เกื้อกูลให้เกิดความยุติธรรม โดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานเป็นการ ผูกใจคนในสังคมให้สมัครสมานสามัคคี ช่วยในเกิดการพัฒนาชีวิต และความเจริญ

๔.๑.๓ สังคหวัตถุ ๔ ที่นำมาใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอัตถจริยา

อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ๑) การทำตนให้เป็นประโยชน์หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป ๒) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้วก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่นิ่งดูดาย มีน้ำใจไมตรีต่อกันบำเพ็ญ สาธารณะประโยชน์ตามสติกำลังความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่าการได้สงเคราะห์บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี[๓๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๕ ได้กล่าวไว้ว่า มีประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น จะเห็นว่ามีทั้งกายกรรมวจีกรรมมโนกรรม ทางกายกรรม ก็ช่วยเหลือขวนขวายในกิจการงาน[๓๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ ได้กล่าวไว้ว่า อย่างใน

---

[๒๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๒๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

บ้านในเมืองเรา เราก็ช่วยเหลือกันในการทำงาน หรือมีกิจการอะไรก็ตามเป็นการให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจ [๓๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า ช่วยเหลือกันขวนขวายกันในกิจการงานที่ชอบ[๓๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ ได้กล่าวไว้ว่า พูดในทางที่เสริมสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน[๓๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ ได้กล่าวไว้ว่า การกระทำบางอย่างต้องคิดใจเขาใจเรา[๓๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า สอนให้ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เกื้อกูลกันในบางครั้งบางคราว เราไม่สามารถจะทำได้[๓๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า เราช่วยเหลือเขาไม่ได้ แต่อย่าถึงกับไปทำลายประโยชน์ของเขา อย่างนี้พออยู่กันภายในสังคมได้[๓๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ ได้กล่าวไว้ว่า การช่วยเหลือกันเป็นการยกระดับจิตใจ เป็นการพัฒนาชีวิตเพื่อประโยชน์สังคม[๓๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ ได้กล่าวไว้ว่า การทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่[๔๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่นก็กระทำ[๔๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๒ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางใจให้คนอื่นเขาเกิดความนิยมนับถือ[๔๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า คนใดคนหนึ่งประพฤติเพียงฝ่ายเดียวแต่ทุกคนก็ต้องประพฤติให้เป็นประโยชน์ต่อกัน[๔๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สถานที่ แก่องค์กร แก่หมู่คณะ[๔๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า การช่วยเหลือกันนี้จะทำให้ผูกยึดน้ำใจซึ่งกันและกันอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น[๔๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า เป็น

---

[๓๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๓๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

ประโยชน์การทำตัวของเราให้เป็นคนดีมีประโยชน์ต่อลูกหลานในวันข้างหน้า การสร้างประโยชน์ให้กับคนอื่นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความดีงามในจิตใจ ผู้ปกครองในท้องถิ่นนั้นๆ จะต้องฝึกให้ตนเองเป็นคนมีประโยชน์[๔๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นคนที่มีช่วยกิจของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ คนๆ นั้นจะเป็นที่รักของคนอื่น ใคร ๆ ก็อยากเข้าใกล้ การหมั่นปรับปรุงพัฒนาความรู้ ความสามารถของเราให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา[๔๗]

สรุปได้ว่า การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลาย โดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักอัตถจริยาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่น

๔.๑.๔ สังคหวัตถุ ๔ ที่นำมาใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสมานัตตตา

สมานัตตตาเอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดถึงวางตน เหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ๑) วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดา มารดา เป็นครูอาจารย์เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ เป็นอยู่และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเสมอในสุขและทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม[๔๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่า สมานัตตตา คือความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิใช่ว่าเมื่อเห็นว่ามิตรหมดประโยชน์สำหรับตนแล้วก็เริ่มห่างเหินหรือเลิกคบไป การคบหามิตรจะต้องคบด้วยความจริงใจและมีความเสมอต้นเสมอปลายทั้งในยามที่มิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำ ความเป็นผู้มีตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึงการวางตัวดีวางตัวเสมอต้นเสมอปลายกับทุกคน การทำตัวให้เป็นคนน่ารัก น่าเคารพนับถือ และน่าให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือ การทำตัวได้เหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ลักษณะนิสัยของ ผู้มีสมานัตตตา การวางตน

---

[๔๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๔๘] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต,** พิมพ์ครั้งที่ ๘๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

เสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอกันต่อคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่า[๔๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ ได้กล่าวไว้ว่า มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน[๕๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติหน้าก็จะไม่สามารถสำเร็จได้ ซึ่งเป็นธรรมแห่งการแบ่งปันกันก็จะใช้ไม่ได้[๕๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า ให้ความเกื้อหนุนโอบอ้อมอารีด้วยเมตตา ให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา[๕๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นหลักมนุษย์สัมพันธ์ในการวางตัวในสังคมที่ดีที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสมัครสมานสามัคคี[๕๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า มีตนสม่ำเสมอไม่ถือตัว ได้แก่ การวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ [๕๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ ได้กล่าวไว้ว่า ไม่ลืมตน เคยเป็นเพื่อนกันมา พอได้ดีหน่อยก็ลืมเพื่อน ต้องแสดงอัธยาศัยไมตรีให้ปกติ แม้คนไม่ชอบพูดชอบคุยอะไรก็ต้องทักทายปราศรัย[๕๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ ได้กล่าวไว้ว่า การวางตัวให้ความเคารพนับถือตามสมควรแก่ฐานะของเพื่อน วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่ตนเป็น คือต้องวางตนเหมาะสมกับฐานะ[๕๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๔ ได้กล่าวไว้ว่า การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลายคุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย[๕๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขในสังคมร่วมกัน[๕๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า การทำความดีเสมอต้นเสมอปลาย ไม่

---

[๔๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๕๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน[๕๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า การวางตัวดีวางตัวเสมอต้นเสมอ
ปลายกับทุกคน จะช่วยให้ไม่ต้องระวาดระแวงในการทำหน้าที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปลอดภัยและสบายใจ [๖๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้คนอื่นๆอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในชุมชน[๖๑]

สรุปได้ว่า สมานัตตตาหลักความเป็นผู้สม่ำเสมอ หรือความเสมอต้นเสมอปลายหมายถึง ต้องมีพฤติกรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ หรือมีความเสมอต้นเสมอปลาย เรียกได้ว่ามีความเป็นกัลยาณมิตร จนทำให้บุคคลทั้งหลายมีความมั่นใจว่า ผู้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ กระทั่งสามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัวและหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว เป็นต้นจากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรว่า มิใช่เพียงความเป็นเพื่อน หรือมิตรธรรมดา แต่เป็นมิตรหรือเพื่อนที่ดี แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ในขณะเดียวกัน การที่เราจะพัฒนาชีวิต ต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตร และเลือกคบหามิตรที่แนะนำหรือชักชวนเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ดังแผนภาพต่อไปนี้

---

[๕๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

แผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงการนำสังคหวัตถุ ๔ ใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์

๔.๒ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ถือว่าเป็นภารหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์ต้องให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูล ทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุสิ่งของ ทางด้านจิตใจนั้นต้องเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนในชุมชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมด้วยการละเลิกอบายมุขต่าง ๆ ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขปัญหาชีวิตและด้านอื่น ๆ ในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ทางด้านวัตถุสิ่งของ กระทำได้โดยแนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำ เช่น การสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน ห้องสมุด หรือเป็นศูนย์กลางรับสิ่งของที่มีผู้มาบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยและนำไปแจกจ่าย แบ่งปัน แก่ผู้ประสบทุกข์ เป็นต้น

๔.๒.๑ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทางด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

พระสงฆ์มีภารกิจและหน้าที่ในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำชุมชน กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิการตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจน หรือคราวประสบภัยพิบัติ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนนักเรียน นักศึกษาได้มีความรู้

จากห้องสมุด ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ วัดทุกวัดควรมีห้องสมุดเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงพระภิกษุสามเณรด้วย การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่นกิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่าพระสงฆ์ได้ทำการสงเคราะห์แก่ประชาชน และจัดกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้ ๑) การสงเคราะห์ตามปกติ ได้แก่ ให้สถานที่วัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสาธารณสถานเช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด เป็นต้น ๒) การสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย[๖๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า การที่ทางโรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากทางวัดให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้และในการที่พระวิทยากรได้ให้ความอนุเคราะห์ มีความเมตตาแก่นักเรียน มาร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้แล้ว ยังช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น[๖๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า วัด ให้นักเรียนได้ร่วมช่วยส่งผลให้การพัฒนาจิตใจของนักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรมในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และศักยภาพที่ดีขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และได้รับการส่งเสริมจากทุก ๆ ฝ่าย ในการที่จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป[๖๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์ดำเนินการเป็นสาธารณประโยชน์โดยความร่วมมือระหว่างวัดและโรงเรียนเช่น กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่โรงเรียนวัดพระบรมธาตุไชยาราววรวิหาร กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ได้รับการปลูกฝังหลักธรรมคำสอน ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา ประเพณีที่ดีงามของไทย ธำรงรักษาสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากพระวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวตลอดถึงนักเรียนให้ความสนใจในการมาเรียน จะเห็นได้ว่ากิจกรรมดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่จะ

---

[๖๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ และมีความประพฤติที่ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นคนดีของสังคมต่อไป[๖๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น คือ พระสังฆาธิการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องด้วย พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสของทุกวัด หากไม่ได้เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นมานาน หรืออาจเป็นผู้ที่เกิดและโตอยู่ในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด[๖๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า สถานที่ของวัดสามารถรองรับการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัด แบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ของวัดอาจเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่เอนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีไม่มีค่าใช้จ่าย[๖๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยเรานั้นเป็นพวกที่ชอบทำบุญ บุญที่ทำกันเป็นสวนใหญ่มักจะเป็นการบริจาคเงินหรือปัจจัยในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วอยู่ในเรื่องให้ทานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด และไม่ว่าจะให้แก่ใครก็ถือเป็นทานทั้งสิ้น การให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัวความตระหนี่ถี่เหนียว และความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้ไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ อีกทั้ง สิ่งที่บริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อน และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับและสังคมโดยส่วนรวม และการให้ทานนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน อาจให้เป็นสิ่งของก็ได้ และคติเรื่องการทำบุญให้ทานของคนไทยนี้ เป็นส่วนสำคัญของการระดมทุนเพื่อการกุศลต่าง ๆ ที่พระสงฆ์และวัดใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ แก่ส่วนรวมมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน[๖๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า พุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนการดำเนินการอย่างเต็มที่ ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และกำลังกาย เพราะเล็งเห็นว่าพระสงฆ์และวัดทำเพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างแท้จริง มิได้มุ่งหวังผลพลอยได้ใด ๆ[๖๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติภารกิจด้านการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ชุมชนของพระสงฆ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์ พระวิทยากร ทำงานได้ผลดี ประชาชนให้ความสำคัญและสนใจในกิจกรรมนี้ เพราะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน สรุปผลได้ดังนี้

---

[๖๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๖๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

๑. สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ๒. สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้แก่เยาวชน ๓. สร้างจิตสำนึกในสาธารณสมบัติของชุมชน ๔. สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชน๕. สร้างสรรค์แนวคิดในการร่วมพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย[๗๐]

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ทางด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลพระสงฆ์ได้ทำการสงเคราะห์แก่ประชาชน และจัดกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้ การสงเคราะห์ตามปกติ ได้แก่ ให้สถานที่วัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสาธารณสถาน เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด การสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้และในการที่พระวิทยากรได้ให้ความอนุเคราะห์ มีความเมตตาแก่นักเรียน มาร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้แล้ว ยังช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ช่วยส่งผลให้การพัฒนาจิตใจของนักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรมในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพที่ดีขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และได้รับการส่งเสริมจากทุก ๆ ฝ่าย ในการที่จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ความร่วมมือระหว่างวัดและโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์ดำเนินการเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่โรงเรียนวัดพระบรมธาตุไชยาราววรวิหาร ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ทัศนะดังนี้ กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ได้รับการปลูกฝังหลักธรรมคำสอน ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา ประเพณีที่ดีงามของไทย ธำรงรักษาสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวตลอดถึงนักเรียนให้ความสนใจในการมาเรียน เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ และมีความประพฤติที่ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นคนดีของสังคมต่อไป การบริหารจัดการการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น คือ พระสังฆาธิการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องด้วย พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสของทุกวัด หากไม่ได้เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นมานาน หรืออาจเป็นผู้ที่เกิดและโตอยู่ในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด สถานที่ของวัดสามารถรองรับการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัด แบ่งเขตสำคัญ

[๗๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชนในลักษณะต่าง ๆ ของวัดอาจเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่เอนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีไม่มีค่าใช้จ่าย บุญที่ทำกันเป็นสวนใหญ่มักจะเป็นการบริจาคเงินหรือปัจจัยในโอกาสต่าง ๆ ให้ทานเป็นหลัก ไมว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด การให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัวความตระหนี่ถี่เหนียว และความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้ไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ อีกทั้ง สิ่งที่บริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อน และเป็นประโยชนต่อผู้รับและสังคมโดยส่วนรวม คติเรื่องการทำบุญให้ทานของคนไทยนี้เป็นส่วนสำคัญของการระดมทุนเพื่อการกุศลต่าง ๆ ที่พระสงฆ์และวัดใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ แก่ส่วนรวมมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน

๔.๒.๒ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์

การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภค และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ และอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ ได้กล่าวไว้ว่า ภาครัฐก็มีขอบเขตรับผิดชอบโดยตรงในการบริการสาธารณประโยชน์ในเขตจังหวัดอยู่แล้ว ดังนั้นหากเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับงานสงเคราะห์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การอาชีพ สาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การใช้ที่ดินเพื่อประโยชนของท้องถิ่น และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจารีตประเพณีและวัฒนธรรมทองถิ่น ฯลฯ ก็จะสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างเต็มที่[๗๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ ได้กล่าวไว้ว่า หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านสาธารณประโยชนที่วัดดำเนินการอยางเต็มที่[๗๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ทุกระดับชั้นต้องมีส่วนร่วมกันช่วยเหลืออนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนตามสถานะภาวการณ์อย่างเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง จึงสามารถช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์มีความพัฒนาอย่างต่อเนื่องสืบไป[๗๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้าง

---

[๗๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

โรงพยาบาล และโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาล[๗๔] และสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา[๗๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า มีการบริจาคทรัพย์สิน และสิ่งของช่วยเหลือคนยากจนและหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับเงินบริจาคจากผู้ที่มีฐานะดี มาดำเนินการก่อสร้างถาวรวัตถุ[๗๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า มีการบริหารจัดการด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์[๗๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า มีการบริหารจัดการในด้านสาธารณสงเคราะห์ เช่น การสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา[๗๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนในพื้นที่บริเวณชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และคนชรา[๗๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นศูนย์รวมของความศรัทธาของประชาชนที่นับถือในพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรม[๘๐]

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดรับผิดชอบโดยตรงในการบริการสาธารณประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นการดำเนินการเกี่ยวกับงานสงเคราะห์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การอาชีพ สาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การใช้ที่ดินเพื่อประโยชนของท้องถิ่น และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจารีตประเพณีและวัฒนธรรมทองถิ่น ฯลฯ ก็จะสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ พระสงฆ์ทุกระดับชั้นต้องมีส่วนร่วมกันช่วยเหลืออนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนตามสถานะภาวการณ์อย่างเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้างโรงพยาบาล และโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาล และเพื่อเป็นการส่งเสริม

---

[๗๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๗๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

การศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๔.๒.๓ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ

การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาล และจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างประปา สร้างเครื่องมือกำเนิดไฟฟ้า ปลูกต้นไม้ และอื่น ๆ ข้อนี้ มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นส่วนของสาธารณประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์เป็นผู้พัฒนาวัด รวมทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเกื้อกูลสาธารณสมบัติอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์หรือวัดดำเนินการในปัจจุบัน คือ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ การช่วยปกป้องรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่น ๆ เป็นการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ[๘๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ ได้กล่าวไว้ว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล[๘๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือทุกคนทั้งคนรวยและคนจนตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น คนจนไม่มีข้าวกินก็ช่วยเหลือแบ่งอาหารให้พร้อมแนะนำสิ่งที่ดีงามในการทำมาหากิน ส่วนคนที่มั่งมีก็ช่วยแนะนำในเรื่องการใช้ชีวิต อยู่อย่างไม่ประมาณ มีสติและปัญญาในการครองเรือน[๘๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า การช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในการสร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์โดยให้ปัจจัยตามกำลังของเรา การปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มบรรยากาศดียิ่งขึ้น เช่น ปลูกป่าที่โล่งใหญ่ เป็นต้น ปลูกป่าก็ถือว่าเป็นสาธารณประโยชน์เพื่อลดภาวะโลกร้อนอีกด้วย[๘๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ ได้กล่าวไว้ว่า สนับสนุนในการสร้างและพัฒนาพื้นฐานปัจจัยหลักอันสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิต และนำสร้างนำพัฒนาสนับสนุนส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนควบคู่กันไปอย่างสมดุลและเหมาะสม การทำถนนเข้าหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร

---

[๘๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

ด้านปสุสัตว์ สินค้าประจำตำบล[๘๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์จะอยู่ในลักษณะการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถังเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ[๘๖]

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ พระสงฆ์เป็นผู้พัฒนาวัด รวมทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเกื้อกูลสาธารณสมบัติอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์หรือวัดดำเนินการในปัจจุบัน คือ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ การช่วยปกป้องรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่น ๆ เป็นการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือทุกคนทั้งคนรวยและคนจนตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น คนจนไม่มีข้าวกินก็ช่วยเหลือแบ่งอาหารให้พร้อมแนะนำสิ่งที่ดีงามในการทำมาหากิน ส่วนคนที่มั่งมีก็ช่วยแนะนำในเรื่องการใช้ชีวิต อยู่อย่างไม่ประมาณ มีสติและปัญญาในการครองเรือน การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การทำถนนเข้าหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร ด้านปสุสัตว์ สินค้าประจำตำบล การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถังเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ

๔.๒.๔ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนเลี้ยงเด็กกำพร้า และเด็กด้อยโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ประชาชนศรัทธามีงบประมาณในการช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตมีศรัทธาเกิดความเชื่อในการดำรงชีวิต สงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เป็นจำนวนมาก โดยการศึกษา ญาติโยม ชุมชน มีจิตศรัทธา เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเป็น

---

[๘๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

เวลาหลายปีอย่างต่อเนื่อง[๘๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า ทางวัดและคณะสงฆ์ของวัด นำโดยท่านเจ้าอาวาสวัดกลางใหม่เป็นประธาน ในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ได้นำสิ่งของเครื่องอุปโภคและบริโภคไปแจกชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัดและบริเวณใกล้เคียง และได้ไปเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงพร้อมมอบเงินช่วยเหลือค่ารักษาในเบื้องต้น[๘๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากนี้ยังได้นำข้าวสารอาหารแห้งไปแจกประชาชนที่อยู่ในต่างจังหวัดในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ และถิ่นทุรกันดารเป็นประจำทุกปีพร้อมมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจน ส่วนประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ก็นำสิ่งของไปแจก นำไปเป็นการส่วนตัว หลวงพ่อเจ้าอาวาสไปแจกเอง ส่วนทางวัดก็ได้มีช่วยเหลือ เพื่อสงเคราะห์คนยากจน ส่วนญาติโยมที่นำทั้งปัจจัยและสิ่งของมาทำบุญนั้นพื้นฐานมาจากความศรัทธาหลวงพ่อ[๘๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานตามสภาพความเป็นจริงที่ได้รับทราบ โดยอาจประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน[๙๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนได้เป็นอย่างดี การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน ทำให้คณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคม[๙๑] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตใจของคนในชุมชนนั้น ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดมีความสนิทสนมกับประชาชนและเป็นผู้ที่รู้ซึ้งถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองประจำท้องถิ่นนั้น[๙๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ในการช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นนั้นก็มีการให้สถานศึกษาของรัฐใช้ที่ดินของวัดเป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนและมี

---

[๘๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๘๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๒] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

พระสงฆ์เข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียน การส่งพระสงฆ์ไปช่วยสอนศีลธรรม จริยศึกษาตามหลักสูตร และการประชุมเป็นครั้งคราวในสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่เด็กนักเรียน หรือมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น การเทศน์มหาชาติ การทอดผ้าป่า[๙๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ ได้กล่าวไว้ว่า ทางคณะสงฆ์ยังมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน และนำปัจจัยที่ได้มาร่วมสมทบทุนในการสร้างห้องสมุดของโรงเรียนอีกด้วย เห็นได้ว่าพระสงฆ์ท่านเปี่ยมด้วยเมตตาธรรมได้ช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งนักเรียนและโรงเรียน นับว่าช่วยส่งเสริมการศึกษาของชาติอีกทางหนึ่ง[๙๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๒ ได้กล่าวไว้ว่าวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันที่ประชาชนให้ความเคารพศรัทธา และถือเป็นแนวทางและแบบอย่างในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตดังนั้นการดำเนินที่พระสงฆ์กระทำอยู่นั้นถือเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนและสังคม สร้างความสัมพันธ์สร้างความรัก และความศรัทธาระหว่างบ้าน วัดและชุมชน[๙๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า วัดสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม ทำให้ประชาชนหรือชาวพุทธมีความรู้สึกว่า วัดเป็นที่พึ่งของตนได้ มีพระที่คอยให้คำแนะนำและชี้แนะหลักธรรมหลักการปฏิบัติให้เป็นคนดีได้ วัดจึงเป็นศูนย์รวมของสังคม[๙๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๐ ได้กล่าวไว้ว่า การที่วัดดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งทางคณะสงฆ์ได้ดำเนินการมาตลอดจนถึงปัจจุบันเป็นการดำเนินงานที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับประชาชนและความตั้งใจในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์เป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจยอมรับนับถือจากประชาชน[๙๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นการปฏิบัติงานแบบให้เปล่าโดยมุ่งเน้นประชาชนที่ยากจนไร้ที่อยู่อาศัยให้การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสเป็นหลักโดยเฉพาะในด้านความเชื่อความศรัทธาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมของขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น[๙๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นที่ย่อมรับของสังคมไทยที่ได้ช่วยเหลือผู้ที่ขาดโอกาสในสังคม ให้คนเหล่านั้นได้มีที่ยืนในสังคม สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้[๙๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นพิธีการ

---

[๙๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๓ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๙ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๙๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

ส่งเสริมให้บุคคลมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและบรรพบุรุษ เป็นแบบอย่างทางวัตรปฏิบัติและรับรู้แนวปฏิบัติเพื่อดำเนินชีวิตที่เป็นสุข[๑๐๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อให้ความช่วยเหลือกับบุคคล และหน่วยงานอื่นๆ ควรมีระบบบริหารจัดการที่ดี ดูแลช่วยเหลือตรวจสอบอย่างยั่งยืนเพื่อให้ความช่วยเหลือนั้นแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ[๑๐๑]

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองประจำท้องถิ่นนั้น โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานตามสภาพความเป็นจริงที่ได้รับทราบ โดยอาจประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน ทำให้คณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ประชาชนศรัทธามีงบประมาณในการช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตมีศรัทธาเกิดความเชื่อในการดำรงชีวิตสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เป็นจำนวนมากโดยการศึกษา ญาติโยม ชุมชน มีจิตศรัทธา เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายปีอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๕ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์

การสงเคราะห์โดยการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือมีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วยเมตตาธรรม[๑๐๒] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า อำนวยความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัด เช่น วัดกลางใหม่ เป็นป้อมตำรวจ เป็นต้น การที่มีหน่วยงานของรัฐมาขอใช้พื้นที่ของวัดนั้น เป็นหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น ๑)

---

[๑๐๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๐๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒๐ สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๐๒] กรมการศาสนา, **พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒.

อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ๒) อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัด ตามวาระและโอกาส ๓) อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด ๔) สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ[๑๐๓] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและให้อาคารสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ในด้านการศึกษา ทางวัดได้อนุญาตให้ตั้งโรงเรียน กศน.ขึ้นภายในวัดโดยให้ใช้อาคารและศาลาเป็นที่เรียนที่สอน และทางวัดยังมีศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน อยู่ภายในวัด ทำให้เป็นการสนับสนุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไปที่มีความต้องการศึกษาเล่าเรียน และยังช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานที่ยังเป็นเด็กเล็ก[๑๐๔] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์แก่สังคม และยังมีบทบาทในฐานะผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม โดยมีการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติกันอยู่ในวัด พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ด้านสถาปัตยกรรม พระสงฆ์ได้ดำเนินการก่อสร้าง เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้แสดงออกถึงศิลปะอันงดงามของชาติ ๒) ด้านประติมากรรม พระสงฆ์ได้ดำเนินการอนุรักษ์และสร้างขึ้นมา เช่น พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ตลอดจนถึงลวดลายปูนปั้น ช่อฟ้าใบระกา ที่หน้ามุขของโบสถ์ วิหาร เป็นต้น ๓) ด้านจิตรกรรม เช่น จิตรกรรมฝาผนัง ที่มีอยู่ในโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ พระสงฆ์ก็ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ บางวัดก็จัดสร้างขึ้นมาใหม่[๑๐๕] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๔ ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนชาวพุทธได้เข้าถึงพระพุทธศาสนา เป็นขององค์กรหนึ่งที่ช่วยเยียวยาสังคม อุปถัมภ์ค้ำชูสังคมโดยมีการช่วยเหลือสังคมทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เช่น ทางวัตถุได้มีการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ คือโรงเรียน สถานพยาบาล ถนนหนทางและอื่น ๆ เป็นต้น[๑๐๖] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด มีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ในมาตราที่ ๓๗ เพราะฉะนั้นการประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ

---

[๑๐๓] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๒ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๐๔] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๘ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๐๕] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๐๖] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

จึงได้รับการส่งเสริมจากนโยบายดังกล่าวนี้อย่างเต็มที่[๑๐๗] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ ได้กล่าวไว้ว่า ได้รวบรวมสิ่งของบริจาคให้แก่ผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมในต่างจังหวัดตลอดจนในกิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น[๑๐๘] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันนี้ทางวัดได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นมาและเป็นสำนักเรียนคณะสงฆ์ มีความประสงค์จะให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัดตั้งกองทุนพระภิกษุสามเณรที่เรียนบาลี เพื่อสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะในปัจจุบันการเรียนภาษาบาลีนั้นมีน้อยมากนับว่าเป็นจุดอ่อน[๑๐๙] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ ได้กล่าวไว้ว่า ได้นำสิ่งของเครื่องอุปโภคและบริโภคไปแจกชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัดและบริเวณใกล้เคียง และได้ไปเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงพร้อมมอบเงินช่วยเหลือค่ารักษาในเบื้องต้นนอกจากนี้ยังได้นำข้าวสารอาหารแห้งไปแจกประชาชนที่อยู่ในต่างจังหวัด และถิ่นทุรกันดารเป็นประจำทุกปีพร้อมมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจน ส่วนประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ก็นำสิ่งของไปแจก นำไปเป็นการส่วนตัว หลวงพ่อเจ้าอาวาสไปแจกเอง[๑๑๐] ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนญาติโยมที่นำทั้งปัจจัยและสิ่งของมาทำบุญนั้นพื้นฐานมาจากความศรัทธาหลวงพ่อ ซึ่งทางวัดก็ได้เริ่มพัฒนาด้านสถานที่และการก่อสร้างศาลา อาคาร เพื่อเป็นสถานที่รองรับสำหรับดำเนินกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ เช่น การอุปสมบทหมู่ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น เพราะปัจจุบันทางวัดมีปัญหาด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ[๑๑๑]

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ทางด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ อำนวยความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็น ป้อมตำรวจ หน่วยงานของรัฐมาขอใช้พื้นที่ของวัด เป็นหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น ๑) อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ๒) อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัด ตามวาระและโอกาส ๓) อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด ๔) สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ บทบาทในฐานะผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม โดยมี

---

[๑๐๗] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๑ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๘ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

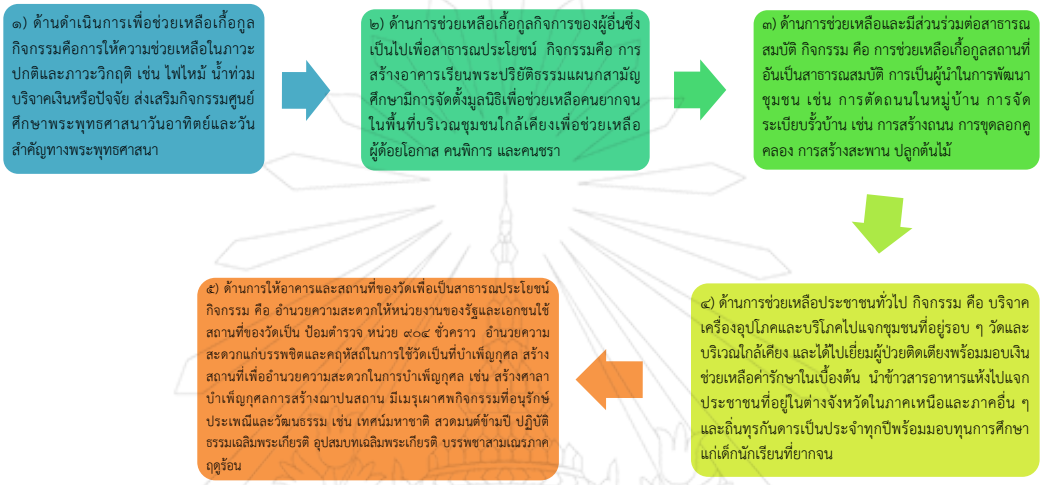
[๑๐๘] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๕ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๗ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๐๙] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๖ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๑๐] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๗ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

[๑๑๑] ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ ๑๔ สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๖.

การอบรมสั่งสอนและปฏิบัติกันอยู่ในวัด พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ด้านสถาปัตยกรรม ๒) ด้านประติมากรรม ๓) ด้านจิตรกรรม กิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน สามารถแสดงได้ตามแผนภูมิที่ ๔.๒ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๒ แสดงการประยุกต์สังคหวัตถุ ๔ ใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์

งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำสังคหวัตถุ ๔ ดังนี้ ๑) ทาน การให้ การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัว การให้อภัยทาน คือการให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น วิทยาทานทางโลกการสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการ เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิต ๒) ปิยวาจา การใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเป็นเครื่องผูกใจคน การพูดที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่ เป็นประโยชน์ตัวผู้พูดและผู้ฟัง สงเคราะห์เกื้อกูลให้เกิดความยุติธรรม มีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานเป็นการ ผูกใจคนในสังคมให้สมัครสมานสามัคคี ๓) อัตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลาย โดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติ การพัฒนาชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ๔) สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย ความเป็นกัลยาณมิตรให้บุคคลมีความมั่นใจว่า ผู้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ สามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัวและหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว

สรุปได้ว่าการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการดำเนินงานใน ๕ ด้านดังนี้ ๑) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล กิจกรรม คือ การให้ความช่วยเหลือในภาวะปกติและภาวะวิกฤติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม บริจาคเงินหรือปัจจัย

ส่งเสริมกิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ กิจกรรมคือ การสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนในพื้นที่บริเวณชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และคนชรา ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ กิจกรรมคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การจัดระเบียบรั้วบ้าน เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป กิจกรรม คือ บริจาคเครื่องอุปโภคและบริโภคไปแจกชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัดและบริเวณใกล้เคียง และได้ไปเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงพร้อมมอบเงินช่วยเหลือค่ารักษาในเบื้องต้น นำข้าวสารอาหารแห้งไปแจกประชาชนที่อยู่ในต่างจังหวัดในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ และถิ่นทุรกันดารเป็นประจำทุกปีพร้อมมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจน ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ กิจกรรมคือ อำนวยความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็น ป้อมตำรวจ อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพกิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

บทที่ ๕
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ ๑) เพื่อศึกษาหลักสาธารณสงเคราะห์ ๒) เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ ๔ และ ๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาวิจัย โดยมุ่งเน้นศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน ๒ ประเด็น กล่าวคือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา และงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีต่อประชาชนและสังคมใน ๕ ด้าน กล่าวคือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Qualitative Research Interview) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสารขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารขั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์เอกสารสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น วารสาร อินเตอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดถึงได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลหลักพร้อมทั้งได้วิเคราะห์สังเคราะห์และตีความร่วมกับคณาจารย์ที่ปรึกษาตามลำดับมานั้น จึงสรุปผลการวิจัยดังนี้

๕.๑.๑ หลักสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธุระหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการ คือ ๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ การ ๔) เผยแผ่พระศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย ๑) ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย และ ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ด้านการวางแผนงานสาธารณะสงเคราะห์สามารถดำเนินไปได้อย่างดีและแบ่งบุคลากรให้ถูกกับงานที่ตนถนัด เป็นการจัดระบบงานเพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาเฉพาะได้การจัดฝึกอบรมให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่เพื่อป้องกันการผิดพลาดในบางกรณีที่เกิดฉุกเฉินขึ้นมาโดยไม่ตั้งใจ การจัดการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ต้องมีหัวหน้าคอยการควบคุมดูแล เพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เวลาการทำงานก็ให้ต้องสม่ำเสมอทั้งเวลาเข้าปฏิบัติงานและหลักปฏิบัติงานต้องมีการควบคุมดูแลค่าใช้จ่าย เพื่อให้งานได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยพัฒนาด้านจิตใจให้ชาวบ้านรับศีลและรักษาศีล สมาธิ และปัญญาในเบื้องต้น

๕.๑.๒ สังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาพบว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ๑) ทานเป็นการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเป็นการให้แก่คนอื่น นอกเหนือจากให้ทานเป็นวัตถุสิ่งของแล้วโดยเฉพาะการให้อภัยทาน คือการให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น หรือวิทยาทาน ได้แก่ วิทยาทานทางโลกการสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการ เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การให้ทานจึงเป็นการพัฒนาจิตใจเราให้ผ่องใสมีความสุข ๒) ปิยวาจาเป็นการใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเพื่อเป็นเครื่องผูกใจคน เป็นการพูดหรือภาษาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่ เป็นประโยชน์ตัวผู้พูดและผู้ฟัง เช่น การชี้บาป - บุญ–คุณ–โทษ–ถูก–ผิด ตำหนิติเตียน หรือสั่งสอน ด้วยความหวังสงเคราะห์เกื้อกูลให้เกิดความยุติธรรม โดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานเป็นการ ผูกใจคนในสังคมให้สมัครสมานสามัคคี ช่วยในเกิดการพัฒนาชีวิต และความเจริญ ๓) อัตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลายโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิตแก่ประชาชนในชุมชนส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

และมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักอัตถจริยาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่น ๔) สมานัตตตาหลักความเป็นผู้สม่ำเสมอ หรือความเสมอต้นเสมอปลายหมายถึงต้องมีพฤติกรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ หรือมีความเสมอต้นเสมอปลาย เรียกได้ว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรจนทำให้บุคคลทั้งหลายมีความมั่นใจว่า ผู้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ กระทั่งสามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัวและหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น จากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรว่า มิใช่เพียงความเป็นเพื่อน หรือมิตรธรรมดา แต่เป็นมิตรหรือเพื่อนที่ดี แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ในขณะเดียวกัน การที่เราจะพัฒนาชีวิต ต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตร และเลือกคบหามิตรที่แนะนำหรือชักชวนเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ

๕.๑.๓ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่

๑) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสงฆ์ได้ทำการสงเคราะห์แก่ประชาชน และจัดกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้ การสงเคราะห์ตามปกติ ได้แก่ ให้สถานที่วัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสาธารณสถานเช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด การสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้และในการที่พระวิทยากรได้ให้ความอนุเคราะห์ มีความเมตตาแก่นักเรียน มาร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้แล้ว ยังช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ช่วยส่งผลให้การพัฒนาจิตใจของนักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรมในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และศักยภาพที่ดีขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และได้รับการส่งเสริมจากทุก ๆ ฝ่าย ในการที่จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ความร่วมมือระหว่างวัดและโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์ดำเนินการเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่โรงเรียนวัดพระบรมธาตุไชยาราววรวิหาร ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ทัศนะดังนี้ กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ได้รับการปลูกฝังหลักธรรมคำสอน

ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา ประเพณีที่ดีงามของไทย ธำรงรักษาสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวตลอดถึงนักเรียนให้ความสนใจในการมาเรียน เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ และมีความประพฤติที่ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นคนดีของสังคมต่อไป การบริหารจัดการการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น คือ พระสังฆาธิการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องด้วย พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสของทุกวัด หากไม่ได้เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นมานาน หรืออาจเป็นผู้ที่เกิดและโตอยู่ในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด สถานที่ของวัดสามารถรองรับการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชนในลักษณะต่าง ๆ ของวัดอาจเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่เอนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีไม่มีค่าใช้จ่าย บุญที่ทำกันเป็นสวนใหญ่มักจะเป็นการบริจาคเงินหรือปัจจัยในโอกาสต่าง ๆ ให้ทานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าว ของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด การให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัวความตระหนี่ถี่เหนียว และความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้ไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ อีกทั้ง สิ่งที่บริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อน และเป็นประโยชนต่อผู้รับและสังคมโดยส่วนรวม คติเรื่องการทำบุญให้ทานของคนไทยนี้ เป็นส่วนสำคัญของการระดมทุนเพื่อการกุศลต่าง ๆ ที่พระสงฆ์และวัดใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ แก่ส่วนรวมมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน

๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด รับผิดชอบโดยตรงในการบริการสาธารณประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานโดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นการดำเนินการเกี่ยวกับงานสงเคราะห์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การอาชีพ สาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การใช้ที่ดินเพื่อประโยชนของท้องถิ่น และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจารีตประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ ก็จะสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ พระสงฆ์ทุกระดับชั้นต้องมีส่วนร่วมกันช่วยเหลืออนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนตามสถานะภาวการณ์อย่างเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้างโรงพยาบาลและโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาล และเพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ พระสงฆ์เป็นผู้พัฒนาวัด รวมทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ใน

การเกื้อกูลสาธารณสมบัติอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์หรือวัดดำเนินการในปัจจุบัน คือ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ การช่วยปกป้องรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่น ๆ เป็นการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือทุกคนทั้งคนรวยและคนจนตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น คนจนไม่มีข้าวกินก็ช่วยเหลือแบ่งอาหารให้พร้อมแนะนำสิ่งที่ดีงามในการทำมาหากิน ส่วนคนที่มั่งมีก็ช่วยแนะนำในเรื่องการใช้ชีวิต อยู่อย่างไม่ประมาณ มีสติและปัญญาในการครองเรือน การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การทำถนนเข้าหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร ด้านปสุสัตว์ สินค้าประจำตำบล การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถังเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ

๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองประจำท้องถิ่นนั้น โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานตามสภาพความเป็นจริงที่ได้รับทราบ โดยอาจประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน ทำให้คณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ประชาชนศรัทธามีงบประมาณในการช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตมีศรัทธาเกิดความเชื่อในการดำรงชีวิต สงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เป็นจำนวนมากโดยการศึกษา ญาติโยม ชุมชน มีจิตศรัทธาเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายปีอย่างต่อเนื่อง

๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ อำนวยความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็นป้อมตำรวจ หน่วยงานของรัฐมาขอใช้พื้นที่ของวัดเป็นหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น ๑) อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ๒) อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัด ตามวาระและโอกาส ๓) อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด ๔) สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ บทบาทในฐานะผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ

วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม โดยมีการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติกันอยู่ในวัด พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ด้านสถาปัตยกรรม ๒) ด้านประติมากรรม ๓) ด้านจิตรกรรม กิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดถึงได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลหลักพร้อมทั้งได้วิเคราะห์สังเคราะห์และตีความร่วมกับคณาจารย์ที่ปรึกษาตามลำดับมานั้น จึงอภิปรายผล ดังนี้

๑. หลักสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธุระหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการ คือ ๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ การ ๔) เผยแผ่พระศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย ๑) ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย และ ๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ด้านการวางแผนงานสาธารณะสงเคราะห์สามารถดำเนินไปได้อย่างดีและแบ่งบุคลากรให้ถูกกับงานที่ตนถนัด เป็นการจัดระบบงานเพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาเฉพาะได้การจัดฝึกอบรมให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่เพื่อป้องกันการผิดพลาดในบางกรณีที่เกิดฉุกเฉินขึ้นมาโดยไม่ตั้งใจ การจัดการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ต้องมีหัวหน้าคอยการควบคุมดูแล เพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เวลาการทำงานก็ให้ต้องสม่ำเสมอทั้งเวลาเข้าปฏิบัติงานและหลักปฏิบัติงานต้องมีการควบคุมดูแลค่าใช้จ่าย เพื่อให้งานได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยพัฒนาด้านจิตใจให้ชาวบ้านรับศีลและรักษาศีล สมาธิ และปัญญาในเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีการวางแผนที่ดี และการควบคุมดูแลและสั่งการ ในการทำหน้าที่บริหารงานของผู้นำที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการและนำไปสู่เป้าหมายที่ถูกต้อง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยนต์ น้อยสงวน[๑] ผลจากการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องมีหลักพุทธธรรมอันเหมาะสมในเพื่อให้งานได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักสังคหวัตถุธรรม มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม ระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน

๒. สังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาพบว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ๑) ทานเป็นการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเป็นการให้แก่คนอื่น นอกเหนือจากให้ทานเป็นวัตถุสิ่งของแล้วโดยเฉพาะการให้อภัยทาน คือการให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น หรือวิทยาทาน ได้แก่ วิทยาทานทางโลกการสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการ เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การให้ทานจึงเป็นการพัฒนาจิตใจเราให้ผ่องใสมีความสุข ๒) ปิยวาจาเป็นการใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเพื่อเป็นเครื่องผูกใจคน เป็นการพูดหรือภาษาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่ เป็นประโยชน์ตัวผู้พูดและผู้ฟัง เช่น การชี้บาป - บุญ–คุณ–โทษ–ถูก–ผิด ตำหนิติเตียน หรือสั่งสอน ด้วยความหวังสงเคราะห์เกื้อกูลให้เกิดความยุติธรรม โดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานเป็นการ ผูกใจคนในสังคมให้สมัครสมานสามัคคี ช่วยในเกิดการพัฒนาชีวิต และความเจริญ ๓) อัตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลายโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักอัตถจริยาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่น ๔) สมานัตตตาหลักความเป็นผู้สม่ำเสมอ หรือความเสมอต้นเสมอปลายหมายถึงต้องมีพฤติกรรมที่ดี

---

[๑] สุริยนต์ น้อยสงวน, “รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๔๗.

อย่างสม่ำเสมอ หรือมีความเสมอต้นเสมอปลาย เรียกได้ว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรจนทำให้บุคคลทั้งหลายมีความมั่นใจว่า ผู้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ กระทั่งสามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัวและหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น จากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรว่า มิใช่เพียงความเป็นเพื่อน หรือมิตรธรรมดา แต่เป็นมิตรหรือเพื่อนที่ดี แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ในขณะเดียวกัน การที่เราจะพัฒนาชีวิต ต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตร และเลือกคบหามิตรที่แนะนำหรือชักชวนเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธุระหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนาโดยการนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข)[๒] ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องมีหลักพุทธธรรมอันเหมาะสมในเพื่อให้งานได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักหลักสังคหวัตถุธรรม มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ

๓. การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่

๑) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสงฆ์ได้ทำการสงเคราะห์แก่ประชาชน และจัดกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้ การสงเคราะห์ตามปกติ ได้แก่ ให้สถานที่วัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสาธารณสถานเช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด การสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้และในการที่พระวิทยากรได้ให้ความอนุเคราะห์ มีความเมตตาแก่นักเรียน มาร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้แล้ว ยังช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ช่วยส่งผลให้การพัฒนาจิตใจของนักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรมในการพัฒนาชุมชนให้มี

---

[๒] พระมหาสันติ ฐานวโร, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖). หน้า ๙๘.

ประสิทธิภาพ และศักยภาพที่ดีขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และได้รับการส่งเสริมจากทุก ๆ ฝ่าย ในการที่จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อไปความร่วมมือระหว่างวัดและโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์ดำเนินการเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่โรงเรียนวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ทัศนะดังนี้ กิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ได้รับการปลูกฝังหลักธรรมคำสอน ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา ประเพณีที่ดีงามของไทย ธำรงรักษาสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวตลอดถึงนักเรียนให้ความสนใจในการมาเรียน เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ และมีความประพฤติที่ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นคนดีของสังคมต่อไป การบริหารจัดการการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น คือ พระสังฆาธิการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องด้วย พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสของทุกวัด หากไม่ได้เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นมานาน หรืออาจเป็นผู้ที่เกิดและโตอยู่ในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด สถานที่ของวัดสามารถรองรับการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชนในลักษณะต่าง ๆ ของวัดอาจเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่เอนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีไม่มีค่าใช้จ่าย บุญที่ทำกันเป็นสวนใหญ่มักจะเป็นการบริจาคเงินหรือปัจจัยในโอกาสต่าง ๆ ให้ทานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าว ของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด การให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัวความตระหนี่ถี่เหนียว และความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้ไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ อีกทั้ง สิ่งที่บริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อน และเป็นประโยชน่ต่อผู้รับและสังคมโดยส่วนรวม คติเรื่องการทำบุญให้ทานของคนไทยนี้ เป็นส่วนสำคัญของการระดมทุนเพื่อการกุศลต่าง ๆ ที่พระสงฆ์และวัดใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประภัสร์สิทธิคุณ[๓] ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน

---

[๓] พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร), “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้าบทคัดย่อ.

นอกจากนี้เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานีอนามัย ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ หรือที่ตั้งของหน่วยราชการ ประปาประจำหมู่บ้าน ตลอดจนถึงกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เกิดอุทกภัย พระสงฆ์จัดการรวบรวมเครื่องอุปโภคบริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด รับผิดชอบโดยตรงในการบริการสาธารณประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานโดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นการดำเนินการเกี่ยวกับงานสงเคราะห์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การอาชีพ สาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การใช้ที่ดินเพื่อประโยชนของท้องถิ่น และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจารีตประเพณีและวัฒนธรรมทองถิ่น ฯลฯ ก็จะสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ พระสงฆ์ทุกระดับชั้นต้องมีส่วนร่วมกันช่วยเหลืออนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนตามสถานะภาวการณ์อย่างเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้างโรงพยาบาลและโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาลและเพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยนต์ น้อยสงวน[๔] ผลการวิจัยพบว่า มีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมทางสังคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพวัดและศาสนาสถานให้มีความสะอาด ร่มรื่น ถาวร และมั่นคง

๓) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ พระสงฆ์เป็นผู้พัฒนาวัด รวมทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเกื้อกูลสาธารณสมบัติอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์หรือวัดดำเนินการในปัจจุบัน คือ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ การช่วยปกป้องรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่น ๆ เป็นการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือทุกคนทั้งคนรวยและคนจนตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น คนจนไม่มีข้าวกินก็ช่วยเหลือแบ่งอาหารให้พร้อมแนะนำสิ่งที่ดีงามในการทำมาหากิน ส่วนคนที่มั่งมีก็ช่วยแนะนำในเรื่องการใช้ชีวิต อยู่อย่างไม่ประมาณ มีสติและปัญญาใน

---

[๔] สุริยนต์ น้อยสงวน, “รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๔๗.

การครองเรือน การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การทำถนนเข้าหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร ด้านปสุสัตว์ สินค้าประจำตำบล การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถังเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข)[๕] ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินงานในด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนในชุมชนและสังคมควรให้มีความเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ และยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนอีกทางหนึ่ง

๔) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองประจำท้องถิ่นนั้น โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานตามสภาพความเป็นจริงที่ได้รับทราบ โดยอาจประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน ทำให้คณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ประชาชนศรัทธามีงบประมาณในการช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตมีศรัทธาเกิดความเชื่อในการดำรงชีวิต สงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เป็นจำนวนมากโดยการศึกษา ญาติโยม ชุมชน มีจิตศรัทธาเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไอศูรย์ อินทร์เพชร[๖] ผลการวิจัยพบว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป

---

[๕] พระมหาสันติ ฐานวโร, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖). หน้า ๙๘.

[๖] ไอศูรย์ อินทร์เพชร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๘.

๕) ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ อำนวยความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็น ป้อมตำรวจ หน่วย ๙๐๔ ชั่วคราว หน่วยงานของรัฐมาขอใช้พื้นที่ของวัด เป็นหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น ๑) อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ๒) อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดตามวาระและโอกาส ๓) อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด ๔) สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ บทบาทในฐานะผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม โดยมีการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติกันอยู่ในวัด พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ด้านสถาปัตยกรรม ๒) ด้านประติมากรรม ๓) ด้านจิตรกรรม กิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ[๗] ผลการวิจัยพบว่า การศึกษากระบวนการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดพระสงฆ์มีการประยุกต์งานด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่อง บทบาทการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ภายในวัดใช้เป็นที่ประชุมของหน่วยงานราชการ เป็นที่ประชุมของชุมชนหมู่บ้าน ตำบลในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีการจัดทำข้อเสนอแนะใน ๓ ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) จากข้อค้นพบวิจัย พบว่า การช่วยเหลือเป็นการสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ประชาชนประสบภัยน้ำท่วม ดังนั้นรัฐบาลควรจัดทำเป็นแผนงานโครงการในการพัฒนาชีวิตด้วย

---

[๗] พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร), “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้าบทคัดย่อ.

หลักสังคหวัตถุ ๔ บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้กระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานได้นำไปใช้

๒) จากข้อค้นพบวิจัย พบว่า พระสงฆ์ทำหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนในทุก ๆ ด้านดังนั้น หน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่ในการให้บริการประชาชนในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัดหรือส่วนกลาง นำวิธีดำเนินการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ นี้ ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตให้กับชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. พระสงฆ์ในฐานะผู้นำชุมชนและเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ ควรพัฒนาการเป็นผู้นำทั้งพระสงฆ์ด้วยกันเองหรือพัฒนาฆราวาสผู้มีความเสียสละแก่ชุมชน

๒. ควรนำผลของการศึกษาวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการสงเคราะห์ในสถานที่อื่นๆ โดยการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานที่นั้น ๆ จะเป็นการต่อยอดงานพัฒนาการสงเคราะห์ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหาอยู่ โดยให้ทุกๆ ฝ่ายทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองหรือฝ่ายผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงในงานสาธารณสงเคราะห์ ให้มีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

๑. ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาจิตใจและเป็นแหล่งการเรียนรู้ของของชุมชนที่ก้าวหน้าสู่สังคมโลก

๒. ควรศึกษาเชิงคุณภาพในบทบาทหน้าที่คณะสงฆ์กับการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการลดความขัดแย้งและสร้างสันติสุขแก่สังคมให้มีความสามัคคีปรองดอง

๓. ควรศึกษายุทธศาสตร์การสงเคราะห์แบบยั่งยืนของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นฐานในการดาเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธในชนบท

บรรณานุกรม

๑ ภาษาบาลี-ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. **พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ **. คู่มือบริหารจัดการวัดฉบับย่อ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ **.** กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ **.** กระทรวงศึกษาธิการ. **วัดพัฒนา ๔๓**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

_____ **.** กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.๒๕๔๐.

กองแผนงาน กรมการศาสนา. **รายงานสภาพสังคมไทยด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการให้การสวัสดิภาพหรือสงเคราะห์แก่ประชาชน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

_____ . **ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุล. **พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

คะนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัฒน์.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.

ชำเลือง วุฒิจันทร์. **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.** กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

พุทธทาสภิกขุ. **บรมธรรมภาคต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิไชยา, ๒๕๒๕.

พระครูสุภาจารวัฒน์. **บทบาทพระสงฆ์ชนบท ท่ามกลางวิกฤต.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๔๒.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ.** (พิมพ์ครั้งที่ ๑๐). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๓.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____ . **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๙.

_____ **.พุทธธรรม.** (พิมพ์ครั้งที่ ๑๑). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). **สารภาค ๑๕**. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘.

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺาสิริ). **การจัดสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ของวัด.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๓.

พระมหาบัว ปิยวณฺโณ. **การจัดระเบียบสังคมวัด.** นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๔๙.

ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล.** (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๑.

พัฒน์ สุจำนง และคณะ. **การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

ไพบูลย์ เสียงก้อง. **หลักการบริหารวัด วัดพัฒนา ๔๔**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** (พิมพ์ครั้งที่ ๑๗). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). **พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโ). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การ

ศาสนา, ๒๕๒๗.

_____ **. ลักษณะของสังคมพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). . **สยามสามไตร.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย, ๒๕๕๒.

พระครูมงคลศีลวงศ์ (กุศล คนฺธาวโร) และคณะ. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทการแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๖.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พระกับป่ามีปัญหาอะไร.** (พิมพ์ครั้งที่ ๔). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕.

พิสิฐ เจริญสุข. **คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

พระพุทธวรญาณ ((กิตติ กิตฺติทินฺโน). **ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ.** (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระไพศาล วิสาโล. ***พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต .*** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์,๒๕๔๖.

พระมหาสมทรง สิรินฺธโร และคณะ. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕.

พระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต. **พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๓.

พุทธทาสภิกขุ. **รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๒๑.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. **การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: หจก.บางกอกบล็อก, ๒๕๓๔.

วิทยากร เชียงกูล. **พัฒนาชุมชน – พัฒนาสังคม.** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **กฎมหาเถรสมาคม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

_____. **วัดพัฒนา ๕๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สุรพล พยอมแย้ม. **จิตวิทยาชุมชน.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๑.

สมพร เทพสิทธา. **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์.การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย เรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

อำนาจ บัวศิริ. **รวบรวมความคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ด้าน**

การพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๘.

(๓) บทความในวารสาร:

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). “ธรรมทีปนี”. **ทางเดิน.** ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๑๑๘ (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๔๖): ๒๐.

(๔) วิทยานิพนธ์:

ชำเลือง วุฒิจันทร์. “การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

ประทุม อังกูรโรหิต. “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.** ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร). “ บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระมหาทะนงชัย บูรณพิสุทธิ์. “บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร.” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.

พระมหาสุภา อุทฺโท. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยใน ๒ ทศวรรษหน้า”. *วิทยานิพนธ์* **สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที (ซองดี). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต): ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร. “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

พระมหาบุญมี อธิปุญฺโญ. “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคลบัว ญาณสมฺปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลาวราภรณ์. **วิทยานิพนธ์**

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

พระมหาสันติ ฐานวโร, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุกรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖.

ภัทรพร สิริกาญจน.“หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”. **งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

สุริยนต์ น้อยสงวน. “รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

ไอศูรย์ อินทร์เพชร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระเทพสาคร (แก้ว สุวณฺณโชโต)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

ชำเลือง วุฒิจันทร์. “การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน”. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖. (อัดสำเนา)

นำทรัพย์ จันทร์หอม. “การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖.(อัดสำเนา)

พระธรรมญาณมุนี (กิตติ กิตฺติทินฺโน). “วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร”. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: ๒๕๒๖. (เอกสารอัดสำเนา)

พระมหารุ่น ธีรปญฺโญ. “พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท”**.** การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖. (อัดสำเนา)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัชลดา สุวรรณนวล

การศึกษา	พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
	กจ.ม. (การจัดการ)
	ศศ.บ. (การจัดการทั่วไป)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๒. พระครูภาวนาจันทคุณ วิ.,ดร.

การศึกษา	พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
	ศน.ม. (สังคมวิทยา)
	พธ.บ. (ศาสนา)
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ผู้รับผิดหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓. พระครูเนกขัมมธรรมธาร. ดร.

การศึกษา	พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
	พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ)
	พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ)
ตำแหน่งปัจจุบัน	กรรมการและเลขานุการ หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐ ๗๕๘๐ ๗๒๒๘ ๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๒๖(๒)/ว ๐๕๐๗

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ภัทลดา สุวรรณนวล

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาบริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Welfare Work of Sangha in Surat Thani Province)" โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสาสนสาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้ตรวจเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว
(ผศ.ดร. ภัทลดา สุวรรณนวล)

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐ ๗๕๔๐ ๙๒๒๙ ๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ยว ๓๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๗

๓๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูภาวนาสันทคุณ, ดร.

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเดชกุญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Welfare Work of Sangha in Surat Thani Province)" โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐ ๗๕๔๑-๙๒๒๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐ ๗๕๔๐ ๙๑๒๔ ๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๒๖(๒)/ว ๐๐๐๗

๓๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูแนกชัยมธรรมธาร, ดร.

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาบริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Welfare Work of Sangha in Surat Thani Province)" โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๔

พระครูแนกชัยมธรรมธาร, ดร.

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระราชไพศาลมุนี

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ได้ให้สัมภาษณ์แล้ว
พระราชไพศาลมุนี
ที่ปรึกษา กอ. 16(ก)
10 มี.ค. 66

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว 0090

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูปริยัตยาภิรม

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว 0090

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุนทรธรรมพินิจ

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูวิสุทธิวุฒิคุณ

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ให้สัมภาษณ์แล้ว
(พระครูวิสุทธิวุฒิคุณ)
เจ้าคณะอำเภอพระพรหม
๑๑ มค. ๒๕๖๖

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูโกวิทนวการ

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Welfare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๙๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูธีรธรรมพิมล, ดร.

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้ให้สัมภาษณ์แล้ว
พระครูธีรธรรมพิมล
ผ.อ. ม้ามหาสรก
๑๑ มี.ค. ๒๕๖๖

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสิริธรรมวัฒนากร

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Welfare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว 0090

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูพิทักษ์เจติยานุกูล

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระสมุห์ชวลิต อุตฺตโม

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้นัดสัมภาษณ์แล้ว
พระสมุห์&องฺ อุตฺตโม.
(พระสมุห์ชวลิต อุตฺตโม)
เจ้าคณะตำบลนาพรุ
๑๘ ม.ค. ๖๖

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน ~~พระครูปลัดศรัทธาคุณ~~ พระครูปลัดสิทธาคุณ

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ได้ให้สัมภาษณ์แล้ว
พระครูปลัดสิทธาคุณ
(พระครูปลัดสิทธาคุณ)
เจ้าคณะตำบลสี่แยกไชยา
๑๙ มี.ค. ๒๕๖๖

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูจิรธรรมรัต, ดร.

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสารสุตคุณ

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระมหาสุนทร อติเมโธ ปธ.๙

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระปลัดวิมลสิริวัฒน์

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว๐๐๑๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูปริยัตธำรงคุณ, ดร.

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ได้รับสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว
พระครูปริยัติคุณาวุธ, ดร.
๑๗ มี.ค. ๖๖

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๙๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางประวิว พรหมานอก

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้ให้สัมภาษณ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว

(นางประวิว พรหมานอก)
ผอ. สำนักงาน พุทธศาสนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๒๐ มี.ค. ๖๖

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๗๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระมหาดิลกรัศมี ฐิตจาโร

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๙๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร จ่าเอกพิรพร อุลิตผล

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว 0090

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวิชวุทย์ จินโต

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ได้ทำสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว

ขอเจริญพร

(นายวิชวุทย์ จินโต)
ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี
21 มี.ค. 66

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว 0090

๑๐ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายสิทธิชัย ไทยเจริญ

ด้วย พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sanghavatthu Principles (๔) in Public Wefare Work of Sangha in Surat Thani Province)” โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูปริยัติคุณาวุธ ภูมิปญฺโญ (รักเจริญ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นายสิทธิชัย ไทยเจริญ)
21 ม.ค. 66

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ภาคผนวก ง

บุคลานุกรม

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้สัมภาษณ์

พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสงเคราะห์ ระดับเจ้าคณะภาค/เจ้าคณะจังหวัด/เจ้าคณะอำเภอ

๑.พระราชไพศาลมุนี

ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๖ (ธรรมยุต)
เจ้าอาวาสวัดธรรมบูชา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.พระครูปริยัตยาภิรม

ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (มหานิกาย)
เจ้าอาวาสวัดพัฒนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.พระครูสุนทรธรรมพินิจ

ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ธรรมยุต)
เจ้าอาวาสวัดธรรมบูชา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.พระครูวิสุทธิวุฒิคุณ

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดท่าไทร อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๕.พระครูโกวิทนวการ

ตำแหน่ง อดีตเจ้าคณะอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดพุนพินใต้ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๖.พระครูธีรธรรมพิมล.ดร.

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดโฉลกศิลาราม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๗.พระครูสิริธรรมวัฒนากร

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๘.พระครูพิทักษ์เจติยานุกูล

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เจ้าคณะอำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้สัมภาษณ์

พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสงเคราะห์ ระดับเจ้าคณะตำบล

๙.พระสมุห์ชวลิต อุตฺตโม

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบางกุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดมะปริง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๐.พระครูปคุณสัทธาทร

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลช้างซ้าย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าไทร อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๑.พระครูจิรธรรมรัต,ดร.

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบางงอน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดประชาวงศาราม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๒.พระครูสารสุตคุณ

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลควนสุบรรณ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดคลองขนุน อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๓.พระมหาสุนทร อติเมโธ ปธ.๙

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๔.พระครูปลัดวิมลสิริวัฒน์

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดโลการาม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มที่ ๓ ผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสงเคราะห์ หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านบริหาร

๑๕.พระครูปริยัติธำรงคุณ,ดร.

ตำแหน่ง รักษาการผู้อำนวยสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
เจ้าอาวาสวัดบุญบันเทิง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๖.นางประวิว พรมมานอก

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๗.พระมหาดิลกรัศมี ฐิตจาโร

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๘.จ่าเอกพิรพร อุลิตผล

ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๙.นายวิชวุทย์ จินโต

ตำแหน่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒๐.นายสิทธิชัย ไทยเจริญ

ตำแหน่ง นายอำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง : การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

.....

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. งานสาธารณสงเคราะห์ของวัดที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

๑.๑) มีจำนวน.....โครงการ.....

.....

๑.๒) วัตถุประสงค์.....

.....

.....

๑.๓) กลุ่มเป้าหมาย.....

.....

.....

๒. ความพร้อมและประสิทธิภาพของวัดในงานสาธารณสงเคราะห์

๒.๑ ☐ ด้านงบประมาณ ☐ด้านบุคลากร ☐ด้านการบริหารจัดการ ☐ด้านวัสดุอุปกรณ์ ☐ ด้านสถานที่ ☐ อื่นๆ เช่น.....

๒.๒ ด้านการให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุน

☐ คนที่อยู่ในชุมชนบริเวณใกล้วัดหรือสถานที่จัดกิจกรรมของโครงการ

☐ ประชาชนทั่วไป

☐ หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน

☐ อื่นๆ เช่น.....

๒.๓ ด้านการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์งานสาธารณสงเคราะห์

☐ ทีวี-วิทยุ ☐ สื่อออนไลน์ ☐ วารสาร/สิ่งพิมพ์ ☐ อื่นๆ เช่น.....

๓. ท่านมีแนวทางการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์อย่างไร **ด้านทาน**การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เสียสละ หรือการช่วยเหลือ อาจจะเป็นการให้ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ หรือการให้ทุนทรัพย์

.....

.....

.....

.....

๔. ท่านมีแนวทางการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์อย่างไร **ด้านปิยวาจา** การพูดด้วยวาจาอันไพเราะ สุภาพ อ่อนโยน น่าฟัง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนกันด้วยคำพูด เป็นคำพูดที่นำไปสู่ความดีงาม เป็นการช่วยเหลือด้วยคำพูด เช่น คำแนะนำตักเตือน

.....

.....

.....

.....

.....

๕. ท่านมีแนวทางการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์อย่างไร **ด้านอัตถจริยา** การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกาย เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

๖. ท่านมีแนวทางการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์อย่างไร **ด้านสมานัตตตา** การมีมนุษย์สัมพันธ์ดี สามารถเข้าหากันได้ง่าย คบหากันได้อย่างสบายใจ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ทะนงตัว ไม่เอาเปรียบคนอื่น อันก่อให้เกิดความสามัคคีและประโยชน์สุขร่วมกัน

.....

.....

.....

.....

.....

๗. ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๘. ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน มีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๙. ด้านการช่วยเหลือและ มีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ มีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๑๐. ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย มีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๑๑. ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ มีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. ท่านมีความเห็นอย่างไร ในงานสาธารณสงเคราะห์ที่วัดหรือคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณสงเคราะห์ เช่น กิจกรรมอบรมเยาวชน โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเอง หรือโครงการที่กำหนดเอง ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือกิจกรรมชั่วคราว

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาชุมชน การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่น มิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่อง แม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า หรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาล สร้างการประปา ปลูกต้นไม้และอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวหนาวจัด หรือแม้ในยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ เด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาส และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

๕) การสงเคราะห์โดยการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือ ให้ที่พักพิงสำหรับประชาชนในคราวประสบภัยพิบัติ อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วยเมตตาธรรม

๒. ท่านมีความเห็นอย่างไร กับบทบาทของคณะสงฆ์ในงานสาธารณสงเคราะห์ ด้านการพัฒนาจิตใจ เช่น ใช้หลักธรรมอบรมสั่งสอนขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรม เป็นต้น

๓. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับแนวคิดที่ว่า ในการพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักการประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และจะต้องมีการร่วมมือและประสานงานกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะการประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ การประสานงานระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน

๔. ขอความอนุเคราะห์ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ในงานสาธารณสงเคราะห์ที่ควรจะพัฒนาต่อไปในอนาคตของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ท่านได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์สำหรับการสัมภาษณ์ในครั้งนี้

พระครูปริยัติคุณาวุธ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ภาคผนวก ฉ
ภาพประกอบในการสัมภาษณ์

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้สัมภาษณ์

พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสงเคราะห์ ระดับเจ้าคณะภาค/เจ้าคณะจังหวัด/เจ้าคณะอำเภอ

สัมภาษณ์ พระราชไพศาลมุนี ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๖ (ธ)

เจ้าอาวาสวัดธรรมบูชา พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูปริยัติยาภิรม เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เจ้าอาวาสวัดพัฒนาราม พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

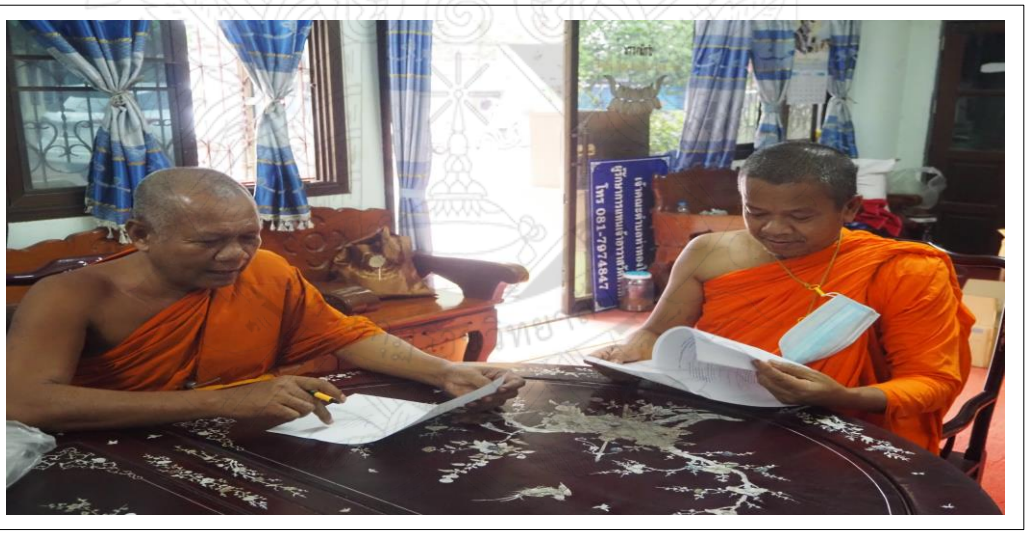
เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูสุนทรธรรมพินิจ เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ธ)

วัดธรรมบูชา พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิวุฒิคุณ เจ้าคณะอำเภอกาญจนดิษฐ์

เจ้าอาวาสวัดท่าไทร อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูโกวิทนวการ อดีตเจ้าคณะอำเภอเคียนซา

เจ้าอาวาสวัดพุนพินใต้ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูธีรธรรมพิมล,ดร. เจ้าคณะอำเภอบ้านนาสาร

เจ้าอาวาสวัดโฉลกสิตาราม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมวัฒนากร เจ้าคณะอำเภอเวียงสระ

เจ้าอาวาสวัดเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์เจติยานุกูล เจ้าคณะอำเภอไชยา

เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอเวียงไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๖

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้สัมภาษณ์

พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสงเคราะห์ ระดับเจ้าคณะตำบล

สัมภาษณ์ พระสมุห์ชวลิต อุตฺตโม เจ้าคณะตำบลบางกุ้ง

เจ้าอาวาสวัดมะปริง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูปคุณสัทธาทร เจ้าคณะตำบลช้างซ้าย

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าไทร อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูจิรธรรมรัต,ดร. เจ้าคณะตำบลบางงอน

เจ้าอาวาสวัดประชาวงศาราม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูสารสุตคุณ เจ้าคณะตำบลควนสุบรรณ

เจ้าอาวาสวัดคลองขนุน อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระมหาสุนทร อติเมโธ ปธ.๙ เจ้าคณะตำบลบ้านส้อง

เจ้าอาวาสวัดบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ พระครูปลัดวิมลสิริวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพุมเรียง

เจ้าอาวาสวัดโลการาม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๖

กลุ่มที่ ๓ ผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสงเคราะห์ หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านบริหาร

สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธำรงคุณ,ดร. เจ้าคณะตำบลคลองน้อย

เจ้าอาวาสวัดบุญบันเทิง รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ นางประวิว พรมมานอก

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สัมภาษณ์ พระมหาดิลกรัศมี ฐิตจาโร วัดพัฒนาราม

รักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ จ่าเอกพิรพร อุลิผล

วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ นายวิชวุทย์ จินโต ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์ นายสิทธิชัย ไทยเจริญ นายอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖

ภาคผนวก ช
เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน

ที่ จร. ๒๘๕/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

TITLE : APPLICATION SANGKHAHAWATTHU 4 IN OF PUBLIC WELFARE WORK OF THE SANGHA, SURATTHANI PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูปริยัติคุณาวุฒ (เสรี รักเจริญ)

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยพุทธสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๔๐๑/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการรองจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ยกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหาสมวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ–สกุล : พระครูปริยัติคุณาวุธ (เสรี รักเจริญ)

วัน เดือน ปีเกิด : วันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2505

ภูมิลำเนา : จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่อยู่ปัจจุบัน : 138 หมู่ที่ 2 ถนนศรีวิชัย ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

E-mail. dc.sni@mcu.ac.th

Tel. Mobile 081 - 4764225

ID. Line 081 - 4764225

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2558 : ศศ.บ. (การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา) เกียรตินิยมอันดับสอง

หน้าที่การงานปัจจุบัน : - ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- รองเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลงานทางวิชาการ : พระครูปริยัติคุณาวุธ. “ภาวะผู้นำแนวพุทธ : ในยุคการเปลี่ยนแปลง”.**วารสารมหาจุฬาวิชาการ** ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๓๔๖-๓๖๑.

พระครูปริยัติคุณาวธ,พระครูสิริธรรมาภิรัต,ผศ.ดร. ผศ.ดร.ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์** ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๖๖):